

‘OPERATIE GUIMINISH’

De heimelijk ondernomen Amerikaans-Braziliaanse missie naar Suriname in 1983, om het repressieve Bouterse regiem in het zadel te houden.

**Frank Naarendorp^a
met Dennis E. Levens^b**

a. E-mail: franknaarendorp@gmail.com

Boston (Massachusetts), USA / Paramaribo, Suriname.

b. E-mail: dennislevensalive@live.com

Utrecht, Nederland / Paramaribo, Suriname

Oktober 2022

VERANTWOORDING

Midden oktober 2018, was op het internet een onopvallend artikeltje te lezen waarin vermeld stond dat in 1983 leden van het Amerikaanse Witte Huis een bezoek aan Venezuela en Brazilië hadden gebracht. Het bezoek zou iets met Suriname en Cuba te maken hebben gehad. Iets wat bizar, werd erin opgemerkt dat het presidentieel vliegtuig waarin de functionarissen reisden, in Venezuela ‘in de bosjes’ geparkeerd werd, vermoedelijk, om het leven van nieuwsgaarders en kleine lokale politieke bonzen een beetje moeilijker te maken. Het gebeurt weleens dat ‘losse flodders’, zoals bijvoorbeeld dat artikeltje in de rappe stroom van digitale informatie op het computerscherm komen opduiken; ‘dit duveltje’, was helaas niet snel terug te vinden vanwege het gebrek aan een eigen goed archiveringssysteem. De familienaam van de schrijver, Kengor, was toevallig en gelukkig ook, in het geheugen blijven hangen. In december 2018 werd het duidelijk, na een virtuele zoektocht, dat Paul G. Kengor geen luttele figuur is in politiek en religieus Amerika, bovendien een actieve academicus en schrijver van menige tekst: artikelen en boeken. In 2007 publiceerde hij (samen met Patricia Clark Doerner) een boek, getiteld ‘The Judge: William P. Clark, Ronald Reagan’s top hand’. In het boek vertelden de auteurs dat de Judge de toppositie van ‘National Security Advisor to the President’ van januari 1982 tot oktober 1983 in de Reagan Administratie bekleedde en, in die capaciteit, een belangrijke rol speelde bij het brengen van ‘stabiliteit’ in Suriname na de Decembermoorden. (Alleen Hoofdstuk 10 in Kengor’s boek heeft met Suriname te maken – en op nogal beperkte wijze). Indien het zo is dat Witte-Huis-functionarissen in Washington zich destijds in hoge mate bezighielden met de situatie in Suriname, dan zal over hun activiteiten tenminste een administratief rapport of verslag moeten bestaan. Dus ergens in de kluisen van de Amerikaanse federale overheid, zo beelden wij dat onszelf in, liggen ‘afgeschermd’ documenten die misschien licht kunnen werpen op een duister jaar in de moderne geschiedenis van Suriname.

Bij Amerikaanse presidenten wordt al jaren de gewoonte gecultiveerd om alle materiaal gegenereerd of vergaard tijdens het presidentschap: documenten, brieven, video’s, toespraken, films, kostbare kunstvoorwerpen, snuisterijen, schenkingen enz., naderhand voor het bredere publiek toegankelijk te maken. Om ex-presidenten en ex-stafleden aan te moedigen relevant materiaal over te dragen aan het publiek werd in 1955 de ‘Wet op de Presidentiële Bibliotheek’ in het Congres (d.i., het Amerikaans Parlement) aangenomen. De wet schrijft voor dat met privé-fondsen een presidentiële bibliotheek, vernoemd naar de betrokken ex-president, zal worden gebouwd, in zijn of haar staat van herkomst (geboorteplaats). Ook voormalige medewerkers worden geacht alle relevante materiaal waarover zij beschikken aan deze bibliotheek te doneren. Vervolgens wordt de bibliotheek aan de ‘National Archives and Records Administration’ (NARA), een onderdeel van de federale overheid, in eigendom gegeven. Aan de hand van regels geformuleerd door NARA wordt de bibliotheek voor het publiek functioneel gemaakt. In principe bestaat de mogelijkheid voor elke burger, Amerikaan of niet, om telefonisch, per e-mail óf in levenden lijve met NARA-archivarissen en bibliotheekstaf in contact te treden; in ons geval, met de staf van de Ronald Reagan Presidential Library in Simi Valley, California. Het personeel aldaar heeft zevenentwintig (27) Suriname-folders kunnen lokaliseren welke, gecombineerd, de tijdsperiode: januari 1983 – augustus 1983 beslaan. De folders bevatten memoranda (cables), rapporten, routing slips, aantekeningen (getypt of met de hand geschreven) uit vergaderingen van de National Security Council in de Situation Room (SR; zie Wikipedia voor rol van de SR in het Witte Huis). Niet alle materiaal is volledig

gedéclassificeerd; bovendien zijn soms delen van gedéclassificeerde teksten moeilijk leesbaar gemaakt of simpelweg geblokkeerd ('redacted', geredigeerd). De 27 digitale folders (waarvan twee leeg bleken te zijn! En in nog twee, stond er nagenoeg niets.) behoren kosteloos voor het Surinaams publiek toegankelijk gemaakt te worden; indien haalbaar, via bijvoorbeeld de bibliotheek van de Anton de Kom Universiteit en/of het Cultureel Centrum Suriname.

De tekst die in de hiernavolgende pagina's gepresenteerd wordt, is voor een groot deel gebaseerd op de inhoud van de 27 file-folders. De tekst is een rapport geworden van de ingewikkelde - openlijke en bedekte - betrokkenheid van de Amerikaanse overheid bij ontwikkelingen in Suriname welke zich voltrokken gedurende de eerste acht maanden na de Decembermoorden. Suriname heeft een hoge prijs betaald voor de diepgewortelde antipathie welke de Reagan Administratie koestert jegens Cuba. In de laatste dagen van 'december 1982' is het Amerikaanse Congres er nog net in geslaagd de Reagan Administratie op drastische wijze te beteugelen, door op 'de remmen' te gaan staan. Echter, de Reagan-groep werd zich spoedig bewust van Bouterse's zucht naar macht, neiging tot alleenheerschappij en gebrek aan principes van allerlei soort. Maar bovenal begreep de Reagan Administratie de existentiële, verlamme angsten die het Bouterse regiem gezaaid, ontstoken, had onder de bevolking. Samen met de toenmalige Braziliaanse militaire regering nam Reagan op 11 april 1983, het besluit hem te coöpteren voor hun anti-Cuba politiek. De VS brak in stilte haar belofte aan Nederland om het Bouterse regiem van financiële middelen te onthouden.

Het 'State Department' en de toenmalige Amerikaanse ambassadeur in Paramaribo hadden er geen moeite mee publiekelijk te blijven pleiten voor het onmiddellijke en onverbiddelijke herstel van de rechtsorde in Suriname, en gelijktijdig, willens en wetens, forse steun te geven aan individuen verdacht van multi-pele moorden. Zij sloten met Bouterse en Alibux, die een 'kristalhelder' persoonlijk belang hadden bij de ontwrichting van de rechtsgang in Suriname, een echte, niet-fictieve deal. Een dubieuze overeenkomst die koste wat kost geheimgehouden moest worden want hun daden (van State en ambassade) zouden internationaal weleens als '*aiding and abetting*', het verlenen van hand en spandiensten aan gezochte criminelen, aangemerkt kunnen worden. Zo werd een spaak in het wiel gestoken: de tijdsduur voor het herstel van de Surinaamse rechtsgang kwam op de lange baan terecht.

De schade toegebracht aan de nabestaanden van de slachtoffers van '8 December' door de collaboratie van de VS met Bouterse is vrijwel niet in te schatten en zal wijselijk door hun advocaten en andere deskundigen koel berekend moeten worden. Maar ook de Staat Suriname en de bevolking zijn evenzeer het economische slachtoffer van de VS-machinaties met Bouterse geworden. De onderstaande cursieve tekst geeft letterlijk weer wat Judge Clark op 8 mei 1983 aan de Amerikaanse ambassadeur in Brasilia mededeelde in een boodschap bestemd voor de Braziliaanse Generaal Otavio Medeiros¹:

(...) "U mag Medeiros ervan op de hoogte stellen, wanneer U hem weer ziet, dat wij op verscheidene manieren aan het werk zijn om Suriname bijstand te verlenen. Opties welke wij exploreren zijn onder andere: a. Het faciliteren van de goedkeuring van Suriname's recente verzoek voor een 150 miljoen projectlening bij de IDB (Inter-American Development Bank). Dit zal netjes moeten samenvallen met ontwikkelingsplannen uiteengezet door Bouterse en Premier Alibux op 1 mei

en zal de kloof, ontstaan door de opschorting van de Nederlandse hulp, helpen vullen (overbruggen)" (...).

Aan dit rapport, de hier onderhavige tekst, is de titel 'Operatie Guiminish' meegegeven. De naam zal hopelijk symbolisch worden voor de dubieuze, geheime poging ondernomen door de Braziliaanse militairen en de Reagan Administratie van de Verenigde Staten in 1983 om het irrationele, brute bewind van Desi Bouterse aanvaardbaar te maken voor het Surinaamse volk.

Inhoud

Verantwoording	2
Voorwoord	6
1. Een invasie gepland voor december '82? Nee.	8
2. Het lot van een geplande buitenlandse invasie.	12
3. Prelude tot de geboorte van 'Operatie Guiminish'.	16
4. 'Operatie Guiminish'.	18
5. Generaal João Figueiredo.	23
6. Generaal Venturini 'interviewde' en 'installeerde' Bouterse.	31
7. De herintroductie van Bob Duemling.	40
8. Spanningen binnen de driehoeksrelatie tussen Brazilië, de VS en Nederland -- vanwege Suriname?	48
9. 'Operatie Guiminish' in financiële moeilijkheden.	50
10. Operationele moeilijkheden bij 'Operatie Guiminish'.	54
11. De kous is af: George Shultz en Robert Duemling sluiten de deal.	58
12. Tot slot: 29 november 1986.	67
13. Referenties.	68
Bijlage.	72

Voorwoord

Hoe is het mogelijk dat Desiré Bouterse, een man die jarenlang aangetegen werd met ernstige beschuldigingen inzake moord en drugshandel, desondanks ongemoeid kon ronddolen in Suriname – zo af en toe, vrijelijk landen op het Zuid-Amerikaanse continent, in Midden-Amerika en eilanden gelegen in de Caraïbische Zee, kon bezoeken? In 2018 werd hij tezamen met medeverdachten succesvol gedagvaard voor de Krijgsraad in verband met de moorden gepleegd in december 1982 te Fort Zeelandia. De dagvaarding was een overwinning op het bruuskerende gedrag van de voormalige bevelhebber van het leger, vooral op zijn smalende afwezigheid van rechtszittingen. De overwinning was een heerlijke interruptie van de tergend-lange bandeloosheid waar de maatschappij, door de jaren heen, in verzeild was geraakt. Vooruitlopend op een eventuele strafoplegging liet de hoofdverdachte zich dreigend uit tegen het rechterlijk gezag, specifiek tegen belangrijke vervolgingsambtenaren bij het Ministerie van Justitie. De intentie van de dreigementen was ongetwijfeld intimidatie.

De Krijgsraad heeft Desi Bouterse op 29/11/2019 een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van twintig jaar opgelegd voor zijn deelname aan de moord op vijftien mensen. In verzet, werd hem op 30/8/2021 wederom dezelfde straf opgelegd. Waarom niet de onmiddellijke gevangenneming van de veroordeelde is gelast zal voorlopig, wie weet nog voor hoelang, een raadsel blijven. Toch zal geen zinnig mens de leden van de Krijgsraad kunnen verwijten dat zij zich niet met enorme inspanning en grote integriteit aan het herstel en de verdediging van de rechtstaat in Suriname hebben gewijd. Per slot van rekening was hun eindvonnis ondubbelzinnig: de langdurige verwijdering van de hoofdschuldige uit de samenleving. Zonder gevangenneming is het eindvonnis echter moeilijk uit te voeren; dat is de abominatie. Met de hulp van behendige advocaten, en met voldoende financiële middelen ter beschikking, kan de veroordeelde het rechtsproces misschien in een ‘eeuwigdurende beweging tussen vonnis en hoger beroep’ manoeuvreren, tot seniliteit of de natuurlijke dood overneemt. Het is niet zinvol om hier te speculeren over de aard van de belangen welke mogelijk schuil zijn gegaan onder een deal die de uitkomst van het rechtsproces heeft bepaald. Zo er één is, wat is het alternatief?

Het alternatief zou de uitlevering van Bouterse aan de Nederlandse justitie kunnen zijn; natuurlijk niet voor de decembermoorden, moet erbij gezegd worden. De Nederlanders hebben een ‘eigen appeltje met de heer Bouterse te schillen’ en zullen bij de aanvraag tot zijn uitlevering ongetwijfeld voldoen aan alle vereiste internationale standaarden. Het verzoek zal waarschijnlijk alleen dan gedaan worden wanneer de Surinaamse autoriteiten, specifiek het uitvoerend gezag, zelf ferm gaat staan achter een uitleveringsbesluit. De voor- en nadelen ervan moeten nauwkeurig en zakelijk worden afgewogen. Speciale rechtsonderzoekingen inzake de 29-november-1986-slachting van negenendertig mannen, vrouwen en kinderen te Moiwana alsook onderzoekingen aangaande de moordpartijen welke in Tjongalanga hebben plaatsgevonden kunnen eerlijkheidshalve en rationeel niet permanent uitgesteld worden. Het zal een funeste en onvergeeflijke fout zijn om aan te nemen dat mettertijd het leed wel zal wegebben en in vergetelheid zal raken. Dus, een adequaat formaat voor deze rechtsprocessen kan en moet uitgewerkt worden door Surinaamse en Nederlandse juridische en gezag voerende autoriteiten. De financiën voor de rechtsprocessen zullen bij elkaar geschraapt moeten worden uit privé en publieke bronnen.

De geschiedenis leert dat op ons halfrond – het Westelijk Halfrond – geen militaire of politieke leider heerschappij over een samenleving kan uitoefenen, verheven boven de grondwet en buiten de regels van het recht om, zonder medeweten of de instemming van de Verenigde Staten van Amerika. De noordelijke reus heeft het, in feite, voor het zeggen aan deze kant van de wereld. Haar dominante positie is verworven door vasthoudend, sinds 1823, de Monroe Doctrine² (een toegeëigd recht) succesvol in praktijk te brengen, gedreven door het fervente ‘American Exceptionalism’³ – een onstuitbare competitieve drang om het leven in deze hemisfeer naar Amerikaans beeld en idealen te herscheppen, een ideaal – historisch – ingegeven door een cultureel-spirituele instructie (Manifest Destiny⁴) aan de leiders van het land, een ideaal – niet vrij van dispuut – overgedragen van generatie op generatie. Amerika is aan het einde van de 19^e eeuw, door een reeks van factoren, verzezen tot de dominerende politieke, economische en militaire macht op het Westelijk Halfrond. Na de Eerste Wereld Oorlog (WWI) werd de VS een wereldmacht: ‘*a shining city upon a hill*’ (‘een schitterende stad op een heuvel’), een beeldspraak gepopulariseerd door Ronald Reagan. De VS zullen in de nabije toekomst waarschijnlijk ook in Suriname de voornaamste politiek-economische kracht worden.

Om de vraag te beantwoorden of de VS kort na 8 december 1982, en in de opvolgende maanden, bedekte relaties met Bouterse zou hebben onderhouden voor eigen voordeel en, mogelijk, tot nadeel van civiel Suriname, maken wij gebruik van, voor het publiek toegankelijke, informatiebronnen afkomstig uit, voornamelijk, de Ronald Reagan Presidential Library in California (Reagan was US President van 1981-1989), de Library of Congress in Washington-DC, het invloedrijke Amerikaanse dagblad ‘The New York Times’, autobiografische en biografische werken van en over Amerikaanse politici. Aangezien de ondersteuning van zo-iemand-als Bouterse door bijvoorbeeld politici, waarschijnlijk bedekt zal plaatsvinden, mag verwacht worden dat eventuele ondersteuningsoperaties door inlichtingen- of veiligheidsdiensten georganiseerd en uitgevoerd zullen worden. De informatie en resultaten verzameld in zulke operaties worden geheimgehouden, dus geclassificeerd. Wij zullen hier nagaan of een dergelijke operatie in 1983 heeft plaatsgevonden en, mogelijk, de basis heeft gevormd voor latere – aan het publieke oog onttrokken – contacten tussen Bouterse en de VS. Ondanks het veelvuldig gebruik van de ‘Freedom of Information Act’ (FOIA)⁵ in Amerika en de versoepeling van de regels voor het vrijgeven van geclassificeerd materiaal (déclassificatie: het beschikbaar stellen van voorheen geheime informatie; soms, deels ‘onleesbaar gemaakte’ tekst) - is het nog vaak ondoenlijk om essentiële gegevens over collaborerende individuen, die nog in leven zijn, te verkrijgen. Dus blijven professionelen wier werk op nauwkeurig onderzoek gebaseerd is – respectabele historici, advocaten, sociale wetenschappers, journalisten en andere geïnteresseerden – hopen dat geheimen, die geen geheimen behoren te zijn, zullen worden onthuld door ‘whistleblowers’ of ambtelijke functionarissen en politici die later in het leven zich om hun ideële nalatenschap bekommeren. Het uitlekken van geclassificeerde informatie is strafbaar. Sommige individuen lekken informatie uit, soms gedreven door het verlangen een persoonlijk plekje in de kronieken van de geschiedenis te veroveren, anderen weer zijn altruïstisch en willen maatschappelijke gerechtigheid doen geschieden. ‘Leaks’, lekken, komen op nogal grote schaal voor, en vormen een omvangrijk probleem waar Amerikaanse regeringen, federale en privé instituten zich dag en nacht het hoofd over breken. ‘Leaks’ en o.a. gedéclassificeerde informatie – niet zelden decennialang verborgen gehouden – kunnen desinfecterende zonnestralen op de donkere zijde van de ‘shining city’ werpen.

Helaas staan er vele – vaak lange – citaten afgedrukt in dit rapport. De meeste citaten zijn opgetekend uit gedéclassificeerde officiële schriftelijke communicaties tussen Amerikaanse en Braziliaanse functionarissen, over en weer, en onderling. Specifieke citaten bevatten heldere suggesties, zo niet bewijs, dat Bouterse in 1983 door topleiders in zowel de Verenigde Staten als in Brazilië omgekocht dan wel gecoöpteerd is geworden. De citaten bevatten bovendien nauwkeurige aanwijzingen dat de Verenigde Staten in augustus 1983 aan Bouterse en Errol Alibux de belofte deden dat zij (de VS; Red.) de Decembermoorden in mindere mate, of niet meer, aan de orde zullen stellen in publieke (dus ook niet in internationale) fora. De VS is de belofte aan Bouterse 38 jaar lang nagekomen en heeft zodoende het publieke leven van dit misdadig individu, tegen beter weten in, aanzienlijk verlengd – ten nadele van civiel Suriname, in het bijzonder, van de nabestaanden, familie, vrienden en collega's van de personen die lafhartig vermoord zijn op 8 december 1982.

1. Een invasie, gepland voor december '82? Nee.

In januari 1981 kwam de Reagan Administratie aan het bewind in de VS, vastbesloten om het vermeende verlies aan Amerikaanse invloed in bepaalde delen van de wereld, ten tijde van de voorgaande Carter Administratie (1977-1981), ongedaan te maken. De nieuwe regering wilde alles wat enigszins op een vorm van socialisme of 'radicalisme' leek, te vuur en te zwaard bestrijden. Met name, in het Midden-Oosten was de Iraanse revolutie van 1979 in het vizier, alsook de bestrijding van de 'Palestine Liberation Organisation' (PLO) toen primair gestationeerd in Lebanon; daar, kwam in 1983 ook nog de Hezbollah opdagen, welke onmiddellijk één van de hoogste plaatsen op de Reagan agenda ging bezetten. In Centraal Azië was de steun van de Sovjet-Unie aan Afghanistan op het dagelijkse rooster van de Amerikaanse administratie. Op het Westelijk Halfrond was vooral Cuba een doorn in de zij, in het vlees van Washington, hoofdzakelijk vanwege de socialistische oriëntatie van de samenleving. De Cubaanse regering gaf bovendien militaire en logistieke steun aan de Sandinista-regering in Nicaragua en het Farabundo Marti Bevrijdingsfront in El Salvador. De New Jewel Movement, onder leiding van Maurice Bishop, die in 1979 de macht in Grenada overnam was een doorn in het oog van de VS. De coup van 25 februari 1980 in Paramaribo – verward in identiteit en uitgevoerd zonder vooropgestelde doelen – werd niet bepaald verwelkomd door de toenmalige Carter Administratie in Washington. De Nederlandse regering was zich in menig opzicht goed bewust van de negatieve gevoelens die leefden bij de Amerikanen met betrekking tot een eventuele politieke relatie tussen Suriname en Cuba. De Haagse bestuurders lieten op 26 februari 1980, in hun allereerste persmededeling over de 25-februari-gebeurtenissen in Suriname, nadrukkelijk weten dat Cuba niets met de coup in Suriname te maken had⁶. (Een woordvoerder van het Ministerie van Buitenlandse Zaken zei dat er geen indicatie was van Cubaanse of andere buitenlandse invloed op de coup). De Reagan Administratie trad aan na de Bouterse-coup; zij reageerde meestal nogal geïrriteerd wanneer in de pers gerapporteerd werd dat Cuba en Suriname in de één of andere vorm, met elkaar hadden gecommuniceerd.

Reagan liet zich leiden door drie principes^{7,12} welke uiteindelijk, direct of indirect, een effect op de ontwikkelingen in Suriname hebben gehad. (i) Hij, Reagan, in tegenstelling tot zijn voorganger Jimmy Carter, steunde in zijn buitenlandsbeleid in aanzienlijke mate op de Central Intelligence Agency (CIA). [Zie, Reagan's dagboeknotitie voor 13-dec-1982]¹⁸. (ii) Hij

verklaarde, evenals de twee presidenten die aan hem vooraf zijn gegaan, t.w. Gerald Ford [1974- 1977] en Jimmy Carter, tegenstander te zijn van het ombrengen van buitenlandse politieke leiders, zoals Bouterse, door de CIA of andere veiligheidsorganisaties van de Amerikaanse staat. (iii) Hij verzette zich tegen de deelname van Amerikaanse gevechtstroepen aan nieuwe buitenlandse oorlogen maar had geen bezwaar tegen het inzetten van Amerikaanse adviseurs en verkenningseenheden in het buitenland.

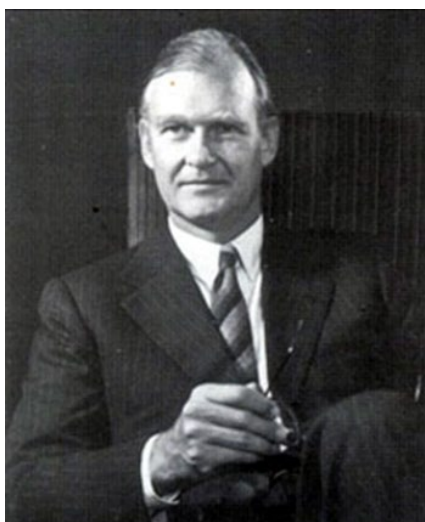
Het is waar dat rond juni 1982 President Reagan, bijgestaan door zijn Nationale Veiligheidsadviseur, William P. Clark, opdracht heeft gegeven aan veiligheidsdiensten en relevante ministeries om een invasie van Suriname voor te bereiden⁸. De aanleiding daartoe is een bezoek van Bouterse aan Cuba geweest, gearrangeerd door Osvaldo Cardenas⁹ en afgelegd in mei 1982. Bij die gelegenheid is Bouterse aan Fidel Castro voorgesteld. Cardenas, een Cubaanse diplomaat, had Suriname, naar eigen zeggen⁹, tenminste tweemaal eerder bezocht: één keer ter bijwoning van een culturele conferentie, de tweede keer beoogde hij meer te leren over de militaire coup welke drie weken vóór zijn komst naar Paramaribo had plaatsgevonden. Tijdens het tweede bezoek ontmoette hij o.a. Bouterse, Badrissen Sital en Chas Mijns. Cardenas was toen het hoofd van de Caraïbische Sectie van het Amerika Departement van de Communistische Partij van Cuba⁹.

Volgens de Amerikaanse inlichtingendiensten⁸ wilde Castro in een gesprek met Bouterse bewerkstelligen dat de Surinaamse regering openlijk solidariteit met de politieke strijd van Cuba zou betuigen en zich tegen de invloed van de VS in het Caraïbisch Gebied zou keren, specifiek tegen het Caribbean Basin Initiative (CBI)¹⁰. Bouterse ontkent dat deze onderwerpen in het gesprek met Castro aan de orde zijn geweest. Hij verklaarde dat Castro hem lang aan de tand heeft gevoeld, merendeels over zijn kennis van de Surinaamse economie en de condities waaronder de meerderheid van de bevolking leeft. Volgens Bouterse concludeerde Fidel Castro aan het einde van het gesprek dat hij (Bouterse) en de zijnen nog veel van en over het Surinaamse volk hadden te leren. De CIA rapporteerde dat er drie of vijf overeenkomsten tussen Suriname en Cuba tijdens dat bezoek getekend zijn^{8,11}. Van deze overeenkomsten uit het jaar 1982 waren er geen fysieke sporen terug te vinden. Het is waarschijnlijk dat vanwege het contact tussen Castro en Bouterse in mei 1982, Osvaldo Cardenas werd aangesteld in de diplomatieke rang van ambassadeur in Paramaribo rond september 1982, met de opdracht er een ambassade op te zetten. In dit verband ontwikkelde Cardenas contact met het Bouterse regiem en met Surinaamse individuen die om de één of andere reden geïnteresseerd waren in Cuba. Een jaar na de aankomst van Cardenas in Paramaribo waren er 21 Cubanen geassocieerd met de Cubaanse ambassade, familieleden van de ambassade employees daarbij inbegrepen. Er was geen militaire attachée of ander militair personeel verbonden aan de Cubaanse ambassade. Cubanen die niet op Cuba maar ergens in Latijns-Amerika (Columbia, Venezuela, Brazilië, Ecuador, Panama) of in het Caraïbisch Gebied (Santo Domingo) verbleven, brachten zo af en toe, vooral via Guyana, een bezoek aan Suriname. Het Witte Huis in Washington schatte het totale aantal Cubanen in Suriname per 31 mei 1983 op honderd, op z'n hoogst.

De CIA, NSC (National Security Council) en speciale eenheden van de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie waren (na mei 1982) betrokken bij de organisatie van de voorgenomen Amerikaanse invasie van Suriname. De 'agencies' gingen in een gematigd tempo aan de slag; zij besteedden maanden aan het ontwerpen van verscheidene versies van het invasieplan. Soms – gedreven door cliëkvorming, 'inter-agency' jaloezie en

competitie – deden zich vertragingen voor in de planning vanwege een ‘lek’ of ‘lekkages’ naar de pers of naar ‘verkeerde’ personen in machtsposities, in de hiërarchie van het staatsapparaat, die de invasie in een andere richting wilden sturen, met het resultaat dat een invasieplan geheel of gedeeltelijk tenonderging²⁹. De verscheidene versies van het invasieplan behelsden het gebruik van óf Venezolaanse óf Hondurese óf Zuid-Koreaanse commando’s^{7,12}. Incidenteel werd in het kleine Paramaribo een invasiegerucht – afkomstig uit onbekende bron – gelanceerd, dat zowel burgers als militairen deed opschrikken. Vast staat dat er geen invasie gepland was door Amerikaanse autoriteiten rond 25 december 1982, zoals beweerd door Bouterse. Een klaarblijkelijke achterdocht waarmee de legerleider behept is, zou hem meer dan eens ertoe brengen discrete privé-vergaderingen van politiek-andersdenkenden, willekeurig en verstoken van elke logica, te koppelen aan schimmige ingebeelde buitenlandse invasies.

Nog vóór de discussie over een eventuele invasie van Suriname aan de orde was, werden al binnen het ‘State Department’ vragen van een ander type opgeworpen, zoals: moet de

Tom Enders

VS met Bouterse samenwerken? Om hem heen werken? Gewoon contact met hem onderhouden? Of, moet de VS oppositie tegen Bouterse voeren? Hem isoleren en boycotten? Deze kwesties kwamen in 1981 ter sprake, vóór de Decembermoorden. Thomas Enders, de Assistant Secretary of State voor Inter-Amerikaanse Zaken (1981-1983), overzag het werk van de ambassades in Latijns-Amerika en het Caraïbisch Gebied. Enders was, zo blijkt, de mening toegedaan dat de VS nauw contact met Bouterse moest onderhouden. De toenmalige VS-ambassadeur in Suriname was John J. Crowley jr. (25 juli 1980 - 10 december 1981). In het onderstaande citaat wordt Crowley besproken. Het citaat is ontleend aan een interview afgestaan door Jonathan Rickert aan de Library of Congress¹³. Rickert was een “Desk Officer for Trinidad and Tobago, Guyana

and Suriname” in Washington van 1980-1982; daarvoor had hij kort als tijdelijke werkkraacht (Temporary Duty - TDY) gediend op de Ambassade in Paramaribo. Rickert verklaarde het volgende¹³:

“Well, Enders called Rob Warren and me and our deputy director, Dick Howard up to his office one day and said, “How are things going in Suriname?” We said, “going well.” “Well, how’s Jack Crowley doing there?” We said, “Fine professionally, he’s doing a good job so forth.” “How does he get on with Bouterse?” Rob Warren actually carried the conversation and said that he (Crowley; Red.) talked to him (Bouterse; Red.) from time to time but there is a cultural difference and generational difference between the two. “Enders”, I’m sorry I have to quote this, but he said: “Well, I think we should have somebody down there who can really get in with Bouterse and his people.” “Somebody who’d go drinking and whoring with him” – was the term he used. Enders didn’t think Crowley was the man, so Crowley was recalled”.

John Crowley werd tot 10 december 1981 gehandhaafd als de VS-ambassadeur in Suriname.

Zijn opvolger, Robert W. Duemling¹⁴, een oude kennis en collega van Tom Enders, presenteerde op 4 augustus 1982 zijn geloofsbrieven aan President Fred Ramdat Misier. Ook werd in Paramaribo voor het eerst een “Station Chief” (de gebruikelijke titel voor het hoofd van de ‘CIA ‘sectie’ in Amerikaanse Ambassades) aangesteld. Ambassadeur Duemling’s diensttijd in Suriname eindigde op 8 augustus 1984. Tussen 4 juli en 8 augustus 1984 werden hem, in een kleine besloten formele ceremonie, door President Ramdat Misier namens de regering en Bouterse de versierselen van Het Grootlint in de Ere Orde van de Palm omhangen: de hoogste onderscheiding die de Republiek Suriname tot dan had toegekend aan een buitenlander¹⁴. In Washington werd geen woord van afkeuring geuit tegen de acceptatie van deze hoge onderscheiding uit handen van een-niet-verkozen, maar door de luitenant-kolonel geïnstalleerde President.

Robert Duemling

De politieke leiding in het Witte Huis en de internationale pers^{15,22} beschreven Bouterse, vóór de Decembermoorden, steevast als een nieuwe linkse, marxistische (socialistische) militaire dictator in Zuid-Amerika. Gegeven de ongewoon brute aard van de Decembermoorden, gingen de veiligheidsdiensten en de pers op zoek naar factoren die dit individu motiveerden. Al snel werd het duidelijk dat Bouterse geen ideologie had, noch maatschappelijke idealen koesterde, uit was op persoonlijk gewin en bovenal gedreven werd door machtswellust^{16,17,18,22}. Hij is competitief en nogal intelligent maar heeft weinig formeel onderwijs genoten. Hij heeft leiderskwaliteiten en is de onbetwiste leider van de groep van mensen die rond hem verzameld zijn^{16,20}. Enerzijds bezit hij redelijk goede sociale en politieke instincten maar wordt, anderzijds, geplaagd door een diepe, donkere, slecht-gecontroleerde neiging tot achterdocht. Wanneer hij zich uitgedaagd of bedreigd voelt kan hij tegenstanders het leven ontnemen of laten ontnemen, zonder de geringste morele twijfel.

In zekere sociale kringen van Paramaribo was het gewoonte geworden aanzienlijke hoeveelheden tijd te besteden aan de fabricatie van geruchten, de verspreiding van roddels, het kauwen en herkauwen van halve waarheden. Ongelukkigerwijs werd Cuba, er luidop van verdacht - zonder bewijs - een adviserende of zelfs begeleidende rol te hebben vervuld bij de misdrijven in het Fort Zeelandia; geen wonder dat de mening van Fidel Castro over Cuba’s vooronderstelde rol in Suriname en zijn interactie met het individu Bouterse belandde in de archieven van de Amerikaanse ambassade in Paramaribo. Duemling telegrafeerde Castro’s mening over de 8-december-gebeurtenissen in Suriname naar Washington¹⁹:

11 januari, 1983

Van: Robert Duemling, Ambassade Paramaribo

Naar: Secretary of State, Washington

Onderwerp: *Cubaanse gezichtspunten en motivaties
van de Cubaanse ambassadeur.*

“(...) According to [XXX]*, Castro’s comments revealed that he knows Bouterse reasonably well. Castro made the following points: A. There are no Cuban military in Suriname. B. There was no Cuban involvement in the bloody events of December 8, proof being that such brutality is not ‘Cuban style’. C. Cuba does not contemplate sending weapons to Suriname. D. Bouterse comes from simple background and is not well schooled. He is not Marxist-Leninist but is left nationalist. He has good political instincts. He wants to do well for his country. E. Castro speculated that the people involved with the disturbances of 8 December were likely guided by the United States. F. Cuba has no intention to get involved with Suriname; we have enough problems in the region (...)”.

*[XXX] officieel gecensureerd in de originele tekst.

De conversatie tussen [XXX] en Castro heeft tussen 18 en 20 december 1982 in Havana plaatsgevonden¹⁹, ongeveer 10 maanden vóór de Cubanen door het Bouterse regiem uit Suriname werden gezet.

2. Het lot van een geplande buitenlandse invasie.

Eind december 1982, bijna drie weken na de Decembermoorden, heeft William Casey, Directeur van de CIA, namens de Reagan Administratie getracht – achter gesloten deuren – toestemming te verkrijgen van twee ‘Intelligence Committees’ in het Amerikaans Congres, respectievelijk, van het Huis van Afgevaardigden en van de Senaat, om Suriname binnen te vallen²¹ en te ontdoen van Cubaanse invloed en de dictator. De twee gerespecteerde ‘Committees’ in het Congres weigerden nadrukkelijk geld voor een invasie vrij te maken. Zij waren van oordeel dat de CIA gefaald had geloofwaardig bewijs op tafel te leggen voor de bewering dat de schrale aanwezigheid van Cuba in Suriname een gevaar voor de Verenigde Staten vormde²¹. Het Witte Huis was diep teleurgesteld, in feite woedend: het was immers de tweede keer sinds 1981 dat de Reagan Administratie geld voor een invasie werd geweigerd door het Congres. Eerder was een verzoek afgewezen om de Contra’s, die in een clandestiene oorlog tegen de Sandinistas in Nicaragua verwickeld waren te financieren²³. Na de afwijzing verkozen sommigen in de Reagan Administration het Congres te omzeilen en, naar verluidt, oogluikend de illegale financiering van de Contra’s met drugsgelden, gegenereerd middels louche operaties in Zuid-Amerika (hoofdzakelijk Columbia), Midden-Amerika (hoofdzakelijk Nicaragua) en in sommige westelijke Noord-Amerikaanse steden (te weten, Los Angeles, CA en San Francisco, CA), toe te laten²³. De oorlog in Nicaragua werd later tevens met vermeende opbrengsten uit de door-het-Congres-verboden verkoop van Amerikaanse wapens aan Iran bekostigd, hetgeen tenslotte leidde tot de zogeheten ‘Iran-Contra affaire’²³.

De reactie van Reagan op de afwijzing door het Congres, van het verzoek om geld voor een invasie in Suriname beschikbaar te stellen, was één van ergernis en teleurstelling. De President was niet langer geïnteresseerd in het merendeel van de gemuteerde invasieplannen en vormde, in het begin van januari 1983, samen met de National Security Advisor, William Clark – een geestverwant en tevens goede vriend – een kleine groep van vertrouwelingen in het Witte Huis, met het doel op korte termijn een nieuw actieplan in elkaar te zetten. Zij hadden bedacht dat Venezuela en Brazilië een centrale rol in het plan moesten

William Clark

vervullen aangezien Suriname in hun regio van het Zuid-Amerikaanse continent lag^{8,18}. Aldus onttrok de Reagan Administratie zich aan het wettelijke toezicht van het Congres, wat haar acties in Suriname betrof en maakte de Cubaanse dreiging, naar goeddunken, zo groot als het maar wenste.

De Amerikaanse ambassadeurs in Venezuela en Brazilië begonnen het denken in de leidende kringen van deze twee landen, over de situatie in Suriname af te tasten, te exploreren. Een samenvatting van de inhoud van een belangrijk telegram verzonden naar Washington staat hieronder afgedrukt. De ambassadeur in Venezuela, George Walter Landau (1982-1985), stuurde op 6 januari 1983 uit Caracas een bericht²⁵ van de volgende strekking naar zijn baas op Buitenlandse Zaken (The State Department), Tom Enders:

6 januari 1983

Van: Embassy Caracas, Ambassador George Landau

Naar: State Dept. Wash., Assistant Secretary Thomas Enders

Onderwerp: *'Het Hoofd van de Inlichtingendienst van het Venezolaanse Leger bezorgd over de situatie in Suriname'*.

"Op verzoek van de Directeur van de Inlichtingendienst van het Leger, Brig. Gen. Roberto Regulo (Zamudio) Ferrett, die mij op eigen initiatief wilde spreken over Suriname werd op 6 januari een lunch bij Arma* thuis gearrangeerd. Gen. Zamudio was vergezeld van zijn Onderdirecteur en Assistant Onderdirecteur. Tevens waren aanwezig Arma en onze functionaris voor politiek militaire zaken".

"Zamudio sprak op eigen titel. Hij was zeer bezorgd over de situatie in Suriname. Bouterse had hem in November 1982 in Paramaribo verteld dat er een coup op handen was en dat hij daartegen stappen zou ondernemen. Zamudio was niet voorbereid op de brute wijze waarop de beschuldigde plotters zijn behandeld. Volgens Zamudio is Bouterse een genadeloos persoon met 'Liberator' pretenties. Suriname had in Nov. (1982) een verzoek voor militaire training bij Venezuela ingediend, en 15 Januari 1983 als startdatum voorgesteld. De vraag is of de training nog kan plaatsvinden".

"Landau, de Amerikaanse ambassadeur, besprak met Zamudio zijn visie op de situatie in Suriname welke hij als instabiel beschreef. Nederland en de VS hebben financiële hulp ingetrokken; dat moest wel anders kon het erop lijken alsof zij de wijze waarop met de politieke oppositie is omgegaan goedkeurden, aldus Landau. Bouterse probeert de democratische donorlanden te chanteren door te dreigen met het binnenhalen van Cubaanse assistentie. Cuba kan hem financieel niet helpen en hij weet dat. We moeten niet aan zijn chantage toegeven. Zamudio was het eens met Landau's analyse. Ook hij maakte zich zorgen over Cubaanse infiltratie met dokters, woningbouwprojecten en militaire adviseurs. Mogelijk komt een alternatieve leider naar voren uit het leger, de vakbeweging of uit de politieke oppositie. Ik heb Zamudio gewezen op het belang om de uitwisselingen tussen onze naties te continueren zodat wij ernstige fouten kunnen vermijden.

"Zamudio zei dat hij het eens was met mijn redenering en dat hij het gevoel had dat Bouterse 'weg moest', alvorens democratische landen als de VS en Venezuela, Suriname zouden kunnen helpen. Hij bleef echter bezorgd over de mogelijkheid dat Cuba op korte termijn een greep op Suriname zou krijgen in ruil

voor militaire adviseurs, onderwijzers, dokters en huizenbouw-teams. Maar hij gaf toe dat het schadelijk voor de internationale reputatie van Venezuela zou zijn om als democratisch land de man te helpen die zijn politieke oppositie door moord elimineert”.

“Commentaar. Ik geloof dat mijn gesprek met Zamudio voordelig is geweest. Arma, die met Zamudio en andere officieren achterbleef nadat ik vertrok, vertelde mij dat onze gasten nog zeiden dat zij over een heleboel zaken moesten nadenken vóór zij zouden aanbevelen de verzochte militaire steun aan Suriname te geven”.

Landau

*Vermoedelijk, een US ambassade-personeelslid (Red.).

Drie maanden later, in april 1983, weigerde de Venezolaanse regering, tegen de wens van de VS in, een militaire invasie van Suriname te ondernemen¹¹. De Venezolanen waren van mening dat er andere opties, anders dan de militaire optie, ter beschikking waren om tot een oplossing van het ‘Suriname probleem’ te geraken. De VS waren ervan overtuigd dat onmiddellijk gehandeld moest worden om te voorkomen dat Cuba voet aan de grond zou krijgen in Suriname, derhalve op het Zuid-Amerikaanse continent¹¹.

De Amerikaanse ambassadeur in Brazilië was Langhorne Anthony ‘Tony’ Motley²⁶, geboren uit Amerikaanse ouders in Brazilië, getogen in Rio de Janeiro; en, zoals te verwachten, vloeiend in de Braziliaans-Portugese taal, bovendien gezegend met tal van sociale en politieke connecties in de oligarchie van het land. Zijn vader was een vooraanstaande, leidinggevende manager in de Braziliaanse olie-industrie. Motley heeft een militaire opleiding aan ‘The Citadel’ in Charleston, South Carolina voltooid en diende vervolgens bij de Air Force in o.a. Panama en Alaska. In de jaren ‘70 verdiende hij een aardig fortuin in onroerend goed in Alaska en werd, via politieke connecties in Washington, ambassadeur (1981-1983) in Brazilië. Gedurende de tweede helft van 1983, verving Motley Tom Enders als Assistant Secretary of State voor Inter-Amerikaanse Zaken. Hij heeft, in 1983, een vitale rol vervuld in de communicatie tussen de Braziliaanse generaals, President Reagan, William Clark en het ‘State Department’ toen het “probleem Suriname” hoog op de agenda stond.

L. Anthony Motley

In de jaren ‘80, ‘81 en ‘82 onderhielden de Amerikanen, wat betref Suriname, vrijwel uitsluitend contact met de civiele kant van de Braziliaanse regering, geconcentreerd in het Ministerie van Buitenlandse Zaken dat gehuisvest was in het Itamaraty Paleis in Brasilia. De burgerfunctionarissen in Itamaraty moesten, na de Decembermoorden, weinig van Bouterse en de zijnen hebben. De Braziliaanse ambassadeur in Washington, Antonio Silveira, heeft Bouterse en collega’s, letterlijk, voor “primitief” uitgemaakt en hun verklaring voor de ‘8-Decembermoorden’ als “evident ongeloofwaardig” bestempeld²⁴. Ambassadeur Motley deed op 20 januari 1983 verslag aan zijn superieuren van een conversatie tijdens een ‘diner-bijeenkomst’ (19 jan.) bij hem thuisgehouden, waar aanwezig waren: US Senator John Glenn (de astronaut; Red.), Ramiro Saraiva Guerreiro (de Braziliaanse Minister van Buitenlandse Zaken), een Amerikaanse functionaris genaamd Ford (staflid, Senate Foreign Relations Committee; SFRC) en natuurlijk Motley zelf. In de

onderstaande tekst geven wij zo nauwkeurig mogelijk de belangrijkste gespreksonderwerpen weer, gerapporteerd door Motley aan het 'State Department'²⁷:

20 januari 1983

Van: Ambassadeur Tony Motley, Brasilia

Naar: Tom Enders, Asst. Secr. of State, Washington.

Onderwerp: *'Foreign Minister comments on Suriname situation'*.

(...) "Tijdens het diner stelden Senator Glenn en het SFRC-stafid Ford vragen aan Guerreiro over de visie van de RVB* op de situatie in Suriname".

(...) "Guerreiro was van mening dat de situatie in Suriname nog onduidelijk was. Hij zei dat op z'n hoogst drie of vier van de vijftien mensen rond Bouterse een pro-Cuba lijn voorstonden. Bouterse zelf is slechts geïnteresseerd in macht, niet in ideologie. De Braziliaanse regering (RVB) heeft geen Cubaanse activiteit in Suriname, van enige betekenis, bemerkt. De Sovjets waren volgens hem niet bereid om, via hun Cubaanse cliënten, de last van Suriname op zich te nemen. Het "revolutionaire" proces in Suriname is inheems (intern bepaald, dwz, niet van buitenaf beïnvloed; Red.). De RVB is door de nieuwe machthebbers in Suriname aangezocht om een delegatie te ontvangen; de delegatie wil gedaan krijgen dat de geblokkeerde financiële hulp uit Nederland vervangen wordt door Braziliaanse hulp. De RVB heeft geprobeerd het bezoek uit te stellen maar het zal waarschijnlijk volgende maand doorgaan. Guerreiro voegde eraan toe dat Brazilië 'weinig' voor Suriname kan doen gegeven haar eigen financiële problemen."

"Minister Guerreiro deelde voorts mee dat hij Ambassadeur Dos Santos Lima terug zal roepen uit Paramaribo. Dos Santos Lima heeft er zeven jaren gediend en had nauwe relaties met een aantal van de mensen die in december geëxecuteerd zijn. Hij is persoonlijk diep getroffen en heeft zijn ongenoegen aan Bouterse kenbaar gemaakt. Dos Santos Lima was buitengewoon negatief geworden over de situatie in Suriname. Motley commentarieerde dat het heel moeilijk is om niet negatief te worden, gegeven het type misdrijf. Guerreiro: de RVB heeft geen standpunt ingenomen t.a.v. de gebeurtenissen in Suriname."

Tony Motley: "de uitspraken van Guerreiro komen overeen met hetgeen het hoofd van het 'America Department' (in Itamaraty) eerder aan hem had gezegd. BuZa (Itamaraty; Red.) verzet zich tegen onderkenning van de ernst van de Surinaamse situatie (m.b.t. Cuba); zover zelfs dat zij Ambassadeur Dos Santos Lima terugroepen. Lima rapporteerde blijkbaar niet wat zij lezen wilden". (Aldus Motley, Red). "Onze kansen om medewerking van BuZa te krijgen, boven een zeker niveau, inzake Suriname zal zeker begrensd worden door deze mind-set (mentale houding)".

Motley

*RVB staat voor Regering van Brazilië

Zoals eerder vermeld konden de burgerfunctionarissen op het Itamaraty Paleis Bouterse en de zijnen niet goed gedogen. Echter, veel belangrijker en meer zorgwekkend in de ogen van Motley en zijn superieuren in Washington, was de gematigde, beheerste, liberale houding van de Braziliaanse politici en professionele (carrière) ambtenaren t.a.v. de veronderstelde aanwezigheid van Cubanen in Suriname. Na ettelijke malen op de

‘lamlendigheid’ van de bureaucraten gestuit te zijn, besloten Reagan en Clark ‘het probleem Suriname’ naar het presidentiële niveau te verheffen.

3. Prelude tot de geboorte van ‘Operatie Guiminish’.

Op 25 maart 1983 schreef Ronald Reagan een brief²⁸ naar zijn collega en vriend, President João Baptista de Oliveira Figueiredo van Brazilië, aan wie hij in November 1982, een bezoek had gebracht in het presidentiële Planalto Paleis en tevens op zijn privé landgoed. (Figueiredo is de laatste leider geweest van de generaalsjunta die in 1964 via een coup de staatsmacht had gegrepen en tot maart 1985 de scepter in Brazilië gezwaaid heeft).

Geachte Meneer de President,

“Het is een genoegen om U mede te delen dat Guiminish* begin van deze week in de VS is aangekomen; ik zie ernaar uit hem te berijden wanneer hij in Washington is. Zoals ik U over de telefoon vertelde, zijn zelfs presidenten niet vrijgesteld van het invullen van quarantaine-formulieren”.

“Minister Guerreiro en Secretary Shultz (George Shultz; Red.) hebben een zeer goede discussie gehad over de werkgroepen die wij gevormd hebben” (...).

“Onze ministers hebben het ook over de situatie in Suriname gehad – een onderwerp waarover ik mij veel zorgen maak. Ik geloof dat ik Uw standpunt begrijp, zoals het door Minister Guerreiro beschreven is. Uw succes in het behouden van vrede met Uw buurlanden is een unieke prestatie in Latijns-Amerika, een voorbeeld voor de hemisfeer. Mijn bezorgdheid plaats ik in deze context”.

“Bouterse heeft, vanwege de moorden die hij gepleegd heeft, alom vrees en wantrouwen onder de bevolking aangewakkerd. Hij heeft geen zichtbare steun, geen levensvatbare politieke toekomst en moet met wapengeweld zijn machtspositie behouden. Onder deze omstandigheden en met het oog op zijn bestendige voorkeur voor Cuba en Grenada, zijn we van oordeel dat Bouterse een weg heeft gekozen welke hem duidelijk, in onze visie, onherroepelijk in het Cubaans/Sovjet kamp plaatst. We geloven niet dat deze ontwikkeling in het belang is van het Surinaamse volk of van de vrede in de hemisfeer”.

“Zoals U waarschijnlijk weet, hebben onze Venezolaanse, Mexicaanse en Argentijnse collegae Bouterse’s aanzoeken weerstaan – dus is hem de legitimiteit die hij zoekt onthouden”. “Wij begrijpen dat Minister Guerreiro door de omstandigheden gedwongen is om Naarendorp te ontvangen, maar ik hoop dat Bouterse dit niet kan omzetten in zichtbare Braziliaanse steun of inderdaad de indruk kan geven dat Brazilië op dezelfde wijze met hem om zal gaan zoals het met haar andere buurlanden omgaat. Ik ben ervan overtuigd dat U kunt helpen met het gemeenschappelijk doel dat erop gericht is een Cubaanse expansie in Zuid-Amerika te voorkomen terwijl Uw effectieve buitenlandse politiek ten uitvoer wordt gebracht”.

“Ik zie uit naar andere gelegenheden om met U persoonlijk en privé van gedachten te wisselen, ongetwijfeld, onder meer aangename omstandigheden; ik zal U op de hoogte houden van Guiminish’s prestaties hier in Washington”.

“Met warme persoonlijke groet; Uw vriend, (getekend) Ron”.

*Guiminish is de naam van het paard dat cadeau gedaan is aan Reagan door Figueiredo, in November 1982.

Reagan noteerde op 4 april 1983 in zijn dagboek¹⁸ dat hij een veto had uitgesproken tegen de verschillende Suriname-invasieplannen. Ook sprak hij toen, voor het eerst, van een nieuw plan om Venezuela en Brazilië in te schakelen bij het teweegbrengen van een 'ommekeer' in Suriname.

In de tussentijd trachtte het Amerikaans 'State Department' het standpunt van verschillende landen, die enig belang bij Suriname hadden, uit te horen t.a.v. de aanwezigheid van Cubanen in Suriname. Assistant Secretary of State Tom Enders rapporteerde het resultaat van de enquête in een kleine nota (memorandum) aan zijn baas, Secretary of State George Shultz. Wij drukken de inhoud van de nota³⁰ hier af om de aandacht te vestigen op de onbuigzaamheid van de VS ten aanzien van Cuba, een 'blindheid' die tenslotte zou uitmonden in de negatie, de loochening van Bouterse's criminaliteit.

4 april 1983

Aan: Secretary Shultz

Van: ARA* – Tom Enders

Onderwerp: *Suriname: Waar anderen staan.*

Nederland: Was diep geschokt door de moorden; zal Bouterse onder geen enkele omstandigheid steunen. Zou Suriname onder een opvolger financieel kunnen steunen, zelfs al zou Cuba er krachtig en zichtbaar binnenkomen.

Venezuela: Is bezorgd over het hebben van Cubanen aan haar flank. Wil ook Guyana's (sic; Suriname's) andere buur vastnagelen over de kwestie Essequibo. Wil op verscheidene manieren helpen [XXX]**.

Brazilië: Slechts in het algemeen bezorgd. Zou veel liever niet zien dat haar buurland door Cubanen gepenetreerd wordt, maar zal ermee leven als het gebeurt.

Frankrijk: Mensen van de Inlichtingendienst tonen bezorgdheid. De beleidsmensen niet.

Conclusie: Wij zijn bezorgd, wij willen beklemtonen dat de verspreiding van het radicale netwerk moet worden gestopt. Anderen bekijken de kwestie vanuit een nauwer raamwerk, houden niet van wat zij zien maar kunnen in de één of andere vorm ermee leven.

T.O. Enders

*ARA, acronym voor Assistant/Associate Regional Administrator.

**[XXX] officiële censuur.

Figueiredo heeft niet onmiddellijk op Reagan's brief van 25 maart gereageerd. De Amerikaanse president, een onvermoeibare, niet-te-stuiten aanhouder verstuurd twee weken later, op 8 april, weer een telegram³¹ naar Figueiredo waarin werd voorgesteld dat Bill Clark, de National Security Advisor, hem op 9 en 10 april in Brasilia zou komen opzoeken. Een soortgelijk telegram werd naar de President van Venezuela, Luis Herrera Campins, verzonden. Beide Zuid-Amerikaanse presidenten stemden in met Reagan's verzoek tot groot genoeg van de laatste.

8 april 1983

”Geachte Meneer de President”,*

”Bedankt voor Uw bereidheid om Bill Clark op kort termijn te ontvangen. Zoals U weet is hij mijn oude en vertrouwde adviseur die mijn volle vertrouwen geniet. Ik stuur hem naar U toe om een kwestie van het hoogste belang en urgentie te bespreken; hij spreekt namens mij”.

”Guiminish is een buitengewoon mooi dier! Alleen al het terugzien van hem deed mij denken aan mijn prachtig bezoek aan U”.

”Met warme persoonlijke groet; Uw vriend,” (getekend) Ronald Reagan.

*Dezelfde brief werd naar Herrera Campins verzonden, echter, met weglating van de tweede alinea. Het bezoek aan Venezuela was gepland voor 9 april.

William Clark was – evenals Reagan – een anti-Cuba, anti-Sovjet kruisvaarder die elk potentieel spoor van socialisme op het Westelijk Halfrond wilde uitwissen. Omdat een door Amerika geleide invasie uitgesloten was wegens de negatieve beslissing van het Congres (zie pagina 12), bedacht hij dat misschien Venezuela en/of Brazilië ertoe bewogen konden worden orde op zaken te stellen in hun onmiddellijke buurt. In feite, wilden de VS een invasie zien, uitgevoerd door één van de twee landen of tezamen, met de volgende doelen (1) de neutralisatie van het Surinaamse leger, (2) grondige eliminatie van alle Cubaanse invloed in Suriname en (3) de arrestatie van Bouterse. Een invasie-contingent van ongeveer 300-400 man, inclusief een commando-eenheid, werd voldoende geacht om de klus op te knappen¹¹.

Reagan schreef tenminste twee brieven naar zijn vriend João Figueiredo om de medewerking van Brazilië te verzekeren. De VS waren bereid om voor de financiële kosten op te draaien, te voorzien in bewapening en logistieke steun, maar zouden geen mankracht ter beschikking kunnen stellen. Dat was de essentie van het Amerikaanse plan. Hoe de invasie precies zou plaatsvinden werd grotendeels aan Venezuela en/of Brazilië overgelaten. De eerste stap tot realisatie van het plan om in Suriname te interveniëren werd door de Verenigde Staten genomen.

4. ‘Operatie Guiminish’.

Een onderhandelingsteam, bestaande uit zeven specialisten, vertrok per presidentieel vliegtuig (AF26000; zie Wikipedia) naar Caracas en Brasilia onder leiding van William Clark voor een werkbezoek, dat op vrijdag 8 april 1983 begon en op zondag 10 april zou eindigen. Met Clark reisden mee³²: Vice-Admiraal John Poindexter van de National Security Council (NSC), Luitenant Generaal Paul Gorman (Assistant to the Chairman of the Joint Chiefs of Staff (JCS)/tevens gelieerd aan Buitenlandse Zaken en Defensie; Duane “Dewey” Clarridge van de CIA belast met het Directoraat voor Latijns-Amerika en het Caraïbisch Gebied (Clarridge gebruikte voor de trip naar Zuid-Amerika de naam ‘Dax Preston LeBaron’); Walter Raymond van de CIA en NSC; Alfonso Sapia-Bosch van de CIA en NSC ; Jacque Hill van de NSC. De achtste passagier was Joan Clark, de echtgenote van William Clark. Het in-stilte-bij-elkaar-gebracht onderhandelingsteam,

Duane Clarridge

uiteeraard deskundig, was zó samengesteld om een intimiderend effect op de gastheren te hebben. Met een soortgelijke intentie werd in een presidentieel vliegtuig (AF26000) gevlogen, dat normaliter fungeert als eerste 'back-up' voor het toestel waarin de Amerikaanse president rondreist. Wanneer de President aan boord is wordt het toestel "Air Force One" genoemd.

Nergens in Zuid-Amerika bestond er sympathie voor Bouterse en de zijnen; zij werden beschimpt, geweerd en vermeden^{24,25,27}. Toch maakte zowel de Venezolaanse als de Braziliaanse leiding zich zorgen over de perceptie in nationale en internationale kring, dat zij met de VS onder één vaandel leken op te trekken tegen een klein en zwak Zuid-Amerikaans land, Suriname, om nauwelijks-bestaande Cubaanse invloed - waarover de VS-regering zich buitensporig druk maakte – en er de kop van wilde indrukken. Immers, op het Westelijk Halfrond is de reputatie van de VS allesbehalve vlekkeloos wanneer het aankomt op het tonen van respect voor de belangen van vooral de naties die ten zuiden en ten zuidoosten liggen van de VS. Keer op keer, wordt het Amerikaans belang, zo blijkt, boven dat van andere naties gesteld, die te goeder trouw met de VS hebben willen samenwerken.

De eerste stop van het onderhandelingsteam was, Caracas. President Luis Herrera Campins van Venezuela was ongevoelig voor de pogingen van de woordvoerders Clark en Clarridge, die hem poogden te overtuigen dat een militaire invasie van Suriname noodzakelijk was. Herrera Campins, hoewel geen grote vriend van Cuba, keerde zich principieel tegen een militaire invasie. Hij wees er bovendien op dat de VS geen betrouwbare partner van Venezuela was geweest in geheime operaties die in 1981 gezamenlijk in El Salvador zijn ondernomen. Hij had zich toen laten overhalen om een dubbele rol te spelen: in het openbaar steunde hij de oppositionele Farabundo Marti; in het geheim collaboreerde hij met de Salvadoraanse regeringstrijdkrachten gesteund door de VS¹¹. Deze feiten werden naar de grote nieuwsbladen in de VS uitgelekt; het nieuws zorgde voor de bespotting van de Venezolaanse regering in Zuid-Amerika.

De Amerikanen vestigden hun hoop voor een oplossing van het 'probleem Suriname' op de goede persoonlijke relatie tussen Reagan en Figueiredo. Het onderhandelingsteam, vloog op 9 april, in de middag, door naar Brasilia. Ofschoon het generaalsregiem bekend stond om haar anticommunisme en zeer brute marteling van Braziliaanse progressieven scheen het zich niet al te druk te maken om Cubanen in Suriname - zolang hun aanwezigheid in het buurland geen effect had op hun maatschappij. Het Braziliaanse standpunt m.b.t. Cuba verschilde in wezen - niet fundamenteel - van het Amerikaanse; het verschil lag primair in de beweegrimte gegeven aan het Bouterse regime in de 'gepercipieerde' relatie met Cuba. Achter de schermen eisten de Amerikanen dat Suriname elk contact met Cuba onmiddellijk zou verbreken. De Brazilianen argumenteerden dat zij met alle buurlanden, tien in totaal, vreedzame relaties op na wilden houden, als onderdeel van hun Nationale Veiligheids- Doctrine en Strategie (welke thans aanzienlijk gemoderniseerd is). De generaals wilden de kwestie van de Cubaanse aanwezigheid in Suriname, zo daar sprake van was, een beetje tactischer aanpakken. Het Amerikaanse team had om deze reden geen keus anders dan het aan de Zuid-Amerikanen over te laten te bepalen hoe het 'probleem' aan te pakken. Als het karwei niet naar tevredenheid (hun tevredenheid) geklaard werd, waren de Amerikanen bereid naar een andere, meer drastische oplossing om te zien.

Op 11 april 1983 pende Reagan het volgende in zijn dagboek¹⁸:

“NSC meeting – Bill C. back from quick secret trip to Venezuela & Brazil. We had a plan which required their cooperation to take Surinam back into the family of Am. States before it becomes a Cuban patsy. Venezuela couldn’t go along. Pres. of Brazil had an idea somewhat different than ours, but I believe different. So, operation “Guiminish” is born. We’ll know before the month is out whether it has succeeded”.

Het sleutelwoord hier is “Guiminish”: dat is de naam van het paard dat Figueiredo in November/December 1982 Reagan, bij zijn bezoek aan Brazilië, cadeau deed. De naam “Guiminish”, soms ook gespeld “Giminich” of “Giminish”, werd nu ook gebruikt voor de Amerikaans-Braziliaanse operatie in Suriname. De operatie werd strikt geheimgehouden

President Ronald Reagan van de Verenigde Staten (links) en President João Figueiredo van Brazilië. Deze foto is op 1 december 1982 in Brazilië gemaakt.

binnen een kleine groep van top-diplomatieke en veiligheidsfunctionarissen in het Witte Huis. Zo’n vierentwintig jaar na uitvoering van de operatie is de naam ten langen leste prijsgegeven in Reagan’s gepubliceerde dagboek¹⁸. Informatie over “Guiminish” is slechts deels gedéclassificeerd. In het biografisch verhaal over Judge William Clark¹¹ van de hand van zijn bewonderaar en persoonlijke vriend, Paul Kengor in collaboratie met een nichtje van Clark, getrouwd Doerner wordt de essentie van de Amerikaanse bijdrage aan ‘Operatie Guiminish’ summier uiteengezet. Het plan bestond in essentie uit een ‘Amerikaanse’ en een ‘Braziliaanse’ fase. Judge Clark was de hoofdarchitect van de eerste fase; de Brazilianen – Generaals João Figueiredo, Otavio Medeiros en Danilo Venturini – waren de architecten van de tweede fase.

Op 11 april, één dag ná de terugkeer van de Amerikaanse delegatie uit Brazilië, stuurde Reagan een brieftelegram³³, primair door Clark opgesteld, naar Figueiredo.

Van: William Clark

Naar: Ambassadeur Motley – alleen voor zijn ogen

Geef aub, namens President Reagan, de volgende persoonlijke boodschap door aan President Figueiredo betreffende: *'Operatie Guiminish'*.

"1. Ik feliciteer U met uw voorstel betreffende uw buur, en accepteer partnerschap in Operatie Guiminish*. Wij moeten dhr. Bouterse ervan weerhouden toe te staan dat Suriname de volgende Sovjet-Cubaanse militaire basis wordt in onze hemisfeer. Mocht Bouterse dit redelijke plan niet accepteren op of vóór 20 april dan moeten wij de flexibiliteit behouden om onze doelen op een andere wijze te verwezenlijken, rond zondag, 1 mei 1983.

2. Zoals bediscussieerd met Bill (Clark; Red.) en Tony (Motley; Red), zal de Braziliaanse regering Suriname voorzien van militaire, economische, technische, wetenschappelijke en culturele programma's van hetzelfde type als voorgesteld door Cuba. Wij zullen bijstaan zoals door U aangegeven.

3. Op een bepaald punt, moet Bouterse de Cubaanse en Sovjet aanwezigheid ongedaan maken, hetgeen de opschorting van diplomatieke relaties zal moeten omvatten en misschien de verbanning van Naarendorp, Sital en Alibux.

4. U mag er bij dhr. Bouterse de nadruk op leggen dat de Cubaanse ambassadeur in alliantie met Sital en Naarendorp zijn omverwerping aan het beramen zijn. Bouterse moet ook weten dat Naarendorp nauwe relaties met Cuba onderhoudt en niet geneigd is Bouterse te helpen. Alibux's radicale partij zal Bouterse geen hulpverlening.

5. Bouterse's persoonlijke bescherming en nationale veiligheid moeten gegarandeerd worden, indien hij meewerkt.

6. Zoals U op zondag stelde, is het essentieel dat Bouterse het Surinaams politiek stelsel in democratische richting stuurt. Dit is essentieel om het herstel van Westerse financiële hulp, inclusief Nederlandse hulp, te verzekeren.

7. Wij sturen verscheidene van onze Suriname specialisten om de personen die U aangesteld heeft informatie te verschaffen, te ontmoeten; voorts, om te voorzien in elke andere vorm van assistentie die nodig is om het project te voltooien.

8. Zoals besproken met Paul (Gorman; Red) en Bill (Clark; Red), moet de Braziliaanse militaire missie van voldoende grootte zijn om interventie van buitenaf te ontmoedigen. Wij zullen onze Marine Ambassade Bewaking versterken om in grotere Amerikaanse aanwezigheid te voorzien.

9. Indien U het aanbeveelt, zullen wij schepen en vliegtuigen langs de Surinaamse kust plaatsen en het Surinaams Bevrijdings Front aanmoedigen om hun stem te laten horen.

10. Ik heb Ambassadeur Motley gevraagd om van U te vernemen welke rol U denkt dat Venezuela moet of kan spelen.

11. Ik zend U mijn warmste groet en dank U voor de aubergine***.

*Redactie: In de voorlaatste versie van het bovenstaande telegram was de eerste zin, met goedkeuring van Clarridge (CIA) en Gorman (JCS), als volgt geformuleerd: "Ik feliciteer U met de genialiteit van uw voorstel en ik accepteer uw *'Operatie Guiminish' voor coöptatie van Bouterse*" (vette letters; Red). Dat was klare taal!

****Boulanger.**

De inhoud van de memo heeft, sinds 1983, stilaan – buiten het weten van de bevolking om – een lange schaduw op het leven in Suriname geworpen. De Braziliaanse generaals waren niet de enigen die de ernstige beschuldigingen tegen Bouterse wegwiifden; ook de Amerikaanse regering was tenslotte bereid, na van de inlichtingendiensten vernomen te hebben dat ‘Bouterse koopbaar was’ (zie Paul Kengor, 2007, hfdst. 10), zijn misdaden eventueel over het hoofd te zien. De VS zouden zich niet meer over zijn misdrijven in het openbaar uitlaten (zie later), mits de CINC (Commander in Chief) uit het zogeheten ‘Cuba-kamp’ zou treden. In de memo, onder punt 2, zegden de Brazilianen toe alles waarin Cuba Suriname zou voorzien, voor hun rekening te zullen nemen. De zuiderbuur mocht op zijn beurt de rekening bij het Witte Huis in Washington voor de geleverde diensten indienen. Dus waren de VS bereid financiële hulp aan het Bouterse regiem, via een achterdeur, te hervatten zonder medeweten van Nederland en de Surinaamse bevolking. Het motief van de VS voor herstel van de hulp leek de bereidheid van Bouterse te zijn om zich tegen Cuba te keren.

Dan is er de ‘bannelingenklucht’. Errol Alibux, Harvey Naarendorp en Badrissein Sital werden tegen fundamentele democratische principes in, zoals de vrijheid van meningsuiting, die gelden binnen de Surinaamse maatschappij voor ballingschap geselecteerd omdat zij geacht werden proponenten van een zekere ideologie te zijn. Indien er hard en reëel bewijs voor toewijding aan een Cuba-ideologie bestond, in daad of in geschrifte, zou zulks ongetwijfeld te berde zijn gebracht. De beschuldiging is onwaarschijnlijk en te ver gezocht. De centrale factor bij de selectie voor verbanning was de specifieke relatie van elk van de drie personen tot Bouterse: het uiteindelijke doel van de verbanning was de politieke isolatie van Bouterse (van zijn meest nabije politieke ‘adviseurs’) teneinde de coöptatie gemakkelijker te doen verlopen. De verwijdering van Naarendorp en Alibux uit de samenleving was om die reden belangrijk. Sital had een andere relatie tot Bouterse; hij was militair en botste wegens persoonlijke, zakelijke en misschien ook wel militaire verschillen vaker op tegen de bevelhebber. Vanuit het Amerikaanse gezichtspunt zou bovendien Sital een schadelijke rol kunnen spelen bij een eventuele Cubaanse militaire inval in Suriname. De verbanning van Sital was daarom vitaal – vooral, met het oog op de bescherming van Bouterse. In de voorlaatste versie van de memo heeft één van de teamleden in handschrift gecommentarieerd: “Over Naarendorp en Alibux zou onderhandeld kunnen worden”. De generaals hebben ‘het onderhandelen’ op zich genomen en uiteindelijk het laatste woord in deze kwestie, zo blijkt, aan Bouterse overgelaten (zie pag. 36; punt 6).

Punt 4 in het telegram (van Reagan naar Figueiredo) geeft een levendige beschrijving van de klassieke verdeel- en heerstechniek terwijl punt 5 ferm en ondubbelzinnig de bescherming van Bouterse waarborgt. Er is in de tekst geen woord te vinden dat medeleven toont met de nabestaanden van de vermoorde personen, andere benadeelden en, in het algemeen, de geterroriseerde burgerij. Hoe deze desertie, het plotseling in-de-steek-laten, te rijmen valt met de aanmatigende titel van ‘Kampioen voor Mensenrechten’, bejubeld in het ‘American Exceptionalism’, is een raadsel dat door komende generaties van Surinamers zal moeten worden ontcijferd – met integriteit, intelligentie en ferm nationalisme.

Ofschoon het de Amerikanen ettelijke malen te verstaan was gegeven door Nederlandse autoriteiten, beleefd maar ferm, dat er geen sprake kon zijn van hervatting van

Nederlandse financiële hulp aan Suriname met Bouterse in het machtscentrum, bleven zij hopen op een wijziging in het Nederlandse standpunt. De heerschappij uitgeoefend door Bouterse in de jaren '80, ongetwijfeld en onuitwisbaar gekenmerkt door flagrante schendingen van mensenrechten, was antithetisch aan de beginselen van de democratie. Bouterse bleek op ondoorzichtige, onverklaarde wijze aanvaardbaar te zijn geworden voor de Amerikanen, een kwestie waarop wij later terug zullen komen. In het laatste deel van het memorandum (punten 7, 8 en 9) trachtten Reagan en Clark, op de valreep, een logistieke en militaire rol voor Amerika in 'Operatie Guiminish' uit te kerven.

5. Generaal João Figueiredo.

Het idee en besluit om Bouterse te coöpteren in 'Operatie Guiminish', kwam uit de koker van de Braziliaanse militairen. Welke de precieze overwegingen zijn geweest om tot coöptatie over te gaan zijn ons helaas niet in detail bekend. We zullen vier factoren die mogelijk hebben bijgedragen tot het nemen van het coöptatiebesluit nader beschouwen.

Ten eerste, kort na de Decembermoorden verklaarde Figueiredo dat hij geen partij had gekozen in het conflict in Paramaribo (zie o.a. ref 27). De onpartijdige positie werd al ras op de proef gesteld toen zijn vriend Ronald Reagan kwam aankloppen met het verzoek Bouterse omver te werpen en de Cubanen uit Suriname te verjagen; een verzoek dat hem aan het denken zette.

João Figueiredo

De Reagan Administratie was aanvankelijk voorstander van een militaire invasie. De Braziliaanse generaals zagen daar weinig heil in omdat een invasie, redeneerden zij, geen stabiliteit in een divers en verdeeld land als Suriname zou brengen, tenzij de buitenlandse militaire macht bereid is er voor langere tijd gestationeerd te zijn. Het laatste brengt hoge kosten met zich mee; een andere oplossing moest derhalve gevonden worden.

Ten tweede, Figueiredo is jarenlang het Hoofd van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van Brazilië geweest, nog kort voor hij in de presidentiële positie werd aangesteld. Als hoofdspion in Brazilië was hij nauw betrokken bij 'Operatie Condor'³⁴, een ondergrondse campagne die de uitroeiing van progressieven, van allerlei soort, in de Zuidelijke Kegel van Zuid-Amerika nastreefde gedurende de jaren '70, tot ver in de jaren '80 (1968-1989). "Operatie Condor" was een door de VS-gesteunde campagne georganiseerd door de CIA en Zuid-Amerikaanse Nationale Veiligheidsdiensten die werkten onder de paraplu van de militaire dictaturen in Brazilië, Argentinië, Chili, Paraguay, Uruguay en Bolivia. Op grond van zijn ervaring zou Figueiredo, bij wijze van spreken – op grote afstand, in één oogopslag (Red.) – een werkelijk toegewijde progressieve leider van een niet-gecommitteerde opportunist kunnen onderscheiden. Hij heeft zich waarschijnlijk uitgebreid, in detail, over Bouterse en anderen laten informeren door zijn inlichtingendienst in Suriname; de Braziliaanse president verwees later met trots naar de nauwkeurigheid van zijn diagnose van de sociaal-politieke condities in zijn klein buurland⁴⁵.

Ten derde, functionarissen in het Itamaraty Paleis hebben, kort na '8 december', verscheidene aan-Bouterse-gelieerde Surinaamse bestuurders op bezoek gehad, die naar nieuwe vriendschappen in de hemisfeer omzagen en naarstig probeerden de lege staatskas aan te vullen – een direct gevolg van de opschorting van de cruciale Nederlandse

financiële hulp. De bezoekers verklaarden meermalen uitdrukkelijk ‘pro-Brazilië’ te zijn, een politiek feit dat ettelijke malen door Itamaraty aan Figueiredo gerapporteerd werd. (Itamaraty was in dit stadium niet betrokken bij ‘Operatie Guiminish’).

Ten vierde, heeft Brazilië, zoals verwacht mocht worden, haar eigen belang laten prevaleren boven dat van Suriname. Medeiros, Figueiredo en Venturini kwamen gezamenlijk tot het besluit om de stabiliteit van Suriname, dus deel van hun noordelijke grens, in principe rond de militair Bouterse te organiseren. De criminaliteit van de 8 Decemermoorden interesseerde hen nauwelijks, noch de status van de rechtsstaat. Het geld voor een Braziliaans samenwerkingsprogramma met het Bouterse regiem zou uit de zakken van het Witte Huis komen; dit feit werd geheimgehouden tussen de VS en Brazilië. Het is vrijwel zeker dat Bouterse, in april 1983, geen weet had van het door de VS en Brazilië bekookte plan.

Uit ervaring wist de Braziliaanse leiding dat er snel gehandeld moest worden om te voorkomen dat “Operatie Guiminish” door Washington gedomineerd zou worden. De Brazilianen wisten ook dat, sinds 1823, grondgebieden op het Westelijk Halfrond die vrijkwamen vanwege Europese dékolonisatie, per definitie zouden vallen in de VS-invloedssfeer (Monroe doctrine) op straffe van oorlog². Zolang deze doctrine bestaat, overeind gehouden wordt, zal een zekere onvoorspelbaarheid aan de interacties van leiders van de Verenigde Staten met, niet alleen progressieven, maar ook met hun beste vrienden in de oligarchieën van Mexico, Centraal - en Zuid-Amerika en het Caraïbisch Gebied ten grondslag blijven liggen. ‘Operatie Guiminish’ zou, in zekere zin, daar een voorbeeld van worden.

Intensieve, ernstige planning voor de uitvoering van ‘Operatie Guiminish’ begon op 11 april, onmiddellijk na het vertrek van het Amerikaans onderhandelingssteam. Tony Motley, ondanks zijn uitstekende connecties in Brasilia, had grote moeite uit te vinden welke stappen de generaals uitgezet hadden bij de start van de operatie. Generaal Otavio Aguiar de Medeiros was de persoon aangewezen om hem, de Amerikaanse ambassadeur in Brazilië, van informatie te voorzien. Motley kreeg zijn eerste verslag van hem op 13 april toen Kolonel Hugo Carracho, een ervaren inlichtingenofficier tevens assistent van Generaal Venturini, al hoog en droog in Suriname zat³⁵. Carracho streek neer op Zanderij in een militair toestel met aan boord een groep van ongeveer twintig militaire - en burger-technici die, onder

Otavio Medeiros

andere, een acute inspectie en evaluatie van de militaire capaciteit van Suriname zou uitvoeren; daarnaast ook zou omzien naar ‘sporen’ die op Cubaanse aanwezigheid konden duiden. Een deel van de militaire groep werd, om veiligheidsredenen, achtergehouden op het vliegveld Zanderij. Carracho had een brief van Venturini bij zich, bestemd voor Bouterse, waarin gevraagd werd of hij (Bouterse; Red.) en zijn topmedewerkers (burgers en militairen) op 16 en 17 april zich beschikbaar konden houden voor ontmoetingen met hem en zijn delegatieleden. Bouterse reageerde onmiddellijk instemmend op het verzoek.

In verband met de speciale reis naar Paramaribo werd Danilo Venturini de status van ‘Persoonlijke Vertegenwoordiger van President João Figueiredo’ gegeven. Hij zou op 15 april, laat in de middag, op Zanderij aankomen. De trip was in detail voorbereid, in hoog

tempo, en was vrijwel niet bij te benen door Motley. De Braziliaanse ambassade in Paramaribo fungeerde, op dat kritieke moment, als een belangrijk coördinatiepunt. De Amerikanen hadden het initiatief in de operatie verloren. Ter illustratie drukken wij hier de inhoud van een memorandum³⁶ af, verzonden op 14 april 1983 door Alfonso Sapia-Bosch (NSC/CIA) naar William Clark, bestemd voor President Reagan.

Suriname – Punten die onder de aandacht van de President moeten worden gebracht.

Gebeurtenissen voltrekken zich sneller dan wij verwachtten.

- Bouterse heeft ingestemd Gen. Venturini te ontmoeten, waarschijnlijk op 17 april.
- De Braziliaanse bezoeker die momenteel in Paramaribo is heeft Figueiredo's (sic, Venturini's; Red) brief aan Bouterse overhandigd. De brief is erg algemeen van aard.
- [XXX] [XXX]*
- Bouterse zal waarschijnlijk niet instemmen om naar democratische normen over te gaan. Hij gelooft dat alleen door autoritair te regeren hij politiek kan overleven.
- We kunnen twee oorlogsschepen binnen 36 uur in Surinaamse wateren brengen. Deze schepen zullen te midden van de Surinaamse vissersvloot varen.
- We kunnen binnen 12 uren twee vliegtuigen daar ter plaatse hebben. Ze zullen in de vroege ochtenduren boven Paramaribo vliegen, photoflash-bommen uitwerpen en foto's maken. Vanwege de duisternis zal de nationale identiteit van de vliegtuigen niet blootgesteld worden.
- Wij vernamen gistermiddag dat de Brazilianen geen enkel machtsvertoon van de VS willen zien.
- We hebben Tony Motley om advies gevraagd.
- De Brazilianen lijken zich onafhankelijker te bewegen in deze operatie. Mogelijk drijft de angst dat de Cubanen snel zullen handelen hen in deze richting.

Aanbeveling: dat U deze 'Talking Points' bespreekt met de president.

Goedgekeurd _____ Afgekeurd _____

*[XXX] officieel gecensureerde tekst.

De Amerikaanse ambassadeur in Brasilia kon slechts stukje bij beetje informatie uit de generaals schrapen. Een verslag³⁷ van telefonisch contact tussen Motley en Venturini, die de volgende dag naar Paramaribo zou vertrekken, was iets meer accuraat dan de memo van Sapia-Bosch.

14 april 1983 - 5:30 pm.

Van: Amb. Motley

Naar: WC

Beveiligde telefoonlijn

Boodschap

1. Carracho is vandaag goed door Bouterse ontvangen.
2. Zaterdag – deze zaterdag – is de vastgestelde datum waarop Venturini door Bouterse zal worden ontvangen.
3. Venturini is zich goed bewust van de critieke rol die hij speelt bij het tot stand brengen van de verandering (de 'shift') in Bouterse's standpunt.

4. Hoewel ik behoorlijk grote druk heb uitgeoefend heeft Venturini niets losgelaten over de wijze waarop hij denkt deze uitdaging aan te pakken.

5. [XXX]*

6. Ze zijn zich er goed van bewust dat President Figueiredo een evaluatie van het succes van Operatie Guiminish op 20 april verschuldigd is aan President Reagan.

7. Ik zal druk op hen blijven uitoefenen om ons inzage in de details van Venturini's strategie te geven en zal, op z'n laatst zaterdag, de gelegenheid hebben de President (Figueiredo; Red.) persoonlijk te spreken".

Einde.

De volgende dag werd een vervolgbijeenkomst met Generaal Medeiros gehouden. Het verslag³⁸ van die bijeenkomst staat hieronder afgedrukt:

15 april 1983

Van: Ambassadeur Motley, Brasilia.

Naar: William P. Clark.

Onderwerp: XXX XXX XXX XXX XXX XXX*.

1. Ik heb Medeiros op 15 april 's middags op zijn verzoek opgezocht. Hij heeft mij op de hoogte gebracht.

A. De operatie is goed gepland en verloopt gesmeerd.

B. Venturini was in de lucht (3:00 pm lokale tijd) en zou vanavond aankomen.

C. Carracho werd goed ontvangen door Bouterse. En Bouterse heeft zijn staf geïnstrueerd zijn – en hun eigen – agenda voor het weekend open te houden en naar de behoeften van Venturini aan te passen.

D. Venturini zal Bouterse zaterdag 16 april zien – op z'n vroegst – en er zal meer dan één ontmoeting zijn.

E. Zij verwachten nog op 16 april 's avonds van Venturini te horen.

F. Medeiros heeft nogmaals nadrukkelijk gevraagd dat wij geen enkele – herhaal – geen enkele (lucht - of marine activiteit enz.) ondernemen om de situatie op dat moment op stang te jagen. Ik heb hem gezegd dat die boodschap al door is gegeven en de ontvangst ervan is erkend.

G. Hij zei dat naar hun inschatting de missie een grote kans van slagen heeft.

2. XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX. Ik wees erop dat onze hoofdzorg was dat als eenmaal Venturini het hoofdonderwerp bij Bouterse heeft aangesneden, de Cubanen dit erg snel te weten kunnen komen en zouden via Sital en anderen kunnen handelen, om Bouterse te verwijderen. Medeiros zei dat zij zich realiseerden dat dit het kritieke punt was, maar met een Braziliaans militair vliegtuig aan de grond en een andere die spoedig aan zou komen dacht hij dat de Cubanen hoogstens vermoedens konden hebben. Medeiros zei verder dat indien de onthulling van de Venturini-ontmoetingen zou leiden tot de verwijdering van Bouterse zou tenminste de lucht geklaard zijn wat betreft de Cubaanse intensies en zou ons (lees U.S.) het voorwendsel geven, zo niet de rechtvaardiging om naar binnen te gaan en het probleem te klaren.

3. Medeiros zei ook dat zij stappen hadden genomen om Venturini te beschermen. Ofschoon hij mijn evaluatie deelde dat de Cubanen er niet in

geïnteresseerd waren om de problemen met de Brazilianen te verergeren. Zij konden geweldsbedreigingen, ontvoeringen of gedwongen opsluiting in een ambassade niet uitsluiten. Ik antwoordde dat indien Venturini op de een of andere wijze in gevaar zou zijn, wij bereid waren elke en alle stappen te ondernemen om zijn veilige terugkeer naar Brazilië te verzekeren. Hij was hier erkentelijk voor maar zei dat zij het potentieel probleem goed aan kunnen.

4. Ik wees erop dat het profiel van Bouterse liet zien dat hij een wapenliefhebber is en was het niet jammer dat wij dit niet eerder wisten zodat Venturini één van die mooie cadeau—handwapens had kunnen meenemen die in Braziliaanse lokale fabrieken geproduceerd worden. Medeiros glimlachte en zei tegen mij dat Venturini (toen al in de lucht) een jachtgeweer, als cadeau van Figueiredo aan Bouterse, had meegenomen. Ik breng deze trivia naar voren, enkel en alleen, om een andere indicator van hun klaarblijkelijke nauwkeurigheid in planning te etaleren.

5. Medeiros was ontspannen en vriendelijk en grapte dat hij aan de zijlijn stond en niet op het speelveld kon zijn. Gebaseerd op de indicatoren (veelal fragmentarisch) die wij hier hebben waargenomen zijn wij niet in staat geweest een defect te ontdekken in de plannen. En zij bleven mij verassen met de snelheid waarmee zij zich voortbewogen.

Einde (Red.)

Figueiredo was een conservatieve Zuid-Amerikaanse militair en politicus, een autocraat afkomstig uit een vooraanstaande militaire familie. Zijn vader heeft het tot generaal gebracht; ook hebben twee van zijn broers in de rang van generaal in de Braziliaanse strijdkrachten gediend. João Figueiredo zelf heeft een prominente rol vervuld als Luitenant-Kolonel in alle facetten van de coup d'état ondernomen in 1964 tegen de progressieve president van Brazilië, João Goulart. Het is goed gedocumenteerd dat zijn toenmalige superieuren met de hulp van de VS (onder President Lyndon Johnson) in het zadel geholpen zijn, specifiek, om het 'rode gevaar' in Brazilië onder controle te brengen³⁹. Door zich verdienstelijk te maken op de gebieden van Veiligheid, Inlichtingen en Militair Onderwijs/Instructie werd Figueiredo een centrale figuur in "Operatie Condor" en uiteindelijk benoemd tot Chef van de Veiligheids- en Inlichtingen Diensten voor geheel Brazilië. In die capaciteit werd hij gevreesd en verafschuwd onder het Braziliaanse volk. Hij verwierf bij het publiek, spottend, de bijnaam 'Minister of Silence'⁴⁰: hij sprak zelden of nooit in het openbaar en heeft jarenlang zijn ogen, dag en nacht afgeschut, met 'trademark' donkere brillenglazen – al dan niet om gezondheidsredenen. Nadat hij had besloten om het presidentschap op zich te nemen, huurde de politieke partij van de militairen het beste advertentiebureau in Brazilië in om zijn communicatie met de bevolking te verbeteren. Het karakteristieke vloeken en offensief taalgebruik namen af; de donkere brillenglazen werden verwisseld voor niet-getint glas om de isolatie van het grotere publiek ietwat te doorbreken⁴⁰.

President João Figueiredo

De dodenlijsten, het resultaat van "Operatie Condor", waren in Brazilië relatief korter dan in de rest van de Zuidelijke Kegel van het continent, maar natuurlijk niet minder

hartverscheurend dan de huiveringwekkend lange lijsten ontrold uit de ravages in, met name, Argentinië en Chili. Figueiredo werd verantwoordelijk gehouden voor duizenden doden in Brazilië en voor de ontwrichting van het leven van tienduizenden advocaten, studenten, schrijvers, artiesten, onderwijzers, professoren, kleine ondernemers enz. die moesten onderduiken of naar het buitenland vluchten vanwege de brute politieke vervolging. Aan het begin van zijn Presidentschap in 1979, drukte Figueiredo wettelijke amnestie door voor allen die politieke misdrijven gepleegd hadden gedurende de militaire dictatuur vanaf 1964.

[Noot: “De Amnestiewet voorzag in een raamwerk voor nationale verzoening. Het bood activisten-in-ballingschap de gelegenheid naar Brazilië terug te keren. De slachtoffers van martelingen en politieke dissidenten werd een weg van verdediging geboden, zij konden hun vrijlating bedingen en hun naam verschonen” (zie McAnarney en Montgomery. 2019)⁴¹. Helaas profiteerden duizenden militairen, die anders voor ernstige politieke geweldsmisdrijven veroordeeld zouden worden, nog het meest van de Amnestiewet].

‘Abertura’ (‘Opening’ tot democratisering)⁴², een politieke strategie eerst bedacht door Generaal Ernesto Geisel (Figueiredo’s onmiddellijke voorganger), geadopteerd en voortgezet door Figueiredo, was erop gericht politieke liberalisatie, onder de supervisie van burgers, in Brazilië te brengen. Het uiteindelijke doel van het militaire regiem was volkssteun te winnen voor de National Security State onder de controle van het militaire apparaat. Binnen oligarchische kring werd ‘Abertura’ het trotse erfgoed van Figueiredo. De online encyclopedia was minder lovend; het observeerde: “The forces of liberalization unleashed by the Figueiredo government, however, soon swept the military regime out of power”. Inderdaad, de militaire dictatuur kwam tot een versneld en definitief einde door massale protestacties, een woeste, ontembare economische crisis en door de-burgerij-afgedwongen verkiezingen in 1985 die uitmondde in een fatale nederlaag voor de militairen.

Figueiredo’s antwoord op Reagan’s brief van 24 maart betreffende Suriname werd op 15 april verzonden maar bereikte het Witte Huis op 18 april 1983. De brief bleek naar de Braziliaanse ambassade in Washington te zijn gestuurd en werd aldaar officieus vertaald. De Braziliaans-Portugese en Engelse versies werden op 16 april doorgestuurd naar het ‘State Department’ waar zij werden bestudeerd en samengevat, kort becommentarieerd, daarna doorgezonden naar het Witte Huis op 18 april. Hieronder staat de volledige inhoud van Figueiredo’s brief^{38a} aan Reagan afgedrukt, vertaald uit het Engels. De inhoud van deze brief is waarschijnlijk onbekend bij het publiek, hoewel het grote invloed, sinds 1983, op het leven in Suriname heeft uitgeoefend.

15 april 1983

Geachte Meneer de President,

1. Het is mij een genoegen U mede te delen dat ik uw brief gedateerd 28 maart jl. (sic 24 maart jl., Red.) heb ontvangen, waarin Uwe Excellentie onderwerpen van belang voor onze wederzijdse relatie en voor mijn land, in het bijzonder, bespreekt. Voor beide landen acht ik het uiterst nuttig dat we in staat zijn om gezichtspunten uit te wisselen, op openlijke en vriendschappelijke wijze. Ik wens ook mijn tevredenheid tot uitdrukking te brengen met het verloop van de activiteiten van de Werkgroepen die ingesteld zijn tijdens het bezoek van Uwe Excellentie aan Brazilië.

2. In deze, ben ik mij er speciaal van bewust dat Latijns-Amerika, als geheel, door een langdurige fase van institutionele instabiliteit gaat en het zou politiek roekeloos zijn om onomkeerbare posities in te nemen bij elke verandering in de interne orde van buurlanden, vooropgesteld dat deze niet gepaard gaan met bedreigingen aan derden.

3. De huidige situatie in Suriname geeft, in feite, reden tot bezorgdheid. In mijn denken, gaat het land door een proces van instabiliteit en institutionele aanpassingen welke deels voortkomen uit haar pasverworven politieke onafhankelijkheid. Hoewel het regeerprogramma van de nieuwe regering nog niet formeel gedefinieerd is, heeft deze in zijn verklaringen toewijding aan de principes van niet-gebondenheid uitgesproken en de intentie geuit niet te zullen toestaan dat hij een instrument wordt in de context van de spanningen waarmee de globale relaties doordrenkt zijn. Op economisch niveau zal de fragiele structuur van de markteconomie van het land onaangetast blijven. En geconfronteerd met de opschorting van de Nederlandse hulp, heeft de regering van Suriname getracht zijn financiële bronnen te diversifiëren, en westerse landen zijn daarbij inbegrepen.

4. Een proces van sociaal en economisch uiteenvallen in Suriname zou mogelijk radicalere tendenties stimuleren die, tot nu toe, ernaar hebben gestreefd vooraanstaandheid (prominentie; Red.) in Paramaribo te verwerven, hetgeen, op z'n beurt, de mogelijkheden voor gematigdheid, begrip en samenwerking zou kunnen elimineren. Dus, lijkt mij, om het gezamenlijke doel voor vrede en harmonie in Zuid-Amerika te bevorderen, dat nog één poging ondernomen zal moeten worden om de kanalen voor effectief dialoog met de regering van Suriname te behouden, hoofdzakelijk van de kant van landen zoals de onze en Nederland die groot belang hebben bij de vreedzame ontwikkeling van dat land.

5. Dat was de geest waarin mijn regering de toenmalige Minister Naarendorp, alsook de Minister van Transport, Industrie en Handel van Suriname heeft ontvangen. Nogmaals, in dezelfde geest zal mijn regering een additionele poging proberen te ondernemen, met onze blik gericht op het duidelijker vaststellen van de ware intenties en koers van de regering in Paramaribo. Dat is ook te wijten aan het feit dat de laatste herhaaldelijk zijn intentie tot uitdrukking heeft gebracht om met ons de beste relatie te willen onderhouden.

6. Zoals eerder gesteld door Minister Guerreiro, Brazilië zal geen bedreiging jegens haar nationale veiligheid tolereren. Ik maak mij dus zorgen over de mogelijkheid van toenemende instabiliteit in Suriname. Het valt niet te ontkennen dat, binnenlands, Luitenant-Kolonel Bouterse en de recentelijk geïnstalleerde regering, zelfs zonder steun van de publieke opinie, controle over het land heeft behouden. Het is raadzaam, gegeven deze omstandigheid, om een dialoog te hebben met Paramaribo, ofschoon sommige ontwikkelingen in de Surinaamse situatie ons niet aanstaan – of mogen blijken ons niet aan te staan. Anderzijds, de participatie van Suriname in de vergadering van Staatshoofden van Niet-Gebonden landen in New Delhi, waar zij het Vicevoorzitterschap van één van de Commissies bekleedde, heeft aan de verbreding van internationale contacten bijgedragen, een feit dat de praktische moeilijkheid om haar in de buitenwereld te isoleren, vergroot.

7. Het feit dat wij een buurland zijn stelt ons in staat, geloof ik, met speciale gevoeligheid de situatie in Suriname te benaderen. In feite bepaalt de geografische nabijheid niet alleen dat elk negatieve actie gevolgen heeft voor onze belangen maar brengt ons er ook toe een doordacht standpunt in te nemen en plaatst ons in de unieke conditie om de situatie in te schatten, waarmee uwe Excellentie het zeker eens zal zijn.

8. Gegeven deze omstandigheden, heb ik Minister Danilo Venturini die de functie van Secretaris-Generaal van de Nationale Veiligheid Raad bekleedt geïnstrueerd onmiddellijk een bezoek aan Suriname te brengen om de mogelijkheden voor een effectieve bilaterale coöperatie te bespreken en, tegelijkertijd de Braziliaanse preoccupatie met de huidige situatie tot uiting te brengen, in het bijzonder m.b.t. een mogelijke Cubaanse aanwezigheid.

9. Echter, in het geval Uwe Excellentie oordeelt dat de situatie in Suriname mogelijk buiten de natuurlijke context zal treden vanwege interferentie van buitenaf zal ik het geheel terecht vinden indien de Amerikaanse regering het initiatief neemt om deze kwestie aanhangig te maken bij de betrokken regeringen. Van mijn kant zal ik niet aarzelen, van nu af aan, de nodige waarschuwingen te geven op diplomatiek niveau.

10. Ik was heel blij met het nieuws dat Guiminish in goede conditie in Washington is aangekomen. Ik hoop dat hij u plezierige momenten zal bezorgen, net zo plezierig als die wij hier in Brasilia mochten meemaken.

11. Evenals Uwe Excellentie, zal ik het zeer plezierig vinden om ons persoonlijk contact te hernieuwen, indien gewenst.

Ontvang aub, de warmste groeten van Uw vriend.

Charles Hill, de Uitvoerend Secretaris van het 'State Department' in Washington stuurde, na Figueiredo's brief bestudeerd te hebben, het volgende advies naar het Witte Huis:

"Wij bevelen aan om nu geen antwoord op de brief te geven. Wij zullen een antwoord voorbereiden, nadat de Venturini-trip is voltooid, en daarbij zullen ook recente ontwikkelingen in Suriname in acht worden genomen".

Zonder in detail te treden, liet Hill doorschemeren dat het 'State Department' moeite had met de diplomatieke lijn voorgesteld door Figueiredo, onder punt 9.

6. Generaal Venturini ‘interviewde’ en ‘installeerde’ Bouterse

De Braziliaanse president verspilde in zijn brief geen woord aan de ‘Decembermoorden’, noch aan het herstel van de rechtsstaat en democratie, laat staan aan het noodzakelijke respect voor geaccepteerde internationale normen met betrekking tot de rechten van de mens. Hij gaf een summiere schets, een afschaduwing, zogezegd, van de situatie in Suriname. In plaats van te speculeren over het soms ondoorzichtige taalgebruik, wat en welke de intenties van Figueiredo mochten zijn, leek het ons beter en productiever de acties van zijn gezant Venturini in Suriname te bestuderen. ‘Is not the proof of the pudding in the eating?’

Danilo Venturini

Venturini, zelf, was uiteraard de belangrijkste bron van informatie over zijn bezoek aan Suriname. Het viel aan de Amerikaanse ambassadeur in Brazilië, Tony Motley, toe de details uit ‘s mans mond te mogen optekenen tijdens een 2½-uur-durende ‘persoonlijke sessie’ in Brasilia. In de groep van assistenten die met Venturini naar Paramaribo waren meegereisd, bevonden zich tolken, inlichtingspecialisten, NSC-stafleden (Venturini was tevens Secretaris-Generaal van de Braziliaanse NSC) en een handvol militairen. Motley maakte aantekeningen van het gesprek met Venturini. Zijn opgeknapte aantekeningen⁴³ werden naar Washington verzonden.

20 april 1983

Van: Ambassadeur Motley, Brasilia.

Naar: Judge William Clark, Washington, DC.

Onderwerp: *Venturini's samenvattend verslag*

Samenvatting: Venturini, XXX XXX* gaven een nogal volledig, twee-en-een-half-uur-durend verslag van zijn reis. In een notendop, hun deal met Suriname, nu geratificeerd, is gebaseerd op Suriname's instemming geen Cubaanse betrokkenheid in Suriname toe te laten. Daarbij inbegrepen, de handhaving van strikt formele diplomatieke relaties met Cuba in ruil voor Braziliaanse militaire, economische en technische bijstand. Venturini gaf mij een twee-pagina-tellend document met erop gestempeld “Top Secret”. Het was een samenvattend verslag van zijn discussie met Bouterse. De briefing sessie was niet goed georganiseerd; Venturini's commentaar was niet chronologisch of naar onderwerp ingedeeld. Bouterse's commentaar, en Venturini's indruk daarvan, besloeg een aantal onderwerpen die breed van aard waren, inbegrepen de ideeën van eerstgenoemde over de VS en andere naties. Onze vertaling van het twee-pagina tellende document zal in Brasilia plaatsvinden. Einde samenvatting.

1. Venturini heeft welgeteld vijf-en-een-half-uur met Bouterse vergaderd in het gezelschap, van Surinaamse zijde: een tolk en ambassadeur Henk Herrenberg. Naast vergaderingen heeft de Braziliaanse delegatie lunches georganiseerd; de Surinamers, op hun beurt, zetten een cultureel festijn op zaterdagavond (16 april) in elkaar en boden een diner aan. Op vrijdagavond, na het bezoek aan Ramdat Misier, hebben Venturini en Bouterse een twee-uur-lange ‘freewheelend’ politieke conversatie gevoerd. Venturini viel met de deur in huis:

hij is naar Suriname toegekomen om, namens Zuid-Amerika, het volk een vriendschapshand toe te reiken, welkom te heten tot het continent. Het ligt in de bedoeling van Brazilië om een bilateraal samenwerkingsprogramma bestaande uit economische, wetenschappelijke, technische en militaire componenten, met Suriname ten uitvoer te brengen.

Venturini rapporteerde aan Motley dat hij de discussie met Bouterse had opgedeeld in een politieke en een economische sectie. Prioriteit werd aan politieke affaires gegeven tot hij, Venturini, de Surinaamse materie – verwoord door Bouterse, onder de knie had; aldus werd de grond gelegd voor politieke overeenstemming met de geëxamineerde, welke strikt gekoppeld werd aan de expliciete voorwaarde dat Suriname het niet zou toestaan dat Cuba via het Surinaams grondgebied voet aan de grond zou krijgen, op het Zuid-Amerikaans continent. Inderdaad legde Venturini er de nadruk op dat Brazilië de aanwezigheid van Cuba op het continent via Suriname als een bedreiging ten opzichte van haar nationale veiligheid beschouwde. Bouterse heeft deze *quid pro quo deal* (voorwaarde) aanvaard.

Van Bouterse werd verwacht dat hij de volgende morgen, zaterdag 16 april, in de vroege ochtenduren overleg zou plegen met leden van het Beleidscentrum en militaire officieren over de Braziliaanse plannen voor hem en Suriname. Bouterse heeft persoonlijk met elk lid van het Beleidscentrum gesproken en vervolgens met twintig militairen. Hij rapporteerde aan Venturini dat hij de instemming van het Beleidscentrum verworven had, uitgezonderd de instemming van twee - niet bij naam genoemde – ‘pro-Cuba’ leden. In dit geval, omdat zij twijfels hadden over de intenties van Brazilië. Onder de twintig gepeilde militairen waren er drie dissidenten. Bouterse verzekerde Venturini dat hij deze drie militairen ‘onder controle’ had.

Zaterdag, in de middaguren, werd lunch door de Brazilianen geserveerd. Drie inlichtingspecialisten bewogen zich, elk met een tolk, tijdens lunch en diner onder het Surinaams gezelschap – dat uit militaire officieren bestond, ministers en een handvol andere burgers gelieerd aan de militaire leiders. De toewijzing van zitplaatsen, persoonlijk georkestreerd door Venturini, had tot doel het inwinnen van informatie te maximaliseren. Tijdens korte pauzes, welke op vastgestelde tijden werden ingelast, vergeleken de Brazilianen onderling hun individuele aantekeningen om inconsistenties in de vergaarde informatie te identificeren. De NSC-stafleden waren belast met administratieve aspecten van het voorgenomen bilaterale ontwikkelingsplan. Ook Venturini liet een additionele groep van militairen op Zanderij achter als deel van een uitwijkplan. Venturini zou Bouterse later tijdens zijn bezoek aanbieden mee te vliegen naar Brasilia, indien nodig.

De generaals waren hoog gemotiveerd om de militaire macht in Suriname in stand te houden. Met dat doel in gedachte gaf Figueiredo een ‘prachtig’ jachtgeweer van Braziliaanse makelij met Venturini mee als cadeau aan Bouterse. Al op zaterdagavond werd een tentatief bericht naar Generaal Medeiros in Brasilia verzonden om aan te geven dat in Paramaribo voorlopig alles naar wens verliep.

2. Bouterse verklaarde tegenover de Brazilianen dat naast zijn persoonlijk verlangen om niet met Cubanen geïnvolveerd te raken, hij geloofde dat het volk van Suriname dat (de relatie met Cuba; Red.) niet zou ondersteunen. Venturini zei dat hij het gevoel had dat Bouterse opgelucht was nu hij een persoon had gevonden die hem wilde helpen. Bouterse zei dat de Mexicanen, Venezolanen en zelfs Cuba hem financiële steun hadden geweigerd. Van Libië heeft hij geen antwoord ontvangen.

3. Venturini benadrukte herhaaldelijk dat hij nimmer een woord van kritiek, afkomstig van Bouterse, gericht op de Verenigde Staten, gehoord heeft. Bouterse sprak op spijtige toon over de opgeschorte Amerikaanse hulp en wees erop dat vele van zijn officieren hun training in de VS hebben genoten.

4. Bouterse vertelde aan Venturini dat zijn nieuw regeringsplan – dat op de 1e mei (1983; Red) onthuld zal worden – zelfs bij de Amerikanen aangenaam over zal komen. Hij gaf geen details prijs. Bouterse beweerde dat hij stevig op zijn benen stond. Hij zou de economische structuur niet in de war brengen door te rommelen met multinationals. Hij zag in dat zulks zal leiden tot economische chaos. Bouterse beweerde dat hij Venezuela niet vertrouwde; hij had het gevoel dat zij huurlingen tegen hem organiseerden. De enige verwijzing naar de Nederlanders was dat hij hun economische hulp miste.

5. Venturini's analyse van de dreiging tegen Bouterse van binnenuit was dat er geen echte alternatieve 'strong man' was. Hij (Venturini; Red.) vond Sital competent, een harde werker, extrovert met de potentie moeilijkheden te kunnen veroorzaken. Maar indien Bouterse omvergeworpen mocht worden, zou Sital, zo dacht hij (Venturini; Red.), tegen anderen moeten competere om de macht. Venturini vond dat Bouterse met kop en schouder uitstak boven alle anderen wat betreft het commanderen van respect en inboezemen van vrees. Venturini twijfelde er niet aan dat Bouterse het voor het zeggen had. Naarendorp leek helemaal uit de gunst te zijn. Venturini zei dat hij het aspect van de persoonlijke dreiging met Bouterse bediscussieerd heeft en zei dat hij (Venturini; Red.) indien nodig niet alleen zichzelf kon onttrekken aan de plaatselijke situatie maar ook Bouterse met hem mee kon nemen.

*[XXX] [XXX] [XXX] [XXX] [XXX] [XXX] [XXX] [XXX] [XXX] [XXX] [XXX] [XXX] [XXX] [XXX] [XXX] [XXX]

Bouterse was zich bewust van interne alswel externe dreigingen maar dacht dat zijn persoonlijke groep van bodyguards zijn beveiliging wel aan kon. Venturini liet een ongespecificeerd aantal mensen achter om uit te kijken naar indicatoren die erop duiden dat Bouterse de overeenkomst niet zou honoreren en om beschikbaar te zijn voor hem (Bouterse; Red.) indien hij hulp nodig heeft.

6. Venturini en zijn team hebben ook geïsoleerde brokjes inlichtingen opgepikt die ik (Motley; Red.) hier zal invoegen, mogelijk van belang voor jullie analisten. In het algemeen gesproken bevestigen hun bevindingen in grote lijnen wat zij van ons vernomen hebben.

A. Er is geen luchtmacht. Er zijn slechts drie onbewapende vliegtuigen aangetroffen die gewoonlijk niet werken. Twee piloten zijn in luchtvaartclubs in de VS getraind. Er zijn geen navigatie hulpmiddelen of radars aanwezig.

B. De soldaten in de stad die gewapend waren droegen ongeladen wapens en hadden geen munitie bij zich. Met uitzondering van de bodyguards blijken de troepen slecht getraind te zijn.

C. Het schip dat op de scheepswerf lag bleek niet operationeel te zijn; er zijn maar een paar landingsvaartuigen aangetroffen.

D. Kolonel Hugo is meegegaan op een 1500-kilometer-lange tocht langs de grenzen met Guyana en Frans-Guyana; hij was daar niet erg van onder de indruk.

7. De Surinaamse verzoeken voor hulp waren erg bescheiden en slecht gedetailleerd (uitgewerkt; Red.). Zij vroegen en kregen onmiddellijk de instemming van de Regering van Brazilië (RVB) voor vijf geologen. Tien beurzen in verscheidene disciplines. Opvizelen van het programma van het Ministerie van Buitenlandse Zaken voor de training van diplomaten. In materiele zin is de RVB er al mee bezig en heeft het verzoek welwillend aanvaard. Zonder specifieke bestemming of details werden verzoeken gedaan voor navigatie hulpmiddelen voor de luchthaven, militair werktuig, hulp met het Jay kreek waterproject; training in militaire vakken, inlichtingen en live (directe uitzending) van voetbalwedstrijden. Het werd aan de Surinamers overgelaten om specifieke lijsten op te stellen; zij zijn van plan binnen dertig dagen weer bij elkaar te komen om de details te bespreken. Zij willen ook vijftigduizend ton rijst verkopen.

8. Ik heb de indruk dat Venturini en gezelschap het gevoel hebben dat zij veel in korte tijd bereikt hebben. Ze zijn net op het kritieke moment aangekomen en hebben een goede kans van slagen. Maar uiteraard niet volgens onze controlelijst (checklist; Red.). Volgens Venturini's eigen zeggen: we lopen het risico dat we geen succes hebben. We geloven echter dat het risico de moeite waard is. Zij proberen ons geen kat in een zak te verkopen. Zij geloven echt dat ze succes kunnen hebben. Zij stelden zich erg open op in deze vergadering om verschillende redenen. Ten eerste, ik ben er zeker van dat XXX gisteren heeft gemerkt dat ik op z'n zachtst gezegd teleurgesteld was met zijn magere (niet-significante) briefing. Hij heeft zelf er zoveel van gezegd toen hij zei: "jij schijnt ons niet te geloven". Ten tweede: zij zullen onze hulp nodig hebben bij het verschaffen van een deel van de financiële bijstand. Ik kan een deel van hun initiële terughoudendheid, om open te zijn, toeschrijven aan het feit dat het een goede twintig jaar geleden is dat zij dergelijke sensitieve informatie op presidentieel/kabinetsniveau met ons gedeeld hebben; laat staan samenwerken in een derde (ander; Red.) land.

9. Voor de briefing wees XXX* erop dat hij verwacht had eerder van mij te horen. Ik zei tegen hem dat president Reagan een korte brief aan President Figueiredo aan het schrijven was waaruit, geloof ik, President Reagan's weerhoudendheid zou blijken om het risico te lopen dat de namen van Bill (Clark; Red.) en Venturini openbaar zouden worden en dat zo'n daad het onafhankelijk streven van de RVB ernstig kon schaden. Ik zei aan XXX* dat ik ervan op de hoogte was dat President Reagan tevreden was met de snelheid en resultaten van het project. Hij kon XXX* goed begrijpen maar hij beschikte niet over de details en was buitengewoon gespannen; hij stond te popelen om deze tot zijn beschikking te krijgen. Toen stelde XXX voor dat Bill hen misschien in Mexico City kon ontmoeten gedurende Figueiredo's bezoek aldaar vanaf de 26ste tot de 28ste. Ik zei tegen hem dat ik

het gevoel had dat het zelfs moeilijker zou zijn Bill in Mexico City verborgen te houden. XXX gaf toen aan dat hij en XXX naar de VS konden vliegen. Op dat moment kwam Venturini binnen en maakten wij een begin met de briefing.

10. De intense publiciteit gegeven aan Venturini's missie en de onthulling dat Brazilië een verbintenis is aangegaan om een buurland te helpen heeft, geloof ik, diepe betekenis voor de risico's die wij lopen. Brazilië heeft – of zij het al dan niet beseft – Cuba uitgedaagd, tenminste binnen Brazilië. Zij stelden publiekelijk dat 'Zuid-Amerika voor Zuid-Amerikanen is' en dat zij geen externe beïnvloeding in Suriname zullen tolereren. Indien de Cubanen openlijk of zelfs bedekt via Sital binnenkomen of via een andere weg een entree maken, zal het uitblijven van actie van de zijde van Brazilië, Figueiredo en gezelschap op papieren tijgers doen lijken. Dus, hun neiging om eenzijdig voort te gaan zal significant toenemen, zij het in een scenario van samenspel met ons, of bij indirecte steunverlening aan ons onafhankelijk beleid. Het risico is groter voor ons in het geval dat Bouterse (resultaten; Red.) kan opleveren vergeleken bij het risico dat we lopen in de nabije toekomst dat hij wordt afgezet.

Tony Motley.

*Gecensureerde tekst

Noot: Motley deed aanbevelingen die hier niet zijn afgedrukt omdat deze te onspecifiek, niet terzake doende waren (zie ref. 43).

Venturini had tevens een "Top Secret" RVB-document⁴⁴ aan Tony Motley overhandigd. De tekst in het document is hier te lezen:

20 april 1983

Van Tony Motley naar William Clark

Onderwerp: *Venturini's samenvattende paper. "Synopsis van conversatie tussen Minister Venturini en Luitenant-Kolonel Bouterse gehouden op 16 en 17 april 1983".*

1. Nogal verrassend, inderdaad, met onfeilbare hoffelijkheid ontving het Surinaamse regiem de missie van Minister Venturini. Middels successievelijke benaderingen en bijeenkomsten, werd het mogelijk om de drie grote twijfels in de mind van de burgerij mbt het werkelijke doel van de missie, op te klaren.

A. Het aspect van de grote urgentie vanwege de Presidentiele trip van Figueiredo naar Mexico en vanwege de druk om gelden voor het actieprogramma van de RVB beschikbaar te maken.

B. De omvang en concrete realisatie van het Braziliaanse aanbod tot economische hulp (in de ogen van de Surinaamse heersers een grote en aangename verrassing).

C. De politieke condities die verbonden zijn aan de groei van het bilaterale hulpprogramma.

2. Het is aan de RVS* doorgegeven dat de RVB gereed staat om regelmatig, en indien nodig, op onmiddellijke basis coöperaties aan te gaan op de volgende gebieden:

A. De economie, wetenschap en technologie: uitbreiding van de bilaterale handel in beide opzichten (sic; richtingen?). Voorzien in technische en operationele assistentie voor de realisatie van ontwikkelingsprojecten, de

training van specialisten (technicians) in Brazilië. En eventueel voorzien in financiële middelen.

B. Militair: de creatie van een militair liaison kantoor in de Braziliaanse Ambassade in Paramaribo. De training van militair personeel. De eventuele aanvoer van oorlogsmaterieel. Een gewone C.A.N. line (braziliaans acronym onbekend; Red.).

C. Veiligheid en Inlichtingen: mogelijkheid van coöperatie en training van personeel.

D. Politieke: uitbreiding van de diplomatieke aanwezigheid van Brazilië in Suriname.

3. Het is duidelijk gestipuleerd dat Brazilië in ruil verwacht dat Suriname geen entreepunt zal worden voor Cuba naar Zuid-Amerika.

4. De Surinaamse heersers hebben gracieus de Braziliaanse voorstellen geaccepteerd en waren nogal bescheiden in hun aanvragen toen hen de gelegenheid werd gegeven initiatieven te nemen.

5. Col. Bouterse begreep heel goed (zoals bewezen en ook verkondigd door de Secretaris van het Leger, Iwan Graanoogst) dat de link naar hem gelegd was (in de voorstellen) en hij was vrij duidelijk in zijn reactie: "Ik geef formeel de garantie dat Suriname geen plaats zal worden voor de vestiging van het Oost-West conflict in Zuid-Amerika". "Wij zullen geen ideologie of vreemde ideeën in Suriname importeren. "Suriname voor de Surinamers. Zuid-Amerika voor de Zuid-Amerikanen".

6. Van nu af aan zal Kolonel Bouterse praktisch moeten besluiten om (zijn) relaties met Cuba tot formele proporties, puur correcte diplomatieke relaties te beperken (moet omschreven worden) en min of meer diepgaande aanpassingen in de Surinaamse regering aan te brengen. Er kan over gedebatteerd worden of hij de Sital-factie compleet zal elimineren of dat hij ermee zal leven (co-existeren), deze zal neutraliseren. De relatie van de interne krachten (in het land) blijken in het voordeel van de Kolonel uit te vallen, dus geeft de balans van krachten hem zowel het initiatief als de keus van methode. De eventuele rol van buitenlandse gewapende krachten moet geëvalueerd en nader onderzocht worden.

7. Evaluatie aan de hand van duidelijke checklist-criteria kan behulpzaam zijn omdat (sic; zodat?) het mogelijk wordt te bepalen in welke mate Kolonel Bouterse de vervulling van zijn deel van de overeenkomst nakomt.

*RVS staat voor Regering van Suriname

Tot zover het geheime RVB-document.

Tenslotte overhandigde Venturini ook op 20 april aan Motley, laat in de avond, een informele Presidentiële brief⁴⁵ (in draft vorm) waarin het Braziliaanse antwoord op President Reagan's brief van 11 april 1983 (zie pagina 20 en verder) vervat was.

Van: Ambassadeur Motley

Naar: William P. Clark

Referentie Ambassadeurs boodschap nummer 971

Onderwerp: *Venturini's trip*

“Het hiernavolgende document is persoonlijk (manueel) bij mij afgeleverd door Venturini, laat in de avonduren op 20 april en is door Venturini beschreven als een informeel antwoord op President Reagan’s brief van 11 april. Zo te zien is er weinig nieuw materiaal hier”.

Begintekst

Operatie Guiminish

Inzake: Uw bericht van maandag 11 april, 1983.

1. Ik heb Generaal Venturini naar Suriname gestuurd als mijn ‘Persoonlijke Vertegenwoordiger’ om onze positie te herbevestigen en om de mogelijkheid van samenwerking te onderzoeken op economisch, militair, wetenschappelijk en cultureel gebied alsook op het gebied van Veiligheid en Inlichtingen.
2. De mogelijkheid tot coöperatie op deze gebieden was duidelijk vastgesteld. Ik heb de verklaarde determinatie om deze samenwerking zo snel als mogelijk tot stand te brengen onderschreven. In aanmerking genomen dat Bouterse in hoge mate volledig begrip voor de Braziliaanse Missie heeft getoond en gereed staat samen te werken onder voorwaarden die verenigbaar zijn met onze principes en in het voordeel van onze beginselen uitwerken.
3. Bouterse heeft aangetoond dat hij bewust is van de (zijn) interne politieke situatie en dat hij de activiteiten van Ambassadeur Cardenas nauwkeurig volgt.
4. Generaal Venturini’s missie heeft ook geconcludeerd dat Bouterse essentieel een nationalist is en in staat blijkt zijn leiderschap te isoleren van ongewenste invloed. In dit opzicht heeft hij publiekelijk verklaard om “Suriname te behouden voor de Surinamers” en heeft hij privé Generaal Venturini verzekerd dat zijn land geen doorgang zal worden voor buitenlandse (vreemde) ideologieën in Zuid-Amerika.
5. Bouterse heeft bevestigd dat hij de ondersteuning van de Westerse wereld nodig heeft om de obstakels in de economische ontwikkeling van Suriname te kunnen overkomen.
6. In dit opzicht, wees Generaal Venturini op Bouterse’s bereidheid om nader te komen tot de VS op de geëigende tijd.
7. Mijn Persoonlijke Vertegenwoordiger is met grote hoffelijkheid in Suriname ontvangen en heeft absoluut geen veiligheidsproblemen gehad.
8. Er zijn geen tekenen bemerkt die het gebruik van militaire middelen zouden rechtvaardigen, om de veiligheid van Generaal Venturini in Suriname zeker te stellen.
9. Een onderzoek naar de informatie betreffende de relatie tussen Venezuela en Suriname geeft aan dat deze zich zal verbeteren na een dieptepunt te hebben bereikt toen Caracas de voormalige president Chin A Sen, zijn politieke vijand, ontving.
10. Naar mijn gevoel heeft Generaal Venturini’s bezoek aan Suriname het bestaan van een gemeenschappelijke grondslag bevestigd hetgeen het doorgaan met samenwerkingsplannen toelaat. Zulks was mijn oorspronkelijke inschatting van de situatie in dat land.

Twee dagen na de Venturini-briefing bracht Motley een bezoek aan Figueiredo om namens Reagan felicitaties over te brengen⁴⁶ voor de uitstekende uitvoering van 'Operatie Guiminish'.

Memorandum van Tony Motley naar William P. Clark
Onderwerp: *Guiminish en Libische plannen**.

"President Figueiredo heeft mij alleen ontvangen op zijn ranch, 's ochtends 22 april, waar ik naar toe ben gegaan om President Reagan's boodschap af te leveren. Figueiredo maakte de opmerking dat Bouterse verrast was met de duw en aanbod van de Brazilianen. Figueiredo zegt dat hij zich geen illusies maakt over Bouterse. Om die reden heeft hij tegen Venturini gezegd om botweg aan Bouterse mee te delen dat Brazilië een vriend van Suriname wil zijn. Indien zij toestaan dat de Cubanen invloed krijgen of in grote getale aanwezig in Suriname zijn dan zal hij (Figueiredo; Red.) hen (Bouterse en Suriname; Red.) als vijand moeten beschouwen. Ik ben er zeker van dat Venturini die boodschap overgebracht heeft maar misschien niet zo bot".

*De "Libische plannen" vallen buiten het toepassingsgebied van dit rapport.

Evenals President Figueiredo was ook Judge Clark op 20 april 1983 een verslag over de gang van zaken met betrekking tot het Guiminish project verschuldigd aan President Reagan. Tenslotte leidde hij de Amerikaanse sectie van de operatie. In een rapport gedateerd 18 of 25 april schreef Clark het volgende:

Memorandum voor de President
Van: William P. Clark
Assistant to the President
For National Security Affairs
Onderwerp: XXXXXXX*

U zult zich wel onze bezorgdheid over ontwikkelingen in Suriname herinneren welke in de herfst van 1982 begonnen en zich uitstrekten tot in de lente van 1983. Gedurende deze periode vergrootte Cuba in haar rol als pion van de Soviet Unie, haar invloed op de Surinaamse regering. Vijf overeenkomsten die een brede variëteit aan samenwerkingsgebieden besloegen werden getekend, in het bijzonder met legercommandant Bouterse die naar de macht greep via een coup in 1980. Blijkbaar, geloofden de Cubanen dat zij vruchtbare grond zouden cultiveren en dat de vooruitzichten op de cubanisering van de Surinaamse samenleving gunstig waren. De Cubaanse ambassadeur in Suriname – Osvaldo Cardenas – is een hooggeplaatste inlichtingenofficier geweest, actief in het Nationale Bevrijding Departement van het Cubaanse Algemene Inlichtingen Directoraat. Hij had frequente ontmoetingen met Jamaica's Michael Manley en Maurice Bishop van Grenada. Het is duidelijk dat Cardenas overgekwalificeerd was voor de job in Suriname Hij werd Bouterse's meest nabije adviseur gedurende deze periode. Hij heeft waarschijnlijk invloed uitgeoefend bij het overtuigen van Bouterse om in het geheim naar Cuba af te reizen in mei 1982. Gedurende dat bezoek had de Surinaamse leider een lange sessie met Castro, die hem vroeg om vóór solidariteit met Cuba en tégen de invloed van de Verenigde Staten in het Caraïbisch Gebied, tegen het Caribbean Basin Initiative (CBI; Red.) te werken.

Paramaribo zou een andere Amerikaanse functionaris in de nasleep van ‘Operatie Guiminish’, vrij onverwachts, een cruciale rol gaan spelen in de coöptatie van Bouterse. Ambassadeur Robert W. Duemling was toen al bijna 8 maanden in Suriname, door Tom Enders aangetrokken, met de speciale opdracht om uit te vissen wie Bouterse was. Duemling zag de komst van de Brazilianen naar Suriname als competitie voor Amerika. Hij zou daarom er alles aan doen om de uitkomst van de competitie in het voordeel van Amerika te doen uitvallen.

7. De herintroductie van Bob Duemling.

Ambassadeur Robert Duemling was niet betrokken bij “Operatie Guiminish”. Dat project werd in het geheim vanuit het Witte Huis georganiseerd; dus wist hij ook niet dat de operatie op 13 april in Suriname van start was gegaan. (Duemling zou bij zijn officiële vertrek uit Suriname in Augustus 1984 omhangen worden met de meest prestigieuze waardering die het land aan een buitenlander kon doen toekomen). Niet alleen de Surinaamse regering maar ook zijn baas, William P. Clark, wilde van zijn goede diensten gebruik maken in de tijd dat de Brazilianen in Suriname tot actie zouden over gaan. Clark zag daarvan af, althans tijdelijk, nadat hij het onderstaande telegram⁴⁸ van Alfonso Sapia-Bosch van de NSC/CIA op 15 april toegestuurd kreeg:

Memorandum voor: William P. Clark

Van: Alfonso Sapia-Bosch qy*

Onderwerp: *Telegram naar Ambassadeur Duemling in Paramaribo.*

“Dewey** heeft om 12:00 uur (pm; Red.) gebeld om door te geven dat gisteravond op een feestje in Paramaribo de Braziliaanse Zaakgelastigde Lampreia aan Ambassadeur Duemling meedeelde dat hij (Lampreia) een VS-ambassade employee heeft gesproken. Duemling was daar niet van op de hoogte en wilde met het ‘State Department’ contact maken om te vragen wat er gaande is. Ik heb een ontwerptelegram aangehecht dat moet dienen om Duemling voorlopig uit te sluiten. Hij zal spoedig over het plan dat wij voor ogen hebben worden geïnformeerd.

Wij moeten ook aan Tony Motley vragen de Brazilianen te benaderen met het verzoek Lampreia te instrueren zijn mond te houden.

Aanbeveling

Accoord X*** _____ Afgekeurd _____

*qy verwijst vermoedelijk naar ‘query’ (navraag)

**Duane “Dewey” Clarridge van het CIA-Directoraat Latijns-Amerika en het Caraïbisch Gebied

***Bill Clark heeft Duemling onmiddellijk op een zijspoor gezet.

Het feit dat Duemling tijdelijk op een zijspoor belandde betekende niet dat hij voorlopig dan maar niet op kantoor verscheen. In de kern van de zaak was hij niet bewust van het bestaan van ‘Operatie Guiminish’ dus veranderde er niets aan zijn routine-werkzaamheden. En aangezien hij anders een goed geïnformeerde en productieve Amerikaanse functionaris in Suriname was – die zijn superieuren altijd gedisciplineerd informeerde en adviseerde over de gang van zaken – was Duemling’s consternatie,

grenzend aan paniek, goed in te denken toen hij vernam dat een top Braziliaanse missie op hoog bezoek was in Suriname, in 'zijn territorium'!

Na zich grondig te hebben geïnformeerd, verzond de diplomaat op 22 april een memo⁴⁹ naar het 'State Department'. Hij presenteerde een goed verslag van de persreacties en van de atmosfeer onder de lokale machtshebbers in Paramaribo, teweeggebracht door het Braziliaanse bezoek. Meer nog, het memorandum wierp licht op, zij het zwakjes (hoewel het Lampreia/Duemling loflied opgedragen aan Bouterse er niet om loog), komende veranderingen in de Amerikaanse 'mindset' in Suriname.

Ambassadeur R. Duemling

Van: Robert Duemling

Onderwerp: *Braziliaanse Missie naar Suriname.*

1. (Confidentiëel – volledige tekst)

2. Samenvatting: Persoonlijke Vertegenwoordiger van Braziliaanse President bracht plotseling een tweedaags bezoek aan Paramaribo en heeft onder anderen Opperbevelhebber Bouterse en premier Alibux ontmoet. De Brazilianen boden de regering van Suriname (RVS) uitgebreide steun aan en verwezen nadrukkelijk naar "Zuid-Amerika behouden voor Zuid-Amerikanen". RVS heeft het bezoek uiterst gunstig afgeschilderd in de pers ofschoon de volledige implicaties van het bezoek nog duidelijk moeten worden. Einde samenvatting.

3. Kort na de onaangekondigde aankomst in Paramaribo van een klein voorbereidingsteam op 13 april, bracht Gen. Danilo Venturini (Secretaris-Generaal van de Nationale Veiligheidsraad van de RVB) een officieel bezoek aan Paramaribo van 15-17 april in de hoedanigheid van 'Persoonlijke Vertegenwoordiger van de Braziliaanse President'.

4. Venturini bracht een kort beleefdheidsbezoek aan de waarnemend President Ramdat Misier en had vervolgens een dag (16 april) vol vergaderingen met de Opperbevelhebber, Premier Alibux en verscheidene ministers. De Minister van Natuurlijke Hulpbronnen Tjon Kie Sim had de leiding voor de RVS-zijde gedurende de technische discussies. Minister van Financiën Caldeira was zonder uitleg afwezig (hij kan in het buitenland zitten). De RVS bood op 16 april in de avonduren een diner aan en presenteerde een cultureel evenement. Op 17 april werd een afrondingsvergadering met Bouterse gehouden die voor een half uur gepland was maar vijfmaal langer duurde. De RVS heeft Venturini en zijn adjunct Kolonel Hugo Carracho gedécoreerd.

5. Nadat het bezoek achter de rug was presenteerde het-door-de-regering-gecontroleerde avond-tv nieuws een gepolijste samenvatting van het bezoek, met filmclips van aankomst en vertrek. De 18-april-editie van De Ware Tijd besteedde, eveneens, er de voorpagina aan. Beide presentaties benadrukten de versterking van de Brazilië-Suriname relaties. Van betekenis is dat het perscommuniqué dat gezamenlijk goedgekeurd is niet – herhaal, niet – in Suriname gepubliceerd is. Het communiqué bevatte naast het weer uiteenzetten van de agenda van gehouden evenementen, de volgende opvallende alinea:

“Tijdens de conversaties tussen Minister Venturini en Opperbevelhebber Bouterse uitten beiden het verlangen van de twee landen om Zuid-Amerika te beschermen tegen de gevolgen van vreemde confrontaties. Interessant is ook dat Venturini bij zijn toast tijdens het diner (copy daarvan is ons gegeven door de Braziliaanse ambassade) stelde in verband staande met (in de context van; Red.) het bediscussiëren van welvaart en vooruitgang in de Zuid-Amerikaanse regio, dat zijn precieze sentiment is Qte “Suriname voor de Surinamers”, “Brazilië voor de Brazilianen” en “Zuid-Amerika voor de Zuid-Amerikanen” Unqte. In een persverslag werd echter beweerd dat Venturini woorden van Bouterse had opgepikt met de eindfrase “Latijns-Amerika voor de Latijns Amerikanen”.

6. Over de inhoud van het bezoek vertelde de Braziliaanse Zaakgelastigde het volgende aan de ambassadeur:

A. Venturini heeft de RVS significante steun aangeboden in economische ontwikkeling, handel, educatie, technische assistentie en militaire hulp. De RVB heeft ook aangeboden de ambassade in Paramaribo uit te breiden en daar, voor het eerst, een militaire attaché aan toe te voegen.

B. Venturini beloofde dat de RVB niet zal toestaan dat zijn grondgebied wordt gebruikt voor acties tegen Suriname. Ofschoon de RVS aan de RVB-delegatie om specifieke voorstellen heeft gevraagd nam de laatste het standpunt in dat het incorrect zou zijn indien Brazilië aan Suriname zou zeggen wat het nodig heeft; de aanvragen moeten door RVS zelf ontworpen worden. Er zijn geen overeenkomsten getekend, noch zijn notulen waarover overeenstemming bestaat geparafeerd.

C. Brazilië's vereiste *quid pro quo* was privé duidelijk geformuleerd en weerspiegeld in het perscommuniqué en in Venturini's opmerkingen, hierboven aangestippeld. Bovendien, recentelijke troepenbewegingen in Brazilië werden nadrukkelijk bediscussieerd door de Braziliaanse delegatie. De Braziliaanse Zaakgelastigde gaf in zijn persoonlijke evaluatie aan dat Bouterse uitstekend begreep wat de RVB in gedachte had. Hij voegde eraan toe dat tijdens de zeven uren doorgebracht met Bouterse in de loop van het bezoek hij Bouterse nooit een misstap of fout heeft zien of horen maken; kortom een indrukwekkende prestatie voor iemand die vier jaartjes geleden een sportinstructeur in het leger was.

7. Commentaar.

A. Het bezoek van Venturini, dat uit de lucht kwam vallen, heeft een sensatie in Paramaribo teweeggebracht, niet in het minst (zo vermoeden wij) binnen de RVS.

B. In hun initiële reactie benadrukten de meeste waarnemers het feit dat de RVS op een hoogst dramatische wijze publiekelijk steun blijkt te winnen van de voornaamste macht op het continent. Welke prijs precies de RVS voor deze meevaller zal moeten betalen is nog onderwerp van speculatie.

C. De door-de-regering-gecontroleerde media hebben het Braziliaanse bezoek voor maximaal effect op de publieke opinie uitgemolken. Echter ervaren waarnemers wijzen erop dat bewijs voor concrete besluiten opmerkelijk genoeg

afwezig is, hetgeen suggereert dat de RVS nog aan het nadenken is over wat hen overkomen is.

Duemling

Blijkbaar had Bill Clark zich al een tijdje gerealiseerd dat Robert Duemling een essentiële kracht was die zowel met Bouterse en de RVS aan de ene kant, en met de Brazilianen in Suriname aan de andere kant, zaken zou kunnen doen. Bovendien had hij een goed begrip van de anti-Cuba lijn van het Witte Huis onder Reagan. Clark stuurde Duemling op 28 april een telegram⁵⁰, niet om hem over Guiminish te informeren, maar om hem voor te bereiden op nieuwe taken o.a. de verwijdering van de Cubanen uit Suriname en behulpzaam te zijn aan de Brazilianen en hun initiatief in Suriname.

Van: Het Witte Huis, Washington, DC

Naar: Ambassade in Caracas; geef aan Ambassadeur Landau
voor aflevering aan Ambassadeur Duemling die in Caracas
op bezoek is.

Van: Judge William Clark

Naar: Ambassadeur Duemling

Beste Bob,

“Enkele dagen geleden heb ik mij voorgenomen om contact met je te maken om een samenvatting te geven van het VS-beleid en acties die recentelijk instrumenteel zijn geweest bij het voortbrengen van een Braziliaans initiatief waarbij de RVS betrokken is met het doel om een halt toe te roepen aan een trend naar overheersende invloed van Cuba op Surinaamse zaken. Als gevolg van de President's bezorgdheid over het afdrijven van de Surinaamse politiek, hetgeen klaarblijkelijk geen hoop biedt dat wij de uiteindelijke absorptie van Suriname in het socialistische orbit kunnen afwenden en daarom werd twee weken geleden, in nauw overleg met Secretary Shultz, een privé US diplomatieke stap ondernomen met het doel de samenwerking van regionale regeringen te winnen door een levensvatbaar alternatief voor Bouterse te presenteren. Deze inzet culmineerde in een erg vooruitziend en enthousiast voorstel van de Braziliaanse regering waarin zij de prowesterse ontwikkeling van Suriname ondersteunen (wij hopen uiteindelijk met de herstelde steun van Den Haag) via een breed programma van economische, culturele en veiligheidsassistentie”.

“Voor dit doel zond President Figueiredo Generaal Venturini vorige week naar Paramaribo. Volgens rapporten die nu pas uit Brasilia worden ontvangen, was Bouterse zeer ontvankelijk voor het voorstel en heeft hij zich gecommitteerd tot een graduele vermindering van de Cubaanse aanwezigheid en invloed. De demarché schijnt grondig gepland te zijn door de Brazilianen; inbegrepen daarbij is de bescherming tegen het-zienderogen-risico dat Bouterse loopt als gevolg van de aanvaarding van zo'n relatie. Zoverre, hebben de Brazilianen niet om steun van ons gevraagd behalve dan bij het faciliteren van arrangementen voor Venturini's meetings - een rol waarvoor ik gedacht had je hulp, bij het arrangeren, in te roepen. Het is zo verlopen dat wij XXX* hebben gevraagd om deze assistentie te verlenen onder totale discretie en ik bied mijn verontschuldigheden aan dat ik het over het hoofd heb gezien om je niet persoonlijk te benaderen”.

“Er moet nog veel opgehelderd worden, onder andere de te verwachten reactie tegen Brazilië voor het in stand houden van een bloedige dictatuur. Niettemin, indien de Cubaanse invloed is verwijderd, en er is wat beweging naar liberalisatie, geloven wij dat we er beter vanaf zijn en dat een groot deel van ons doel bereikt is. Ik zou je willen vragen om nog sensitiever te zijn m.b.t. Cubaanse activiteit, de relatie tussen Bouterse en Cardenas, etc. Wij zijn er niet optimistisch over dat de Cubanen deze tegenslag gracieus zullen accepteren en we zullen voorbereid moeten zijn om verdere actie te ondernemen indien zulks nodig zou zijn”.

“In de komende dagen, willen wij natuurlijk behulpzaam zijn bij het verstrekken van elke mogelijke assistentie aan de Braziliaanse regering en eveneens aan Bouterse in het geval dat hij jouw hulp komt zoeken. Indien je zulke verzoeken ontvangt, geef als-je-blijft jouw aanbevelingen door via het departement waar – ik ben er zeker van – dankzij de persoonlijke betrokkenheid van Secretary Shultz bij deze kwestie, er prompt aandacht aan besteed zal worden. Ik wil, bij deze gelegenheid, namens de President mijn diepe appreciatie voor jou, en jouw staf, tot uitdrukking brengen voor het soliede professionalisme waarvan jij – en zij – blijk hebben gegeven. Het ziet er naar uit dat we het getij alsnog kunnen keren. Ik zou willen vragen dat je de bovenstaande informatie niet met derden deelt”.

Hartelijke groeten, Bill Clark.

*Officieel gecensureerd.

Robert Duemling had, zo bleek uit schriftelijke communicatie met zijn superieuren, een goed analytisch vermogen; hij was, ‘boven-het-gemiddelde’, bekwaam in de Engelse taal en beschikte bovendien over een rijk vocabulaire hetgeen, bij elkaar genomen, hem o.m. in staat stelde complexe vraagstukken helder te formuleren. Zijn memoires getuigen inderdaad van zulke kwaliteiten⁵² (zie tevens ref 14: biografisch interview met Robert Duemling jr.; ‘Library of Congress’). Het klaarblijkelijk gemak waarmee hij zich in vooraanstaande kringen in Suriname voortbewoog maakte Duemling een ‘asset’, een persoon van groot nut voor de Amerikaanse regering die hem ooit uit Paramaribo (naar Washington, DC) vloog o.a. om ten overstaan van de ‘Joint Chiefs of Staff’ (JCS) een besloten lezing te verzorgen over de wijsheid van een eventuele (hypothetische) invasie en bezetting van Suriname.

Na de Decembermoorden ontwikkelde Duemling een professionele en vriendschappelijke relatie – zonder uitdrukkelijke bijbedoeling – met de Braziliaanse Zaakgelastigde in Suriname, Luiz Felipe Lampreia. Volgend op de komst van Venturini naar Paramaribo begon Duemling, zoals eerder vermeld, Brazilië in wezen als een directe concurrent te zien van de VS in Suriname. Hij wist dat het instrumentarium voor o.a. communicatie en het onderscheppen van inlichtingen welke door de Brazilianen in Paramaribo gebruikt werd van minder geavanceerde kwaliteit was dan de apparatuur op de Amerikaanse ambassade, en stelde daarom voor aan Washington dat Lampreia toegestaan werd van de Amerikaanse apparatuur gebruik te maken⁶⁵. Het ‘verborgen motief’ (de bijbedoeling) liet zich makkelijk raden: een mogelijke toegang tot het denken van de Braziliaanse regering m.b.t. Suriname en Cuba. (Dit thema zal later weer even aangesneden worden wanneer Lampreia na een kort buitenlands verblijf, in de maand Juli 1983 terugkeerde als Brazilië’s ambassadeur in Suriname).

Minister-President Errol Alibux bezocht in de ochtenduren van 7 mei 1983 Ambassadeur Duemling, welgeteld zes dagen na de 'revolutionaire' 1-mei toespraken op het Onafhankelijkheidsplein; drie weken ná het bezoek van Venturini; zestien dagen voorafgaand aan een kennismakingsbezoek aan PlanAlto in Brasilia. Duemling was ervan op de hoogte dat de RVS werd geconsumeerd door interne moeilijkheden welke dreigden haar boven het hoofd te stijgen, maar had in werkelijkheid geen idee waarover Alibux hem eigenlijk wilde spreken. Wij laten hier Duemling aan het woord, in een memorandum⁵¹, dat hij op 9 mei verzond naar Washington:

Errol Alibux

Van: Amerikaanse Ambassade in Paramaribo

Naar: Secretary of State, Washington, DC

Onderwerp: *Minister-President vraagt om USG* hulp*

1. Vertrouwelijk – de gehele tekst.

2. Samenvatting: "Minister President Alibux heeft in algemene termen om de steun van de USG gevraagd voor het nieuwe regeringsprogramma. Hij verdedigt het programma zowel op grond van prijzenswaardige economische doelen als op sociale doelen, maar hij beweert dat mettertijd ook brede participatie zal worden bereikt in het politieke proces en minder controle van informatie zal worden uitgeoefend. Hij impliceerde dat steun van de USG de ontwikkelingen zou beïnvloeden in een richting waarmee de USG eens zal zijn; en dat, omgekeerd, vertraging zijn eigen inspanningen zou ondermijnen om de meer-radicalere elementen onder controle te houden. Hij heeft geen belofte gedaan dat hij aan onze huidige bezwaren tegen praktijken van de RVS tegemoet zal komen".

Einde samenvatting.

3. "Ik heb Premier Alibux op zijn verzoek ontmoet op 7 mei, vergezeld van Poloff. Alibux was alleen. De ontmoeting heeft een uur geduurd".

4. "Alibux begon het gesprek met te vragen naar mijn mening over het nieuwe regeringsprogramma, daarbij verwees hij impliciet naar onze conversatie van zes weken geleden toen wij overeenkwamen om elkaar weer te ontmoeten als eenmaal het programma openbaar was gemaakt".

5. "De strekking van mijn antwoord was dat terwijl specifieke economische en sociale ontwikkelingsprojecten concreet en lovenswaardig waren, vond ik het minder gemakkelijk om de intenties van een regering te bepalen wat betreft de nieuwe politieke structuren, controle van de media, en buitenlandse politiek. Ik voegde eraan toe dat het programma ambitieus was en duur zou zijn".

6. "Mijn samenvatting werd als "nogal algemeen" gekarakteriseerd. Alibux beweerde dat de regeringsverklaring tot de 'Nieuwe Democratie' behoorde en dat de fundamentele politieke lijn helder was. Het was niet gemakkelijk om dit te ontwikkelen en vast te leggen, vervolgde hij, omdat ideeën van verscheidene groepen in overweging moesten worden genomen. Hij drong erop aan dat de USG "binnenkomt" om het vernieuwingsproces te steunen en als gevolg, zonder het te zeggen, om "het vernieuwingsproces" te beïnvloeden. Alibux gaf toe dat

de RVS financiële problemen heeft maar karakteriseerde deze als “niet erg serieus” en merkte optimistisch op dat een Amerikaans bedrijf hulp aan het verlenen is bij het Phedra-hydro-elektrisch project; niet alleen met de feasibility study, maar ook met financiën. (Aanmerking: de ambassade is erg sceptisch wat betreft het laatste punt). Alibux somde deze fase van het gesprek op met de bewering dat zijn beleid erop gericht is “een onafhankelijke nationale maatschappij te creëren en in harmonie” te leven met andere landen in de hemisfeer.

7. Om de draad op te pakken bij Alibux’ conceptuele en nogal filosofische benadering, haalde ik enkele gebieden aan waar de RVS mogelijk haar eigen mankracht en natuurlijke hulpbronnen beter zou kunnen beheren en beleid ideeën te volgen welke voor de USG moeilijk (minder moeilijk?; Red.) te begrijpen zijn en daar ondersteuning aan te geven. Alibux’ commentaar tav van deze gebieden was als volgt:

A. Politiek proces. Alibux beweerde dat de RVS vrije verkiezingen zal organiseren op het niveau van woonbuurten en districten, misschien voor eind 1983. Toen ik mij keerde tegen zijn bewering dat Suriname’s politiek systeem open is door aan te geven hoe de oppositie in December 1982 behandeld was beet Alibux terug: “Zij hadden de optie te integreren in het revolutionaire proces en geen misbruik te maken van hun deelname in de elite van het land”. Hij beweerde dat in ieder geval zulke gebeurtenissen zich niet zouden herhalen.

B. Verlies van talent – Ik waarschuwde Alibux dat wanneer getalenteerde mensen hun vrijheid beperkt of ontnomen wordt ertoe neigen mogelijkheden elders te zoeken. Hij bracht het argument naar voren dat in de afgelopen twee maanden velen die eerst weg wilden hebben besloten om te blijven en “het proces een kans te geven”. Hij beloofde tevens statistische gegevens aan te voeren om de bewering te staven dat vele Surinamers die in Nederland wonen, recentelijk afgestudeerde universiteitsstudenten naar Suriname terugkeren.

C. Vrije stroom van informatie – Alibux beweert dat Suriname in een beslissende fase van haar geschiedenis is wanneer mensen beschermd moeten worden tegen foutieve informatie. Hij stelde dat er geen overeenstemming was in het nieuwe kabinet over hoe met de media om te gaan. Sommigen argumenteerden voor totale vrijheid van informatie terwijl anderen drongen aan op strikte controles. Aangezien er geen overeenstemming was heeft het kabinet een commissie benoemd om het probleem drie maanden lang te bestuderen. Indien het faalt een oplossing ervoor te dragen zullen wij zelf een besluit nemen.

D. Houding tegenover de USG en Amerikaanse gemeenschap in Suriname. Alibux haalde de onlangs gesloten belastingovereenkomst tussen de RVS en Suralco aan als voorbeeld van de regeringsinspanning om zowel eerlijk als realistisch te zijn wanneer het om Amerikaanse belangen gaat. Hij was het ongetwijfeld eens met mijn observatie dat de Amerikaanse gemeenschap geen fysiek gevaar loopt. Gerelateerd hieraan vroeg hij om mijn persoonlijke opinie over geruchten waarbij beweerd wordt dat de RVN** van plan is militair te interveniëren in Suriname. Met de recente oproer in gedachte over de beweerde preventieve plannen van de RVN om mensen met Nederlandse nationaliteit te evacueren, gaf ik als antwoord dat naar mijn mening de Nederlandse regering

alleen zou interveniëren om Nederlanders te beschermen wanneer haar burgers aan gevaar blootgesteld zijn. Ik voegde eraan toe dat de USG wereldwijde preventieve plannen heeft om Amerikanen te evacueren als dat noodzakelijk zou worden. Alibux, (in tegenstelling tot Bouterse's publieke positie mbt deze kwesties) had geen bezwaren.

E. Buitenlands beleid – Alibux stelde dat de RVS goede relaties wenste te hebben met buurlanden terwijl zij haar onafhankelijkheid behoud. Buitenlandse relaties moeten gevestigd worden op basis van “gelijkheid en broederschap”. Hij merkte op dat de RVS nu “intensieve relaties” met Brazilië aan het opbouwen is. Ik maakte de opmerking dat de USG in het algemeen een gunstige visie heeft over die ontwikkeling. Ik legde er ook de nadruk op mbt zijn bewering over non-alignment dat de USG nauwlettend in de gaten zal houden met welke factie binnen de NAM Suriname zich verkiest te associëren.

8. Toen het einde van de conversatie nabij was, gaf ik de volgende samenvatting:

A. De USG heeft herhaaldelijk haar sympathie en begrip gedemonstreerd voor derde wereld ontwikkelingslanden en is direct ondersteunend zowel bilateraal als via multilaterale instituten. Wij hadden precies deze benadering met Suriname gevolgd totdat de RVS elders naar vrienden en steun bleek om te zien.

B. Ik begreep Alibux' boodschap dat zijn regering weer geëngageerd wenst te raken met actieve steun van de USG. Ik heb erop gewezen dat ons hulpprogramma tijdelijk is stopgezet, het is niet geëlimineerd; en gegeven de juiste condities kan het gereactiveerd worden. Terwijl ik erbij gezegd heb dat ik geen instructies heb, suggereerde ik dat de USG misschien meer concrete prestaties van de nieuwe regering zou willen afwachten betreffende politieke instituties en de protectie van fundamentele mensenrechten en vrijheden. Ik heb gekozen voor vrijheid van informatie, een rechtssysteem dat voorziet in eerlijke rechtsprocessen, bescherming onder de wet, en een waarlijk non-aligned buitenlandse politiek.

C. Ik heb beloofd onze conversatie volledig te rapporteren en te proberen instructies in het antwoord te krijgen.

9. In zijn conclusie, bevestigde Alibux dat ik zijn intenties en interpretaties begrepen heb zoals tot uitdrukking gebracht in onze conversatie. Hij herhaalde, zoals hij dat verschillende keren gedaan had, dat de USG in haar pogingen om de richting van de nieuwe Surinaamse regering in te schatten niet te lang moest wachten. “Wacht niet te lang – Wij moeten in leven blijven”.

10. Commentaar:

Bij deze gelegenheid was Alibux minder ideologisch rigide en assertief dan hij was tijdens onze eerdere ontmoeting. Alibux' manier van uitdrukken was indirect en suggestief maar zijn fundamentele boodschap was helder: hij wil een tastbare vorm van steun van de USG en hij wil het spoedig hebben om zijn politieke vijanden binnen de nieuwe regering af te weren. Hij onderkent zijn eigen politieke kwetsbaarheid. Hij suggereerde, weer niet rechtstreeks, dat openlijke USG-steun de positie van personen die Suriname in een richting brengen waaraan wij de voorkeur geven, zou versterken. Echter op geen enkel moment heeft hij aangegeven dat al hetgeen wij van hem vragen (onze “bill of

particulars”) kan vervullen. In essentie, hij nodigde ons uit om “on spec” (op specificatie; Red.) binnen te komen.

Er is natuurlijk een element van blackmail (chantage) in Alibux’ benadering. Hij suggereerde zoveel als, en hij heeft zulks al eerder gedaan, indien wij falen de nieuwe regering te steunen dan moeten wij alleen onszelf verwijten indien het (de nieuwe regering) een beleid adopteert dat wij niet goed vinden.

11. Ik vraag om instructies van het Departement wat mijn antwoord aan Alibux moet zijn. Ik zal aanbevelingen per septel (separaat telegram?; Red.) doen.

Duemling

*USG staat voor United States Government

**RVN staat voor Regering van Nederland

Robert Duemling greep het verzoek van Alibux om het Amerikaans beleid t.a.v. Suriname te herzien gretig aan, met beide handen, zonder van zijn wedijverende ambities (tegenover Brazilië) blijf te geven. (Een ‘grote vis’ was, als het ware, vlak bij de hengelaar’s vislijn ‘boven water gekomen’ voor dringend-nodige zuurstof en de vraag was nu ‘hoe hem aan de haak te slaan?’). Het zou een dag of twee duren voor Duemling een nieuw memorandum concipieerde en het vervolgens, op 11 mei, naar Washington verzond. Toen er geen antwoord kwam, verzond hij dezelfde memo op 14 mei opnieuw naar Shultz. Het zou echter langer dan twee en een halve maand duren voor hij een reactie op zijn [11, 14-mei]-memo van de Secretary of State, George Shultz, zou ontvangen.

8. Spanningen binnen de driehoeksrelatie tussen Brazilië, de VS en Nederland - vanwege Suriname?

De succesvolle trip van Generaal Venturini naar Paramaribo heeft de balans tussen de Braziliaanse, Amerikaanse en Nederlandse politieke krachten – die elk ijverden voor invloed op de politieke dynamiek van Suriname – op kritieke wijze beïnvloed.

Brazilië. Nog vóór Venturini’s trip naar Suriname hadden de generaals al bepaald dat de militair Bouterse in Paramaribo de persoon zou worden rond wie de macht in het buurland georganiseerd moest worden. De kandidaat Bouterse werd aldus door Venturini ondervraagd en beoordeeld op geschiktheid voor de rol die voor hem bedacht was. Figueiredo, Venturini en Medeiros maakten zich geen zorgen over de rechtsstaat in Suriname, of over het sociaaleconomische-politieke klimaat waarin de rechten van de mens moesten gedijen; tenslotte, in hun ogen, waren de Decembermoorden een interne aangelegenheid van Suriname. Het Venturini gezelschap slaagde erin vertrouwen te wekken bij de leidende groep in Paramaribo. Onze burens waren door de Amerikanen binnen gebracht, oftewel ingehuurd, om Bouterse over te halen om zijn nauwelijks-bestaande relaties met Cuba te verbreken, waarmee hij snel instemde. De Brazilianen waren het met de Amerikanen eens dat de Cubanen geen voet aan de grond in Zuid-Amerika, via Suriname, mochten verkrijgen; echter was er Braziliaans ‘tegenspitteren’, gemor – zo zou later blijken – tegen een gehaast Noord-Amerikaans tijdschema voor de uitzetting van de Cubanen. Bovendien waren zij ertegen gekant dat de Amerikanen aan Suriname dicteerden onder welke condities transacties met welke internationale financiële

instellingen mochten worden aangegaan, terwijl de aan Brazilië beloofde fondsen, bestemd voor Suriname, uitbleven.

De Verenigde Staten. Sommige individuen in het Witte Huis, en ook ambassadeur Motley in Brasilia, waren een beetje ontstemd over de bereidheid van de Braziliaanse generaals om de NSC, CIA en JCS om de tuin te leiden tijdens de uitvoering van “Operatie Guiminish” in Paramaribo. De Amerikanen konden niet terugvallen op eigen observaties en realiseerden zich dat zij afhankelijk waren van Braziliaanse rapporten. Zij raakten gealarmeerd toen bleek dat Venturini in zijn toast tijdens het laatste diner, en tijdens andere interacties met Bouterse, een beroep deed op ‘continentale solidariteit’. De slogan “Zuid-Amerika voor de Zuid-Amerikanen” strijkt tegen het Noord-Amerikaanse sentiment in. In tegenstelling tot de Brazilianen, waren de Amerikanen er niet van overtuigd dat Bouterse met de Cubanen zou breken; zij vermoedden dat hij dubbelspel speelde; mogelijk, het aanbod van de Brazilianen aan hem gebruikte om tijd te winnen voor een definitieve ommezwaai naar het Cubaanse leger. Daarom overwogen sommige functionarissen in het Witte Huis om tot een correctieve militaire ingreep over te gaan – deze keer door gebruik te maken van een door Henk Chin A Sen op te richten paramilitaire eenheid. Het was de Amerikanen ook niet ontgaan dat de Braziliaanse generaals na het bezoek van Venturini grote populariteit bij het Bouterse regiem genoten. Duemling’s reactie op de nieuwe situatie was een bewuste, weliswaar stille, inzet tot het vergroten van de Amerikaanse invloed op de Surinaamse regering.

Nederland. De Hollandse leiding was niet geïnteresseerd in de isolatie van de Cubanen of hun verwijdering uit Suriname; Holland was een consistente voorstander van de arrestatie/gevangenneming van Bouterse wegens het plegen van meerdere moorden en het met de voeten treden van de rechtsorde. In het “nieuwe krachtenveld” werd de RVN met het feit geconfronteerd dat Bouterse – zolang hij zich aan zijn woord hield met betrekking tot Cuba, waren de Braziliaanse militairen bereid hem de hand boven het hoofd te houden. Op 20 april, dus kort nadat Venturini huiswaarts was gekeerd, liet een woordvoerder van de Braziliaanse regering zich ontvallen dat de Verenigde Staten het Braziliaans initiatief in Suriname ondersteunden en dat ook Nederland bereid was indirect steun te verlenen aan het hulpprogramma⁵³. De opmerking over Nederland geuit door de Braziliaanse woordvoerder was onjuist en misleidend. De RVN maakte het onmiddellijk wereldkundig dat zij begrip had voor het Braziliaanse initiatief, maar argumenteerde dat de Amerikaanse steun aan het hulpprogramma strijdig was met onderling gemaakte afspraken (tussen Nederland en de VS; Red.) welke beoogden andere landen te ontmoedigen de stopgezette hulp aan Suriname te vervangen. De Amerikaanse ambassade in Brasilia wuifde de kritiek weg met de bewering dat het standpunt van de VS ongewijzigd was⁵³; een bewering die niet geheel met de waarheid strookte. Ruud Lubbers en Max van der Stoep, respectievelijk, Premier en Minister van Buitenlandse Zaken, reisden op 1 juni (1983) af naar Brasilia, drie dagen na de afronding van het (eerste) bezoek van Premier Errol Alibux en Iwan Graanoogst, Secretaris van het Surinaamse Leger. De Nederlandse politici brachten al bij het begin van de conversatie – als een soort ‘visitkaartje’ – de oorlog in Nicaragua ter sprake bij de generaals, hopen Braziliaanse invloed te kunnen aanwenden om de Amerikaanse rigiditeit t.a.v. Centraal Amerika wat te matigen. Uiteraard was Suriname het primaire onderwerp van de discussies. Aan Brazilië werd de garantie gegeven dat Nederland geen conflicten aan Suriname’s grenzen zou steunen met wapens

en/of personeel afkomstig van haar grondgebied. De Nederlandse politici hebben van hun kant bij Brazilië het verzoek ingediend om geen zware wapens te leveren aan het Surinaamse leger; een verzoek dat, naar alle waarschijnlijkheid, is ingewilligd. (Brazilië vervaardigde toen alleen lichte wapens). Het zou niet lang duren of ook de Amerikaanse en Nederlandse meningen over Bouterse haaks op elkaar zouden komen te staan.

9. 'Operatie Guiminish' in financiële moeilijkheden.

Onder leiding van Otavio Medeiros en Venturini oefenden de Brazilianen grotere druk uit op de Amerikanen om het beloofde geld voor het gezamenlijk project in Suriname in handen te krijgen. De Reagan Administratie deed weinig meer dan gaandeweg enkele financiële middelen bij elkaar te schrapen uit discretionaire fondsen die de President ter beschikking stonden en/of fondsen verkregen uit boekhoudkundige trucs, maar zulke manoeuvres zijn riskant en niet aan te bevelen, tenzij de betrokken ambtenaar bereid is de gevangenis in te gaan. De financiering van Guiminish werd langzaam problematisch. De documenten lieten zien dat Bill Clark en anderen, herhaaldelijk brieven schreven om de hachelijke financiële situatie te verhullen, zoals de tekst in het onderstaande memorandum⁵⁴ (opgesteld 8 mei 1983) aantoonde. Tony Motley, die Medeiros niet van zich kon afschudden, noemde Clark's memoranda 'betreurenswaardig ontoereikend'.

Van: Judge William Clark

Naar: Ambassadeur Anthony Motley (Brasilia)

Onderwerp: *Antwoord aan Medeiros*

1. U mag Medeiros ervan op de hoogte stellen, wanneer U hem weer ziet, dat wij op verscheidene manieren aan het werk zijn om Suriname bijstand te verlenen. Opties welke wij exploreren zijn onder andere:

a. Het faciliteren van de goedkeuring van Suriname's recentelijk verzoek voor een 150 miljoen projectlening bij de IDB (InterAmerican Development Bank). Dit zal netjes moeten samenvallen met ontwikkelingsplannen uiteengezet door Bouterse en Premier Alibux op 1 mei en zal de kloof, ontstaan door de opschorting van de Nederlandse hulp, helpen vullen (overbruggen).

b. Onderzoek naar de mogelijkheid om fondsen te genereren voor de Surinaamse regering die gerelateerd zijn aan eventuele US-brugleningen aan Brazilië. (Clark geeft vervolgens een moeilijke, nauwelijks te begrijpen uiteenzetting – [hier weggelaten; Red.] - welke hij afsluit met de frase: "er is geen rapport gemaakt of besluit genomen ten aanzien van de bruglening").

c. Dring er bij de Nederlanders op aan om het hulpprogramma te hervatten. Het is onzeker, zo niet onwaarschijnlijk, dat zij daarin mee zullen gaan.

d. US Ex-In leningen (trage uitbetaling en moeilijk te rechtvaardigen onder de huidige richtlijnen).

e. Herprogrammeren van bijvoorbeeld US-hulp (ESF, Exchange Stabilization Fund; Red.); betaalt snel uit, maar is niet risico-vrij.

f. De mogelijkheid om in de reserves van de Agency te tappen maar gegeven dat er nog meer vraag naar deze gelimiteerde fondsen is willen wij deze weg vermijden.

2. U moet Medeiros vragen welke stappen zij ondernemen om militair advies en training te geven aan groepen zoals beloofd door Generaal Venturini aan Bouterse. Om te garanderen dat er geen verdergaande stappen door Cuba worden ondernomen, om haar aanwezigheid uit te breiden en haar vermogen te vergroten om eventueel Bouterse te destabiliseren of te verwijderen, zal de Braziliaanse aanwezigheid essentieel zijn. U moet Medeiros om zijn inschatting vragen of Bouterse inderdaad de banden doorsnijdt met de Cubanen zoals hij heeft beloofd; en of hij precieze Braziliaanse criteria voorstaat voor de evaluatie van de performance van de RVS bij het verminderen en tenslotte elimineren van de Cubaanse aanwezigheid/invloed.

Hartelijke groeten, Bill.

Geen van de hierboven voorgestelde opties, onder 1a - 1f, zou een duit in het zakje van de Brazilianen doen. In feite, leefde vooral bij de Amerikanen, minder bij de Brazilianen, de hoop de hand te leggen op een flink geldbedrag door, tenminste gedeeltelijk, de

Vernon Walters

Nederlandse hulp te herstellen. Dus werd Generaal Vernon Walters inderdaad met die bedoeling naar Den Haag gestuurd. (In 1964 was hij de Amerikaanse Militaire Attache in Brazilië en informeerde President Lyndon Johnson direct over de voortgang van de coup terwijl deze zich ontvouwde). Walters, voormalig 'Deputy Director of the CIA' en Amerikaans Ambassadeur bij de Verenigde Naties, heeft het verslag⁵⁵ van zijn vergadering (8 mei) met Lubbers in Den Haag zelf opgesteld en naar Washington verstuurd.

Van: Ambassador at Large Vernon Walters, Washington/Den Haag

Naar: William Clark, Washington, DC.

Onderwerp: *Bezoek aan Premier Lubbers in Den Haag*

"Op 8 mei bracht ik, vergezeld van Ambassadeur Dyess en Nancy Lewis, een bezoek aan Premier Lubbers die ons ontving, in aanwezigheid van alleen de Coördinator van Inlichtingen, gepensioneerd Admiraal Kruimink. Na beleefdheden uitgewisseld te hebben bedankte ik hem voor de bereidheid mij op zulk kort termijn te ontvangen en zei dat het onderwerp dat ik met hem wilde bediscussiëren Suriname was".

"President Reagan was diep bezorgd over de gebeurtenissen daar en heeft advies ingewonnen bij Brazilië en Venezuela. De president van Brazilië heeft Generaal Danilo Venturini van de Nationale Veiligheids Raad naar Paramaribo gestuurd om Bouterse te ontmoeten. Venturini rapporteerde aan President Figueiredo dat hij ervan overtuigd was dat Bouterse ertoe overgehaald kon worden zijn stijl en Cubaanse associaties te veranderen in ruil voor een economisch hulppakket. Het pakket was meer wat de Brazilianen op eigen kracht zouden aankunnen. We hebben overwogen om deel te nemen aan zo'n poging om te proberen te voorkomen dat Bouterse ooit weer verkeerde dingen doet en wij vragen ons af of Nederland bereid zou zijn om te overwegen een gedeelte van hun steun aan Suriname te hervatten. Rechtstreeks als dat gewenst wordt als deel van zo'n programma".

“Ik wist dat dit een moeilijke kwestie was voor de minister-president aangezien hij nog recentelijk een krachtig standpunt heeft ingenomen tegen hervatting van dit soort hulp. En wij verwachten geen onmiddellijk antwoord op de vraag die ik gesteld heb. De premier zei dat de gevoelens in Nederland tegen Bouterse erg sterk waren. Hij is een misdadiger en moordenaar. De Nederlandse bezorgdheid over Suriname was meer gerelateerd hieraan dan aan zijn Cubaanse connectie; hij weet dat wij deze zaak heel ernstig nemen. Als politicus zou hij het woord “nooit” nooit gebruiken maar hij (Lubbers; Red.) dacht dat hervatting van hulp aan Bouterse intense oppositie zou opwekken in Nederland aangezien Bouterse over het gehele politieke spectrum mensen heeft vermoord en de informatie verluiddat dat hij zelf Daal heeft vermoord.

“Admiraal Kruimink vroeg toen of ik bekend was met “het Witboek” over Suriname dat op 16 mei uitgegeven zal worden door Chin A Sen. De RVN heeft een kopie kunnen bemachtigen. Het zal zeker als een bom inslaan aangezien het in aanzienlijk detail de moord op Bouterse’s vijanden beschrijft. Het zal zeker het Nederlandse publiek in woede doen uitbarsten en elke hervatting van hulp hoegenaamd onmogelijk maken. De premier zei toen dat hij over de zaak zal nadenken; met zijn collega’s zal praten en van zich zal laten horen via Ambassadeur Dyess”.

“Ik herbevestigde toen onze voorwaardelijke Blue Angel commitment aan Nederland. Admiraal Kruimink uitte zijn bezorgdheid dat het tenminste vier dagen in beslag zou nemen om Nederlandse mariniers in Suriname te krijgen in geval een totale ineenstorting van de orde plaatsvindt. Om de conversatie aan te sturen naar Centraal Amerika verwees ik naar de problemen die dit gebied voor de VS vormt. Als wij niet in staat zouden zijn een communistische overname in onze voortuin te voorkomen zou er een geloofwaardigheidskloof kunnen ontstaan die het gevaar met zich meebrengt dat de Sovjets of anderen gaan geloven dat wij pas dan zullen vechten tenzij aanvallen op de VS zelf worden ondernomen. Ik heb er ook op gewezen dat wij een vluchtelingenprobleem zullen hebben”.

“Ik herinnerde hem aan onze assistentie aan de Sandinistas toen zij voor het eerst aan de macht kwamen. Zij beloofden politiek pluralisme, respect voor individuele rechten, voor religieuze - en persvrijheden. De brute schendingen van deze vrijheden door de Sandinista regering waarbij Humberto Ortega’s statement geciteerd werd dat het Marxisme-Leninisme de gids was van het Sandinismo.

Ambassadeur (Walters geeft hier zijn persoonlijke opinie; Red.) gelooft dat het politiek uiterst moeilijk zal zijn voor de premier om zijn publiekelijk ingenomen standpunt mbt hulp aan Bouterse om te keren. Ik neig ertoe daarmee eens te zijn. Mijn indruk is dat de Nederlanders ‘half’ hopen dat wij deze zaak zelf aanpakken. En dat wij welke internationale hitte die daarmee gepaard gaat ook moeten accepteren. In Nederlandse ogen is Bouterse’s werkelijke misdaad niet zozeer zijn associatie met Cubanen als wel het hebben vermoord van protegés van vele belangrijke Nederlandse politieke partijen en van vakbondsleiders”.

Einde (Gen. Vernon Walters; Red.)

Op 9 mei liet Premier Lubbers, via zijn secretariaat, de Amerikaanse Ambassadeur in Den Haag, William Dyess, telefonisch weten dat het antwoord “Nee” was. De RVN heeft principieel het pootje stijf gehouden en geen dubbeltje bijgedragen aan de financiële pot voor ‘Guiminish’, het Amerikaans-Braziliaanse project om Bouterse te coöpteren in 1983. Ambassadeur Dyess stuurde de volgende dag een verhelderend memorandum⁵⁶ naar Bill Clark.

10 mei 1983

Van: Ambassadeur William Dyess in Den Haag

Naar: Judge William Clark in Washington

(Geen titel; Red.)

“Je zal het rapport van Ambassadeur Walters wel gezien hebben. Hij heeft gesproken met degenen die hij moest zien, uitgezonderd, de minister van Buitenlandse Zaken van den Broek die in Parijs was”. XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX*.

“Hervatting van Nederlandse hulp is politiek zo goed als onmogelijk voor de RVN in de komende weken – misschien zelfs maanden. Indien wij de hervatting van de hulp aankondigen zal de reactie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken waarschijnlijk grotendeels gunstig zijn”.

“Ik heb het gevoel dat we het er bijna over eens zijn dat de tactiek van het onthouden van hulp, Bouterse niet ten val zal brengen. Hij zal met toenemend succes zijn draai ergens anders vinden, hoewel de VS bij velen een grotere voorkeur heeft dan “het ergens anders” hetgeen betekent Cuba of Libië. Maar of de minister van Buitenlandse Zaken ons zou steunen bij het nemen van zo’n stap is hypothetisch”.

“Het probleem ligt in de reactie van het Parlement, de media en onder het publiek in het algemeen. Ik vrees dat de dominante visie op al deze gebieden is dat de VS helpt weer eens een wrede Latijns Amerikaanse dictator. Bouterse mag dan wel instemmen met een “Quid Pro Quo” om de banden met de Cubanen door te snijden maar dat zal niet zo invloedrijk blijken te zijn aangezien, zoals Ambassadeur Walters terecht vermoedt, Castro voor de Nederlanders niet het probleem in Suriname is. Het is zeker (weten) Bouterse. Er zijn functionarissen in de regering, vooral in de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie die de Cuba-inalshoek net zoals wij zien. Maar zij zullen niet in het gelijk gesteld worden met het oog op de wijdverbreide parlementaire, media, en publieke walging jegens Bouterse”.

“Ik ben het eens met Ambassadeur Walters dat de Nederlanders ‘half hopen’ – misschien meer dan ‘half’ – dat de VS Bouterse zal verwijderen (omverwerpen; Red.). En de kritiek die daarop zal volgen zal accepteren. Het zou best kunnen dat er hier veel minder kritiek op een US-interventie geuit zal worden dan wanneer er een hervatting van de US-hulp zou plaatsvinden”.

“Even terzijde, de boodschap die jij naar mij gestuurd hebt afgelopen zaterdagmiddag had geen NIACT** indicator, dus ontving ik het telegram maandagmorgen, een paar minuten nadat het gezelschap geland was. Maar alles werkte goed uit”.

Warme groet, Bill (Dyess; Red.)

*Officieel gecensureerd.

**NIACT staat voor Nightly Activity (Nachtelijke Activiteit).

Tenslotte zond Dyess op 16 mei opnieuw een telegram naar Washington om te rapporteren dat hij zojuist had vernomen, uit een NIPO-publicatie (Nederlands Instituut voor Publieke Opinie), dat 82% van de Nederlandse bevolking ertegen was dat ontwikkelingsgelden naar Bouterse togingen.

Ook Charles Hill, de Uitvoerend Secretaris van het 'State Department', droeg nog een steentje bij om "Operatie Guiminish" en het regiem in Paramaribo te redden van een gewisse economische ondergang; of er nog iets van zijn voorstel terecht is gekomen kon door ons niet met zekerheid worden vastgesteld. In ieder geval liet de inhoud van zijn begeleidende brief⁵⁷ geen twijfel bestaan over de bedoeling van de Amerikaanse regering.

Memorandum voor Mr. William P. Clark, The White House.

Verzonden door Charles Hill, 25 mei 1983.

Onderwerp: *U.S. Bijstand voor het Braziliaanse initiatief in Suriname*

"Ter ondersteuning van de Braziliaanse poging om Bouterse te coöpteren en hem ertoe te krijgen de rug te keren naar zijn steeds nauwer wordende banden met Castro, hebben wij een weg gevonden om broodnodige deviezen te genereren voor de RVB. Wij moeten columbium en tantalum voor de Strategic Stockpile (Strategische Voorraad; Red.) kopen, beide worden door Brazilië geproduceerd. Wij kunnen ongeveer US \$20 million aan deviezen genereren hetgeen een netto-opbrengst van US 15 miljoen zou kunnen opleveren voor de RVB zodat zij de belofte om economische en militaire assistentie aan Bouterse te verlenen kan na komen".

"Om dit plan in werking te stellen zullen wij het Materials Acquisition Plan (Materialen Verwervings Plan) voor de voorraad moeten aanpassen zodat columbium erin kan worden opgenomen. Het vereist ook een presidentiële beslissing om de koop van het materiaal uit Brazilië te versnellen. Wij zullen met de NSC en andere geëigende agencies samenwerken om de precieze parameters van de beslissing te bepalen in de komende dagen".

"Dit plan is niet bedoeld om andere wegen af te sluiten voor ons om de Brazilianen bij te staan. Het is voor ons een praktische manier om hulp aan hen te verlenen in de nabije toekomst".

Charles Hill,

Executive Secretary

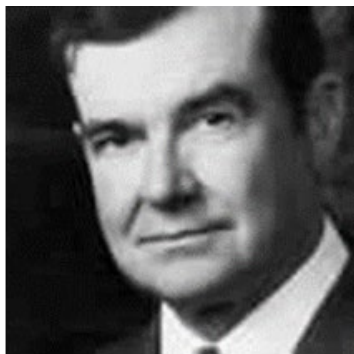
De financiële moeilijkheden waarmee 'Operatie Guiminish' te kampen had waren, zo te zien, niet snel op te lossen, noch door het Witte Huis in Washington noch door de politieke militairen in PlanoAlto.

10. Operationele moeilijkheden bij 'Operatie Guiminish'.

De National Security Advisor van de President was de hoofdverantwoordelijke voor 'Operatie Guiminish', aan de Amerikaanse zijde. Hoewel niet getekend of anderszins gemarkeerd, is het hieronder geplaatste document⁵⁸ vrijwel zeker samengesteld door Bill Clark (vlg. Red.) waarin hij kort reflecteert op zaken in de operatie welke nog afgehandeld

moesten worden. Hij zocht in deze moeilijke fase van het project het advies van Tony Motley, Otavio Medeiros en de Amerikaanse Ambassadeur James Theberge.

Al vroeg in '83 deden zich ernstige spanningen voor binnen de Reagan Administratie, specifiek m.b.t. de werkrelatie van de Judge en de President; een relatie welke sterk

William P. Clark

beïnvloed werd door de jarenlange boezemvriendschap tussen de twee heren. Hooggeplaatste stafleden in het Witte Huis hadden niet zozeer bezwaar tegen de Judge's ongelimiteerde, vaak onaangekondigde, dagelijkse toegang tot de president; het waren vooral zijn fanatiek politiek-ideologische stellingnames die, met name, door George Shultz, de Secretary of State, niet op prijs werden gesteld. Nancy Reagan, de vrouw van de President was het met Shultz eens. Dus werd Clark de kabinetspositie van Secretary of the Interior aangeboden en zou hij, met instemming van Reagan, het Witte Huis in augustus (1983) verlaten. Clark wilde "Operation Guiminish" afhandelen en leunde klaarblijkelijk

zwaar op o.a. Generaal Medeiros. (Eerder moest ook Tom Enders het veld ruimen. Hij werd aangesteld als ambassadeur in Spanje [niet in Frankrijk; zie interview van de journaliste Judy Woodruff met George Shultz, ref 42]). De ideeën geuit in de onderstaande tekst⁵⁸ zijn vermoedelijk overpeinzingen van Judge Clark, maar zeker weten wij dat niet.

13 mei 1983

Auteur onbekend. (Vermoedelijk William Clark; Red.)

Onderwerp: *BRAZILIË/SURINAME*

"--Ik geloof dat de resultaten van Generaal Walters' trip naar Den Haag erop wijzen dat wij met Generaal Medeiros de verscheidene opties, die wij hebben, moeten exploreren om het verschijnsel Bouterse aan te pakken. Ik geloof niet dat de Brazilianen dit willen overwegen mits zij er zeker van zijn dat zij hun rol kunnen verhullen en dat, tezelfdertijd vanuit het publiek gezien, zij hun deal met Bouterse zullen voortzetten. Dit betekent dat wij enkele financiële bronnen van de US regering voor de Brazilianen moeten identificeren om het Braziliaanse initiatief te ondersteunen terwijl wij met Medeiros werken op Bouterse en daarbij de Nederlanders presenteren met een situatie waarin zij het gevoel hebben dat zij hun hulpprogramma aan Suriname kunnen hervatten".

"Ik heb de huidige tekst vandaag, 13 mei, met Ambassadeur Motley besproken en hij was ermee eens. Hij is van plan om de Generaals Venturini en Medeiros of vanavond of morgenochtend op te zoeken om, in het bijzonder, de Surinaamse situatie te bediscussieren".

"Verschillen tussen de Brazilianen en ons, betreffende Bouterse's huidige relatie tot de Cubanen. De Brazilianen geloven niet dat Bouterse nog langer de "Cubaanse kaart" speelt, ofschoon wij weten dat hun Zaakgelastigde in Paramaribo dezelfde Cubaanse ontwikkelingen aan Brasilia rapporteert die wij ook van onze bronnen ontvangen". *XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX.

e bemachtigen voor de ondersteuning van het Braziliaanse initiatief. Hij (Motley; Red.) gelooft dat het telegram welke naar hem toegestuurd was en een uiteenzetting gaf

d) Laat Chin A Sen proberen een paramilitaire macht op de been te brengen. Dit zal de Raad in leven houden en Bouterse ongerust maken”.

*XXX officieel gecensureerde tekst.

James Theberge was de Amerikaanse ambassadeur in Nicaragua van 1975 tot 1977, en later, van 1982 tot 1985, in Chili. Volgens zijn Wikipedia-page en de berichtgeving in de pers bij zijn overlijden (januari 1988) had hij behalve een militaire opleiding ook aanzienlijke administratieve en academische ervaring mbt Latijns Amerika. Het is dus niet verwonderlijk dat zijn baas, William Clark, van zijn ervaring gebruik wilde maken, tijdens een bezoek aan Washington. Hij behoorde niet, voor zover wij weten, tot de groep van functionarissen intern belast met het strategisch plannen van ‘Operatie Guiminish’. Zijn advies⁵⁹ aan Clark was als volgt:

20 mei 1983

Jim Theberge

Onderwerp: *VS/Brazilië/Suriname*

“Ik heb de ‘Suriname-file’ doorgenomen; hier is mijn commentaar”.

1. “Ik ben het er mee eens dat het belangrijk is dat Brazilië met enkele fondsen geholpen wordt zodat zij zich aan hun deel van de afspraak met Bouterse kunnen houden. Waarom herprogrammeren wij eerdere AID* leningen niet”?
2. “Het is vrij duidelijk, vooral met het oog op de aanhoudende anti-Bouterse publicaties/propaganda in Nederland, dat de Nederlanders hun hulp niet zullen hernieuwen terwijl Bouterse aan de macht is. Het is mij niet duidelijk dat het in ons belang is dat de Nederlanders de economische hulp hernieuwen”.
3. “Het schijnt dat Bouterse, door zijn banden met de Cubanen te versterken sinds de Venturini missie van midden April, zijn Cubaanse opties openhoudt. Hij volgt misschien zelfs een twee-sporen beleid, aan de ene kant moedigt hij de Brazilianen aan en krijgt bijstand van hen, terwijl hij het grondwerk legt voor de Cubaanse militaire hulp om zijn greep op de macht te consolideren”.
4. “Ik geloof dat het van essentieel belang is dat de auteur (William Clark?; Red) van het stuk zsm naar Brazilië gaat om XXX te bediscussiëren: a) hoe Bouterse aan zijn belofte te houden geen Cubaanse militaire aanwezigheid toe te laten, indien inderdaad zo’n duidelijke commitment was gegeven aan de Brazilianen. b) als Bouterse zijn commitment niet nakomt, wat Brazilië dan zou kunnen doen met andere middelen dan de “hulp” carrot om de Cubaanse militaire aanwezigheid te voorkomen”.
5. “Ik heb geen vertrouwen in Brazilië’s wil om kracht te gebruiken, of te dreigen met kracht. Ik geloof dat zij niet in staat zijn in die termen te denken, misschien de militairen maar niet Itamaraty”.
6. “Dus ik geloof dat wij een tweede weg moeten voorbereiden die gebruikt moet worden wanneer, en indien, de Braziliaanse economisch-militaire “hulp carrot” faalt om Bouterse te ontmoedigen militaire banden met Cuba te onderhouden. Bouterse schijnt diep gecommitteerd te zijn aan de Cubanen en heeft een pro-Cuba factie die voor Fidel werkt”.
7. “Ik ben ermee eens dat Chin A Sen aangemoedigd moet worden om een paramilitaire kracht op te bouwen maar het lijkt meer dan prudent, met het oog

op de onzekerheden mbt de Braziliaanse oplossing voor het probleem, dat een echte paramilitaire kracht om Bouterse af te zetten, zsm, klaar wordt gemaakt”.

8. “Indien we dat doen, dan kan bij het eerste teken van een Cubaanse militaire aanwezigheid (wapenstroom, training, komst van adviseurs etc.) de Chin A Sen groep in actie worden gebracht”.

9. “Ik heb ernstige twijfels over de levensvatbaarheid van de Braziliaanse optie”.

*Agency for International Development

Het is waarschijnlijk dat Bill Clark een tweede reis naar Brasilia heeft ondernomen om met Generaal Medeiros de vermeende “loyaliteit” van Bouterse jegens Cuba te bespreken. Wij (Red.) weten niet welke resultaten de bespreking tussen deze twee topfunctionarissen precies heeft opgeleverd. Het leek voorsnog onwaarschijnlijk dat de Braziliaanse generaals hun opinie over Bouterse zouden wijzigen.

11. De kous is af: George Shultz en Robert Duemling sluiten de deal.

In zijn schrijven van 28 april⁵⁰ had Bill Clark, ondanks zijn twijfels over Bouterse, er bij Duemling op aangedrongen om hulp aan hem te verlenen wanneer hij daar om zou komen vragen. Duemling had er verscheidene malen op gewezen dat het hem niet bekend was of de Brazilianen van Bouterse persoonlijk de garantie hadden gekregen dat hij de Cubanen inderdaad uit Suriname zou verwijderen. De onderstaande tekst is een verslag van een conversatie tussen Duemling en zijn collega/vriend: de nieuwe Braziliaanse ambassadeur in Paramaribo, Luiz Lampreia⁵⁹.

Luiz Lampreia

19 juli 1983

Van: Robert Duemling, Paramaribo

Naar: Secretary of State, Washington, DC

Onderwerp: *Braziliaanse belangstelling voor Suriname*

1. Geheime tekst

2. Samenvatting: De pas aangekomen Braziliaanse Ambassadeur Lampreia heeft bezorgdheid geuit dat het Braziliaanse initiatief niet op korte termijn zal resulteren in een reductie van de Cubaanse aanwezigheid en invloed in Suriname, misschien tegengesteld aan de verwachtingen van de USG. Hij beargumenteerde ook dat de USG geen politieke criteria moet opleggen en daarbij de IDB (International Development Bank; Red.) afremt.

3. Op 19 juli had ik een uitgebreide conversatie met de Braziliaanse ambassadeur Luiz Palmeira Lampreia, die 36 uur eerder in Paramaribo was aangekomen. (We waren al goed met elkaar bekend gedurende Lampreia's beperkte perioden als Zaakgelastigde eerder dit jaar). TDY Braziliaanse Zaakgelastigde Chohfi was ook aanwezig. Hij zal in de komende week naar Brasilia terugkeren en zijn plichten hervatten op Itamaraty belast met RVB-relaties met landen in de noordelijke regio van Zuid-Amerika.

4. Lampreia maakte de opmerking dat hij onlangs in Washington was en vervolgens in Brasilia; in beide plaatsen had hij nuttige discussies over de interrelatie tussen belangen van de USG en RVB in Suriname. Volgend op de navraag t.a.v. mijn gezichtspunten over de politieke ontwikkelingen in Suriname, gedurende het hiaat tussen zijn dienst als chargé en komst als ambassadeur, bracht Lampreia drie voorname zorgen tot uitdrukking.

A. Cubaanse aanwezigheid in Suriname. Lampreia is er niet optimistisch over dat het zogenaamde Braziliaans initiatief op korte termijn zal resulteren in vermindering van de Cubaanse aanwezigheid vergeleken bij, zoals het op dit moment staat in Suriname. Integendeel, hij zei dat na Venturini's missie Air Cubana begonnen is met tweemaandelijks vluchten en dat een Cubaanse culturele groep Paramaribo heeft bezocht. Hij verwacht een toename in Cubaanse activiteit op het gebied van de gezondheidszorg, educatie, media enz.

Ofschoon de RVB zelf hulp zal bieden op deze gebieden (ook het openen van een nieuw cultureel centrum en het versterken van de diplomatieke missie met een legerattachee en anderen) denkt Lampreia dat deze inspanningen zullen rivaliseren met, maar niet zal vervangen wat de Cubanen aan het doen zijn. Hij stemde in met mijn gezichtspunt dat de Cubanen er voor de lange termijn zitten, hun aandacht concentreren op politieke indoctrinatie van de jongeren (op scholen en de Universiteit) en stedelijke werklozen (vnl. personen onder 25 jaar oud).

B. Verwachtingen van de USG. Lampreia drukte zijn ongemak uit met wat hij ziet als opgeblazen verwachtingen van de USG van hetgeen bereikt zal worden met het Braziliaanse initiatief zoals hierboven uiteengezet. Hij verwacht geen snelle of dramatische check (controle; Red.) op Cubaanse belangen in Suriname. Hij sprak over Sital's schijnbare politieke dood in termen van 'de aanwezigheid van één zwaluw kondigt nog niet de zomer aan'. Hij gelooft dat de beste uitkomst die redelijkerwijs verwacht mag worden is het langzaam losweken van Bouterse en gezelschap van de ingenomenheid met en/of afhankelijkheid van Cubaanse advies en hulp. Lampreia sprak duidelijk zijn bezorgdheid uit dat verschillen in tijdschema tussen Washington en Brasilia kon leiden tot misverstanden en fricties in onze bilaterale relatie.

C. Financiële hulp aan RVS. Lampreia beargumenteerde dat de USG moet de IFI's (Internationale Financiële Institudies) toestaan te werken met de RVS zonder politieke criteria op te leggen aan hetgeen economische beslissingen behoren te zijn. Hij stelde (of zulks op grond van eerste-hands-kennis geschiedde was niet duidelijk) dat aan de VS-IDB-Directeur Casanova de opdracht is gegeven om zijn veto uit te spreken over elke vorm van IDB-hulp aan Suriname. Hij beschouwde dat onverstandig op twee gronden: (1) Brazilië heeft de middelen niet om aan de behoeften van Suriname tegemoet te komen. De enige andere acceptabele bron zouden de IFI's zijn. (2) IFI's kunnen en zullen economische discipline opleggen aan lenende landen op manieren die geen enkele soevereine lener kan hopen op te leggen.

5. Commentaar.

A. Na mijn inleidende schets van de huidige politieke situatie, was Lampreia het meest aan het woord en luisterde ik naar hem met minimale interruptie van mijn

kant. Ik was het met zijn oordeel eens dat het Braziliaanse initiatief waarschijnlijk niet onmiddellijk resultaten zal opbrengen die op significante wijze de Cubaanse aanwezigheid en invloed zal indammen. Proximale (nabij-liggende; Red.) oorzaak van Sital's vertrek is vrijwel zeker het verschil van mening binnen de RVS over hoe te reageren op de Braziliaanse voorstellen. Maar de lang etterende verschillen tussen RVP en PALU waren even belangrijk. Wat betreft Washington's tijdschema en verwachtingen, gaf ik aan dat Washington niet onrealistisch veeleisend is maar nog altijd tastbare vooruitgang wil zien.

B. Ik kon geen commentaar geven op de beweerde instructies aan Casanova. Ik kon Lampreia's logica, betreffende het nut IFI's erbij te betrekken zien, maar suggereerde dat elk 'geven' van de IDB-leiding zorgvuldig gecoördineerd moet worden met andere variabelen die gezamenlijk gewogen worden door Washington en Brasilia. Ik heb Lampreia uitgenodigd zijn eigen evaluatie binnen een paar weken te geven – van hoe hun coöptatie scenario zich zal uitspelen en wanneer, naar hun oordeel, de USG het meest effectief het Braziliaans initiatief zou kunnen versterken.

Duemling

Het antwoord van Shultz op Bob Duemling's memorandum van 14 mei 1983 bestond uit drie delen: (i) In het eerste deel citeerde ('quoted') Shultz het '11/14 mei memorandum van Duemling' in z'n geheel. Zó gaf Shultz aan dat hij het gehele memorandum ontvangen en gelezen⁶⁰ had (en waarschijnlijk er ook goed over nagedacht had). (ii) Vervolgens onderschreef hij in nauwelijks drie regels het '11/14-mei-memorandum' in z'n geheel⁶¹. (iii) Terwijl hij aanzienlijke macht in de handen van zijn ambassadeur in Paramaribo legde, reikte de Secretary of State de regering Alibux een klein VS-beurzenprogramma aan⁶², via Henk Heidweiler, de behartiger van de belangen van de Surinaamse machthebbers in Washington. Het eerste deel van zijn antwoord⁶⁰ aan Ambassadeur Duemling staat hier onder afgedrukt.

George Shultz

Van: Secretary of State Shultz

Naar: Ambassade in Paramaribo

Quote

14 mei 1983

Van: Ambassade in Paramaribo

Naar: Secretary of State

Onderwerp: *VS-beleid tav Suriname: observaties en waarnemingen*

1. Geheim - gehele tekst

2. Samenvatting. In dit telegram wordt aanbevolen dat wij, als antwoord op Minister President Alibux' dringend verzoek, het volgende voorstel (aan hem; Red.) doen. De RVS moet instemmen met en zal verifieerbare beleidsveranderingen doorvoeren in buitenlandse aangelegenheden, en in hun houding tegenover de VS, en ten aanzien van fundamentele rechten en vrijheden in Suriname. In ruil daarvoor zou de USG ermee instemmen om de nieuwe

regering te steunen en na het afsluiten van een toets periode, hulp zal hervatten. Een belangrijk uitvloeisel van zo'n initiatief zal het succes van de Braziliaanse poging zijn om een halt toe te roepen aan de uitbreiding van de Cubaanse invloed en aanwezigheid. Ons voorstel zal Bouterse's goedkeuring en steun vereisen. Als we deze benadering adopteren, zal de RVS het terstond kunnen verwerpen. In dat geval zullen wij een belangrijke test van de nieuwe regering hebben afgenomen. Zelfs al zal de RVS het accepteren, voorzichtigheid gebiedt dat we onze middelen behouden die we nodig hebben in geval de situatie verslechtert naar een punt waarop meer drastische maatregelen vereist kunnen zijn. Einde samenvatting.

3. In een conversatie met mij op 7 mei (Ref A) deed MP Alibux een verzoek aan de USG om steun voor het programma van de RVS, aangekondigd op 1 mei 1983. Alibux lijkt twee vormen van steun in gedachte te hebben: (1) een publiek signaal dat de USG gunstig oordeelt over de doelen zoals uiteengezet in het regeringsprogramma en (2) tastbare steun voor economische ontwikkelingsprojecten. In Ref A werd om instructies van het Departement (State: Red.) gevraagd aangaande het verzoek van Alibux. Ik heb beloofd mijn eigen aanbevelingen te doen. Deze zijn opgenomen in dit telegram.

4. Bij het doen van zijn verzoek moet Alibux zich wel gerealiseerd hebben dat hij de USG vroeg om een aanzienlijke verandering aan te brengen in het beleid dat wij aangenomen hebben na de gebeurtenissen van december 1982. Dat is, verwijderd van een beleid van isolatie, naar een mate (graad) van verzoening. Bij het beschouwen van zijn verzoek, denk ik dat het passend is om de oorsprong en rationale (beweegredenen) van ons huidig beleid en de gevolgen daarvan in herinnering te brengen.

5. Ons huidig beleid is gebaseerd op de volgende overwegingen:

A. De ultieme autoriteit in Suriname – Bouterse demonstreerde in december 1982 dat hij de autoriteit niet zou delen. Zou geen uitdaging aan persoonlijke rol dulden. En zou niet terugkeren naar de traditionele democratische praktijk. We trokken de conclusie dat Bouterse geen significant deel van de Surinaamse bevolking vertegenwoordigde en dat zijn leiderschap fataal defectief is.

B. Aard van de Surinaamse regering -- na de gebeurtenissen van 8 december. We trokken de conclusie dat de RVS autocratisch zou blijven of misschien oligarchisch van aard. Zonder adequate garanties voor fundamentele mensenrechten en vrijheden, de eerlijke rechtsgang daarbij inbegrepen.

C. De buitenlandse politieke oriëntatie -- in toenemende mate sinds oktober 1982. De RVS heeft een buitenlandse politieke lijn geadopteerd die lijkt op en geleerd is van Cuba. Deze lijn manifesteerde zich op de Managua NACB (Non-Aligned Coordinating Bureau; Red.) vergadering; op NAM (Non Aligned Movement; Red.) vergadering in Delhi; en in Bouterse's gezamenlijk communiqué met Gaddafi. Recentelijk, heeft RVS zijn relatie met Cuba verdiept door bilaterale overeenkomsten aan te gaan en door de uitwisseling van bezoekers en delegaties voort te zetten.

D. Houding tegenover ons – sinds december 1982. De officieel gecontroleerde media heeft een campagne tegen USG gevoerd vol valse beschuldiging met aanvallen op haar karakter en beleid. Recente, prominente voorbeelden waren

“1ste mei – dag posters” waarop de CIA ervan beschuldigd wordt Chin A Sen en Haakmat te controleren. En de bewering in het dagblad De Ware Tijd van 9 mei dat “Sinds 1980, Suriname’s revolutionair proces destabiliserende activiteiten van de CIA heeft ondervonden”.

6. Gebaseerd op de overwegingen hierboven uiteengezet, was ons beleidsrespons als volgt:

A. We schortten de ontwikkelingshulp op en daaraan gerelateerde hulp-programma’s.

B. Wij deden het verzoek dat de RVS een bevredigende verklaring geeft voor de gebeurtenissen van 8 december en overtuigende garanties voor fundamentele mensenrechten in Suriname.

C. Wij voerden een diplomatieke campagne om de RVS te isoleren. Om te voorkomen dat zij morele en politieke steun zou vinden en alternatieve bronnen om de opgeschorte Nederlandse hulp te vervangen. In dit streven werkten wij nauw samen met de Nederlandse regering. Het is op zijn plaats om, in dit verband, hier op te merken, dat op 6 mei de Nederlandse minister-president gesteld heeft dat het nieuwe rvs-programma geen reden verschaft voor hervatting van de Nederlandse hulp.

D. Wij hebben “exiles” (vluchtelingen; Red.) die Suriname terug willen brengen naar representatief bestuur aangemoedigd.

7. Op dit moment, gegeven Alibux’ verzoek tot een beleids-revaluatie van onze kant, moeten wij ons afvragen wat er veranderd is in de Surinaamse situatie en wat is hetzelfde gebleven?

A. Fundamenteel onveranderd zijn de aard van Bouterse’s mate van controle en stijl van regeren. Hij is een gewetenloze demagoog die bovenal op zelfbehoud uit is. Maar indien mogelijk op sociale, politieke en economische transformatie van Suriname uit is, volgens de lijn bepleit door Castro en Maurice Bishop. Grotendeels onveranderd. Ondanks de verschijning (sinds februari) van een nieuwe regering op het toneel gedomineerd door de PALU en waaraan de RVP deelneemt. Is de oriëntatie van het politieke management aan wie Bouterse de dagelijkse operaties van de regering heeft toevertrouwd. Het nieuwe regeerprogramma opgesteld door Alibux en gezelschap. Het is opmerkelijk vaag wat betreft concrete plannen voor het herstel van de rechtstaat.

Ontwikkel daadwerkelijke representatieve politieke instituties. Of bescherm de vrijheid van meningsuiting in de publieke media. Vermoedelijk is de Nederlandse regering tot dezelfde conclusie gekomen. Het kan daarom geen basis vinden voor de hervatting van de hulp.

B. Wat is er veranderd in de situatie? – dramatisch – is de beslissing van Brazilië om de regionale isolatie van Suriname te beëindigen en om extensieve politieke, economische en militaire hulp te beloven. Met deze zet, heeft Brazilië de strategie in de war geschopt welke erop gericht was om Suriname’s isolatie en haar economische stagnatie te bevorderen en zodoende wijdverbreide volksoppositie tegen het Bouterse regiem (dat was de hoop) te veroorzaken. Over deze strategie kon, toegegeven, gedebatteerd worden aangezien economische verslechtering en het ontrafelen van sociale netwerken riskeren

preventieve stappen van links-radicalen, aangemoedigd of gesteund door de Cubanen voordat democratische elementen zich konden doen gelden. Bedachtzame Surinamers waren het met deze strategie niet eens. Sommigen geloofden dat het de enige weg was om Bouterse van zijn paard af te stoten. Anderen vreesden dat de binnenlandse onrust onvermijdelijk in het voordeel van de links-radicalen zou uitwerken.

8. Kortom de Braziliaanse stap plaatst ons voor een moeilijke keus. Moeten wij een zekere mate van steun aan hun initiatief verlenen? Zelfs wanneer onderkend wordt dat onze eigen pogingen in de loop van 1982 mislukten om Bouterse te coöpteren en de Cubaanse connectie vroegtijdig tot een einde te brengen. En dat hun poging niet meer succesvol zal zijn. Of moeten wij ons totaal op een afstand houden om te zien wat voor succes de Brazilianen op zichzelf behalen. Tegelijkertijd onze eigen opties ontwikkelen en behouden voor toekomstige acties. Het kan best zijn dat Washington al besloten heeft. Tenminste deels, welke koers te varen. In dit verband merk ik op dat het Departement nog antwoord moet geven op het verzoek van de Ambassade in Den Haag om begeleiding (instructie; Red.) welke koers gevolgd moet worden.

Ik zou willen opmerken dat elk besluit genomen door de USG om zelfs beperkte steun aan het Braziliaans initiatief te geven versterkt moet worden door (a) zorgvuldige raadpleging met de Nederlandse regering in het bijzonder de voorwaarden waaronder zij bereid zouden zijn om hun hulp aan Suriname te hervatten. En (b) het houden van acties XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX*.

9. Wat aantrekkelijk is in het Braziliaanse initiatief is het “quid pro quo” met betrekking tot de Cubanen. Indien – herhaal – indien de Brazilianen erop staan dat Suriname haar banden met Cuba verzwakt en met andere radicale staten, en Cubaanse wapens en kader uitsluit (buiten de deur houdt; Red). En indien – herhaal – indien Brazilië bereid is kracht te gebruiken om dat deel van de deal te verzekeren dan zou één van onze eigen belangrijke doelen zijn bereikt. Maar ik weet persoonlijk niet hoe strikt Generaal Venturini met Bouterse is geweest over de Cubaanse kwestie. De Braziliaanse Zaakgelastigde geeft mij de verzekering dat Venturini zich niet heeft ingehouden bij het bespreken van dit onderwerp. Maar hij geeft toe dat hij geen idee heeft of zijn regering criteria heeft gedefinieerd aan de hand waarvan de acties van de RVS worden getoetst.

10. Met betrekking tot de keuze gesteld in bovenstaande paragraaf 5 geef ik er de voorkeur aan Alibux een antwoord te geven waarin een positie wordt ingenomen separaat van maar consonant met het Braziliaanse initiatief met daarbij een helder statement (stellingname; Red.) over wat wij van de RVS eisen voordat wij bereid zijn assistentie aan te bieden. Kortom, speel de bal terug naar Alibux en eis van de RVS om een specifieke ‘commitment’ te maken en deze succesvol na te leven voordat wij enige mate van hulp hervatten. Een doel van deze benadering is om zeker te maken dat wij niet uitgebuit worden door Alibux, om wille van zijn eigen nauwe en partijdige doelen. En dat we niet gevraagd worden om “een kat in een zak te kopen”. Ik geloof dat wij redelijkerwijs om het volgende kunnen vragen:

A. Beëindig de mediacampagne tegen ons. In dit verband heeft de ambassade in de afgelopen maanden een lijst bijgehouden van de keren de VS werd genoemd in het avondnieuws programma's op tv en in dagbladen. De lijst toont een duidelijk patroon van misbruik aan.

B. Voortspruitend uit het voorgaande. De media moeten bereid zijn om gebalanceerde verslagen van internationale kwesties te geven, inclusief enige aandacht aan het gezichtspunt van de VS. Nu weigert de media ook maar iets positief over de VS te presenteren. Of maar iets dat de positie van de USG uitlegt. Zelfs Granma publiceert de toespraak bij de gezamenlijke sessie van het Congres. De Ware Tijd presenteerde slechts een kort verslag van Cuba's kritiek. En niets over de speech zelf.

C. Stop met de beschuldigingen dat de CIA Suriname probeert te destabiliseren; onder andere, stop met posters en dergelijke waarin de CIA verbonden wordt met tegenstanders van de regering.

D. In buitenlandse politiek. Hou je aan werkelijke non-alignment. Dit betekent dat RVS moet vermijden zich slaafs te klampen aan Cubaanse posities en ongerechtvaardigde aanvallen zoals Bouterse's veroordeling van ons Midden-Oosten beleid in het internationaal communiqué met Gaddafi.

E. Garanties met betrekking tot fundamentele mensenrechten in Suriname. Anders dan de andere punten, kan dit gebied niet direct geobserveerd worden. Echter, ik geloof dat wij onze bezorgdheid kenbaar moeten maken. Zodat indien een herhaling van de december 1982 gebeurtenissen plaatsvindt zullen wij de grond voor krachtige actie al (reeds) hebben vastgesteld.

11. Het Departement zal gemerkt hebben dat ik verscheidene andere gebieden, waarover wij ons terecht zorgen kunnen maken, niet specifiek heb aangehaald. (De vetdruk hieronder is door de Red. aangebracht).

A. Gebeurtenissen van 8 december, 1982. Ik beveel aan dat wij ermee stoppen aan te dringen op een uitleg (Zie Ref D) zolang Bouterse aan de macht is. Geen regering van Suriname kan publiekelijk de waarheid opbiechten. Dezelfde beperking geldt waarschijnlijk voor Alibux. Het bewijs suggereert zijn medeplichtigheid. Meer nog, persistent praten van onze kant over "een uitleg" laat zich in Surinaamse termen vertalen als een eis tot afzetting van Bouterse. Zonder zover te gaan als kracht toe te passen. Dat ligt niet in onze bedoeling.

B. Cubaanse invloed—Ik beveel aan dat wij de Brazilianen verantwoordelijk maken voor de kwestie van de Cubaanse invloed. Volgens zeggen hebben zij de leiding al op zich genomen. Wij moeten de Brazilianen onder druk zetten om op hun beurt druk uit te oefenen op de Surinamers. Maar als wij vinden dat de RVB niet strikt genoeg is, zullen wij de Cubaanse kwestie aan onze eigen lijst van vereisten moeten toevoegen.

C. Politieke instituties – Ofschoon de voorstellen van Alibux betreurenswaardig vaag zijn op dit gebied, denk ik niet dat verwacht mag worden dat wij de interne politieke structuren van Suriname kunnen dicteren. Wij kunnen en moeten aandacht vragen voor democratische praktijken maar ik denk niet dat dit in dezelfde categorie geplaatst kan worden als de criteria voor actie (performance; Red.) hierboven uiteengezet.

12. Indien het Departement besluit het voorgestelde antwoord aan Alibux goed te keuren dan moeten de volgende punten in overweging worden genomen.

A. Het niveau van de démarché. Aangezien wij op Alibux's verzoek handelen, moet ik hem het antwoord sturen. Maar het is van vitaal belang dat een parallel démarché aan Bouterse wordt gestuurd omdat hij de ultieme autoriteit vertegenwoordigt die onze voorwaarden zal moeten accepteren en om de mogelijkheid te vermijden dat Alibux slechts zijn eigen belangen probeert te dienen. (Redactie - Een draft-démarché aan Bouterse is als bijlage geplaatst in dit rapport).

B. Proefperiode. Wij moeten een beperkte periode vaststellen gedurende welke wij de performance van de regering evalueren aan de hand van onze criteria. Aangezien Alibux heeft gewaarschuwd dat wij niet te lang moeten wachten, denk ik dat drie maanden voldoende tijd zou zijn voor RVS om een ommekeer te brengen in sommige van hun huidige praktijken en dat zal ons een minimum aan tijd geven om daar redelijk van overtuigd te zijn.

C. Aard en timing van de USG steun—Indien de RVS onze voorstellen accepteert en zich aan haar commitment houdt, moeten wij bereid zijn om ESF (Exchange Stabilization Fund; Red.) en IMET (International Military Education Training; Red.) -steun voor het einde van het FY 83 (fiscale jaar '83; Red) te hervatten. We zullen het natuurlijk duidelijk moeten maken dat we niet voor het verlies van de Nederlandse hulp kunnen compenseren. Bij afwezigheid daarvan zullen ernstige economische problemen blijven bestaan. Zelfs voor de hervatting van de hulp en afhankelijk van de performance van de RVS, is het wenselijk dat wij enkele ondersteunende uitspraken doen over het programma van de nieuwe regering in dit stadium. Ik vind het echter moeilijk om buiten de waarschijnlijke ontwikkelingen van de komende vier maanden te kijken naar de mogelijkheid, bijvoorbeeld, van het hervatten van de Nederlandse hulp.

13. Indien wij Alibux een antwoord geven zoals ik voorgesteld heb en indien Bouterse en Alibux ermee eens zouden zijn, geloof ik dat wij slechts uit voorzichtigheid enig contact met Chin A Sen moeten voortzetten en op de achterbrander de mogelijkheid openhouden dat de problemen in Suriname meer drastische oplossingen kunnen gaan vereisen.

14. Tenslotte moeten wij erkennen (onder ogen zien; Red.) dat elke benadering, langs de lijnen hier uiteengezet, zonder discussie kan worden verworpen door Alibux en/of Bouterse. In dat geval hebben wij hun reactie bepaald en bevestigd dat de huidige regering van Suriname geen doelen met ons gemeen heeft en op belangrijke wijze vijandig kan zijn wanneer het om onze vitale nationale belangen gaat.

15. Ik wacht instructies van het Departement af langs de lijnen hier uiteengezet, zonder discussie kan worden verworpen door Alibux en/of Bouterse. In dat geval hebben wij hun reactie bepaald en bevestigd dat de huidige regering van Suriname geen doelen met ons gemeen heeft en op belangrijke wijze vijandig kan zijn wanneer het om onze vitale nationale belangen

Duemling

Unquote Shultz

*Officieel gecensureerd.

Het tweede deel van Shultz' antwoord op Duemling's memorandum, vervat in een vervolgmemoandum⁶¹, was kort en krachtig.

4 augustus 1983

Ref: *A) Paramaribo 1717; **B) Paramaribo 1743

1. G.- Gehele tekst.

2. Hoewel gedeeltelijk overschaduwd door Heidweiler's boodschap van zijn bazen "Re: Hun verzoek om een hoog-niveau bezoek" (Reftel B) *U hebt toestemming om Min. Pres. Alibux te antwoorden langs de lijn die U uiteengezet hebt in para 14 (Reftel A); (schuindruk, Red.). Shultz*

**Red.: 'Reftel B (Paramaribo 1743)' was niet te vinden in de files. Heidweiler heeft echter vaker gepleit bij de SecState o.a. om Alibux en Bouterse voor een bezoek aan President Reagan uit te nodigen⁶⁴.

*Red.: Reftel (A) is het 11/14 mei memorandum verzonden door Duemling naar Washington, DC.

In para 14, de slotparagraaf, stelde Duemling dat elke kwestie (issue) in het memorandum langs heldere lijnen uiteen was gezet. Indien Bouterse en Alibux bij voorbaat, zonder discussie dus, de standpunten van de VS verwierpen dan zou het bevestigd zijn dat de regering van Suriname geen doelen met de VS gemeen heeft en vijandig stond tegenover de vitale nationale belangen van de VS. Duemling had het zó duidelijk als mogelijk, doorzichtig en gemakkelijk als maar kon gemaakt voor Alibux en Bouterse. Shultz onderschreef de essentie van de gedachte zoals geformuleerd in punt 14. Hij keurde het beleid voorgesteld door Duemling op alle punten goed. Daarmee is de kous was af! De goedkeuring van het 'Duemling-beleid' maakte effectief een einde aan 'Operatie Guiminish'.

Voor de volledigheid wordt hier het derde deel van Shultz' antwoord afgedrukt waarin hij een schenking aan de Surinaamse regering doet toekomen⁶².

4 Augustus 1983

Van: Secretary of State Shultz, Washington, DC.

Naar: Ambassadeur Duemling, Paramaribo.

Onderwerp: *Antwoord van de VS op verzoek van de RVS.*

1. Vertrouwelijk – Gehele tekst.

2. Bij de volgende gelegenheid die U hebt mag U aan Ambassadeur Heidweiler mededelen dat U door Washington geadviseerd bent dat als gevolg van zijn conversaties met de Nationale Veiligheids Adviseur Clark en Assistant Secretary Motley en vanwege het verlangen geuit door zijn land om de relaties met de VS te verbeteren, het besloten is dat de VS de hernieuwing van een scholarship programma voor Suriname in gunstige overweging zullen nemen. Het programma uitgevoerd onder toezicht van de USIA kan begonnen worden zodra wij tevreden zijn dat de RVS haar anti-VS retoriek heeft beëindigd. Wij zullen de uitlatingen van de RVS nauwkeurig volgen, zowel binnenlands als in het buitenland, om tot ons besluit te geraken. U mag de informatie met anderen in de RVS delen.

3. U mag ook Heidweiler en anderen informeren dat de hervatting van een beurzenprogramma gezien moet worden als een eerste stap, gevolgd door

andere. Indien de RVS instemt met het aanbrengen en zichtbaar maken van aanpassingen op kritieke gebieden van Mensenrechten, relaties met Cuba en oriëntatie in buitenlandse politiek. Shultz

De Situation Room Checklist (een soort logboek; Red.) van 5 augustus 1983 vermeldde tevens⁶³:

“(...) Duemling heeft ook de autorisatie gekregen om tegen Minister-President Alibux te zeggen dat als antwoord op zijn verzoek voor een ontmoeting met de President (Reagan; Red.) t.b.v. hemzelf en Bouterse, dat zo’n ontmoeting op dit moment prematuur zou zijn. Echter, we geloven dat Alibux ons beter zou moeten leren kennen; dus, zijn wij bereid voor hem de reis in verband met zijn bezoek aan de OAS (in Washington, DC; Red.) in November te regelen”.

12. Tot slot: 29 november 1986.

President Ronald Reagan’s dagboek¹⁸ vermeldde bij donderdag 11 december 1986, de volgende tekst:

“Om 9:30 am, op weg naar de Situation Room (in het Witte Huis; Red.) voor een vergadering betreffende het verzoek van de Nederlanders voor militair transport van ongeveer 700 van hun mariniers naar Suriname om de regering over te nemen van de wrede dictator die mensen daar het leven ontnemt inclusief dat van 6000 Nederlandse burgers. Caspar Weinberger en Admiraal Crowe aarzelden om een ‘OK’ te geven aan George Shultz die in Europa is voor een ontmoeting met de Nederlandse NATO vertegenwoordiging. Ik vond dat wij niet gewoonweg ‘nee’ konden zeggen. Wij waren het met elkaar eens dat het werkelijk een probleem is om ‘ja’ te zeggen zonder de tactische problemen van een militaire operatie te kennen. Vliegen wij hen gewoon daarnaartoe en landen vervolgens op een airstrip in Suriname welke omringd kan zijn door vijandige militairen? Wel, het resultaat is dat een militair team onder weg is naar Holland om een ontmoeting met hun top militaire brass te hebben”.

In Reagan’s dagboek staat bij donderdag 1 januari 1987 het vervolg op het Nederlandse verzoek te lezen:

“Holland heeft haar aanval op Suriname afgelast, wij waren door haar voor transport aangezocht”.

Nederland werd indirect, door de VS, ervan weerhouden Suriname binnen te vallen en vervolgens Bouterse te arresteren. Voor zo’n actie had het, na 1975, de formele of informele instemming van de VS, de grootmacht op het Westelijk Halfrond, nodig (Monroe Doctrine), tenzij de Moiwana slachtoffers Nederlandse burgers waren.

De Moiwana slachting, uitgevoerd door het Nationaal Leger op 29 november 1986, beëindigde op gruwelijke wijze het leven van 39 weerloze mensen van Marron-afkomst, in meerderheid vrouwen en kinderen. Het lijdt geen twijfel dat de notitie van ‘11 december 1986’ in Reagan’s dagboek naar deze dramatische gebeurtenissen in Suriname verwijst. Wij hebben natuurlijk geen exact idee welke de precieze overwegingen van de Amerikanen waren om steun aan de Nederlanders te onthouden.

Echter weten wij wel dat de President ervan wist dat “de wrede dictator” sinds augustus 1983 (eigenlijk, sinds 20 april 1983) Amerikaanse bescherming genoot. In feite is hij, de

President - zoals vermeld in een aantal RRL-documenten en in zijn dagboek - persoonlijk betrokken geweest bij besprekingen over de doelen van 'Operatie Guiminish'. Hij wist dat Bouterse met succes gecoöpteerd was geworden. Dus kon het best zijn dat President Reagan niet aan de arrestatie van "de wrede dictator" wilde meewerken om te vermijden dat de corrupte VS-Bouterse relatie, met presidentiële goedkeuring in-elkaar-gezet, aan het licht zou komen. Hoe dan ook de weigering blijft een onaangename, ziekmakende daad van mateloze zelfzucht van de kant van de natie - een liberale democratie - die zichzelf rekent tot de meest nobele onder nobele naties en gemakshalve vergeet dat zij al bijna 40 jaar de rechtsorde in de jongste, kleinste Republiek welke tot één van de armste op het Zuid-Amerikaanse continent mag worden gerekend, heeft helpen saboteren *voor eigen belang*.

Als de beleidsmakers in Washington (blijven) volharden dat Bouterse beschermd moet worden zullen zij, ten langen leste, de minachting van het Surinaamse volk oogsten, niettegenstaande de heerschappij van de VS over de Westelijke Hemisfeer.

Suriname zou zichzelf kunnen wijsmaken dat dit alles tot 'het verre verleden' behoort òf het kan een *modus vivendi* op dit halfroond helpen scheppen die van karakter en moed getuigt en het leven van alle medebewoners waardeert.

13. Referenties*

(* Zie Bijlage op pagina 73 voor additionele informatie).

1. Cable. From Judge William Clark to Ambassador Robert Duemling. *No title*. April 28, 1983. ID# 2253. Collection Name: Clark, William Files. Folder: Suriname cables [04/23/1983-04/30/1983]; pg.13. Box Number 6. WHORM*: Alpha File, Ronald Reagan Library.
2. Gildehus, Mark T. (2006). *"The Monroe Doctrine: Meanings and Implications"*. Presidential Studies Quarterly 36, no. 1.
3. Walt, Stephen M. (2011). *"The Myth of American Exceptionalism"*. Foreign Policy October 21, 2011.
4. https://en.wikipedia.org/wiki/Manifest_destiny
5. <https://www.foia.gov/about.html>
6. New York Times, World News Briefs (1980) *"Dutch say civilians share in new Suriname, regime"* 27 February, NYT.
7. Clarridge Duane R. (1997). *"A spy for all seasons: My life in the CIA"*. Publisher: Scribner, New York.
8. Memorandum for the President from William P. Clark. Titel XXX. 18/25 April or 1 September 1983. ID# 2095. Collection Name: Clark, William Files. Folder: Suriname 05/02/1983 - 05/18/1983; pg. 27-29; Box Number 5. WHORM: Subject File, Ronald Reagan Library.
9. Cardenas, Osvaldo. (1988). *"De revolutie van sergeanten: Getuigenis van mijn werk als residerend ambassadeur van Cuba"*. Uitgave van het StudieCentrum voor Vredesvraagstukken, Katholieke Universiteit van Nijmegen.
10. https://en.wikipedia.org/wiki/Caribbean_Basin_Initiative

11. Kengor, Paul and Clark-Doerner, Patricia. (2007). *"The Judge: William P. Clark, Ronald Reagan's Top Hand"*. Publisher: Ignatius Press; San Francisco.
12. Shultz, George P. (1993). *"Turmoil and triumph: Diplomacy, power, and the victory of the American Deal"*. Publisher: Scribner, New York.
13. Ewing, R. C. and Rickert, J. B. (2010). *"Interview with Jonathan B. Rickert"*. Retrieved from the Library of Congress, <https://www.loc.gov/item/mfdipbib001632/>
14. Kennedy C.S. and R.W. Duemling (1989). *"Interview with Robert W. Duemling"*. Retrieved from the Library of Congress.
15. Richard J. Meislin (1983). *"A wave of anxiety washes the Caribbean"*. 30 October 1983 New York Times.
16. Radio and TV Report; Metromedia News 04/29/1983 in Folder: *Suriname "Miscellaneous"* Items 04 09 1983 to 05 31 1983 – [pg. 31.pdf](#).
17. Schrijver onbekend. (1983). *'De Decembermoorden in Suriname. Verslag van een ooggetuige'*. Uitgeverij: Het Wereldvenster (Unieboek BV), Bussum, The Netherlands. ISBN 90 293 9435 8
18. Ronald W. Reagan (2007). *"The Reagan Diaries"*. Harper Collins Publishers.
19. Cable. Ambassadeur R. Duemling to Secretary of State George Shultz. *'Cuban viewpoints and motivations of the Cuban Ambassador'*. January 11, 1983. ID# 2117. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables January 1983; [pg. 16](#). Box Number 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
20. Publication. Directorate of Intelligence – CIA. *'Suriname: Economic troubles compound political uncertainty. An intelligence assessment'*. July 1983. ID# 2104. Collection Name: Clark, William Files. Folder: Suriname 05/20/1983 - 07/20/1983; [pg. 18-38](#). Box Number 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
21. Philip Taubman. *'U.S. drops plan to overthrow the government of Suriname'*. 1 juni 1983. New York Times.
22. Publication. Director of Central Intelligence – CIA. *'Suriname: Bouterse's leftward drift. A Special Intelligence Estimate'*. 21 November 1984. Issued by William Casey, Director of the CIA. The National Foreign Intelligence Board concurred. Approved for release: 2009/08/06: CIA RDP87T00217R000500 040002-8.
23. Delaval, Craig. *'Frontline: [Cocaine, Conspiracy Theories & the C.I.A. in Central America](#)'*. (2000). Archived from ["the original"](#) on October 19, 2000.
24. Cable. From: Secretary of State to Amembassy in Brasilia. *'Consultations with the Brazilians'*. 6 January 1983. ID# 2110. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables January 1983; [pg. 6](#). Box Number 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
25. Cable. From Ambassador George Landau to Assistant Secretary Thomas Enders.. 6 January 1983. ID# 2111. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables January 1983; [pg. 7-9](#). Box Number 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
26. Anthony Langhorne Motley (born June 5, 1938), Diplomat | World Biographical Encyclopedia (prabook.com) *A Charmer and a Pro* - TIME.
27. Cable. Van Ambassadeur Tony Motley, Brasilia naar Tom Enders, Asst. Secr. of State, Washington. *'Foreign Minister comments on Suriname situation'*. 20 January 1983.

- ID# 2129. Collection Name: Clark, William Files. Folder: Suriname Cables January 1983; pg. 30-32. Box Number 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
28. Cable. Brief van President Reagan naar President Figueiredo. 25 maart 1983. ID# 2169. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables February - March 1983; pg. 37-38. Box Number 5. WHORM: Subject File, Ronald Reagan Library.
29. Scott, James M. (1997). *Interbranch rivalry and the Reagan Doctrine in Nicaragua*. Political Science Quarterly, Vol. 112, No. 2, p. 237 – 260.
30. Memorandum. From Tom Enders to Secretary Shultz. *Where others stand*. 04/04/1983. ID# 2062. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname 04/04/1983 – 04/07/1983; pg. 12. Box 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library, California.
31. Letter. From President Reagan to President Figueiredo. *Visit by William Clark*. 8 April 1983. ID# 2074. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname 04/08/1983 – 04/18/1983; pg. 7. Box Number 5. WHORM: Subject File, Ronald Reagan Library.
32. Schneider, Ronald M. (1991). *Order and Progress: a political history of Brazil*. Publisher: Westview Press and Oxford, Boulder, CO.
33. Cable. From William Clark to Ambassador Motley. *Operation Guiminish*. 11 April 1983. ID# 2075. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname 04/04/1983 – 04/18/1983; pg. 9-10. Box 5. WHORM: Subject File, Ronald Reagan Library.
34. [Operation Condor - Wikipedia](#)
35. Cable. From Ambassador Motley to William P. Clark. *No title*. 13 April 1983. ID# 2195. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables 04/13/1983 – 04/19/1983; pg. 4-5. Box 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
36. Memorandum. From Alfonso Sapia-Bosch to William Clark. *Suriname – Points to raise with the President*. 14 April 1983. ID# 2077. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables 04/08/1983 – 04/18/1983; pg. 13-14. Box 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
37. Message. From Ambassador Motley to Judge Clark. *Re: Phone Call*. 14 April 1983. ID# 2078. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables 04/08/1983 – 04/18/1983; pg. 13-14. Box 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
38. Cable. From Ambassador Motley to Judge Clark. *XXX XXX XXX*. 15 april 1983. ID# 2208. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables 04/13/1983 – 04/19/1983; pg. 18-20. Box 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
- 38a. Letter. From President Figueiredo to Reagan. 15 april 1983 ID# 2084. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname 04/08/1983 – 04/18/1983; pg. 22-25. Box 5. WHORM: Subject File, Ronald Reagan Library.
39. Pereira Anthony W. (2018). The US role in the 1964 coup in Brazil: a reassessment. Bulletin of Latin American Research, Vol. 37, No. 1, pp. 5 – 17.
40. Saxon Wolfgang (1999). *João Figueiredo, 81, dead; Revived Brazil's democracy*. New York Times, Dec. 25, Section B, Page 6.
41. McAnarney Alexandra and Montgomery Alexandra. (2019). *Brazil on the 40th Anniversary of the Amnesty Law* | open Democracy (Democracia abierta).
42. [Encyclopedia.com/abertura](https://encyclopedia.com/abertura).

43. Cable. From Ambassador Motley to Judge Clark. *Venturini trip report*. 20 April 1983. ID# 2222. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables 04/20/1983; Box 5. pg. 12-18. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
44. Cable. From Ambassador Motley to Judge Clark. *Venturini's summary paper*. 20 April 1983. ID# 2224. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables 04/20/1983; pg. 19-21. Box 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
45. Cable. From Ambassador Motley to Judge Clark. *"Operation Guiminich"*. (draft presidential letter) 20 april 1983. ID# 2226. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables 04/20/1983; pg. 23-25. Box 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
46. Cable. From Ambassador Motley to William Clark. *Guiminich and Libyan Plans*. 22 April 1983. ID# 2241. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables 04/21/1983 to 04/22/1983; pg. 21-22. Box 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
47. Woodruff Judy. *"Interview with Secretary Shultz"*. NBC Morning News, May 31, 1983. Folder: Suriname "Miscellaneous" Items 03 24 1983 to 04 08 1983 – pg. 36.
48. Memorandum. From Alfonso Sapia-Bosch to William Clark. *Telegram naar Ambassadeur Duemling in Paramaribo*. 15 April 1983. ID# 2204. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables 04/13/1983 to 04/19/1983; pg. 14. Box 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
49. Cable. From Ambassador Duemling to the Secretary of State. *Brazilian mission to Suriname*. 21 april 1983. ID# 2234. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname cables 04/21/1983 - 04/22/1983; pg. 2-5. Box 6. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
50. Cable. From William Clark to Robert Duemling. *No title*. 28 april 1983. ID# 2253. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables 04/23/1983 - 04/30/1983; pg. 12-13. Box 6. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
51. Cable. Van Ambassadeur Duemling naar Secretary of State Shultz. *Minister-President vraagt om USG-hulp*. 9 mei 1983. ID# 2276. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables May 1983; pg. 19-23. Box 6. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
52. Duemling Robert W. (2012). *Sketches from life*. Rowman and Littlefield Publishers Inc., Lanham, Maryland.)
53. Note. US Embassy, The Hague. *"The Dutch and Brazilian Aid to Suriname"*. April 25, 1983. ID# 2731. Collection Name: Clark, William Files. Folder: Suriname Situation Room Notes and Checklist, (04/13/1983 - 05/31/1983); pg. 19. Box Number 6. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
54. Cable. Van Judge William Clark naar Ambassadeur Anthony Motley. *Antwoord aan Medeiros*. 8 mei 1983. ID# 2275. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables May 1983, pg. 17-18. Box 6. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
55. Cable. Van Ambassadeur Walters te Den Haag naar Judge Clark en Acting Secretary Darn White House, DC. *No title*. 10 mei 1983. ID# 2279. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname cables May 1983; pg. 27-29. Box 6. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.

56. Cable. Van Ambassadeur William Dyess (Den Haag) naar Judge Clark, White House. *Geen Titel*. 10 mei 1983. ID# 2374. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname cables sent to Vice President Bush 04/22/1983 to 05/10/1983; pg. 33-34. Box 6. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
57. Memorandum. Van Charles Hill (State Department) to Mr. William P. Clark (White House). *US assistance for the Brazilian initiative in Suriname*. 25 May 1983. ID# 2100. Collection Name: Clark, William Files. Folder: Suriname 05/20/1983 to 07/20/1983; pg. 12. Box Number 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
58. Paper. Unknown author. *Suriname (Brazil/Suriname)*. 13 May 1983 ID# 2099. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname 05/20/1983 – 07/20/1983; pg. 7-10. Box 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
59. List. From Jim Theberge for Judge Clark. *Of comments on attached paper*. May 20, 1983. ID# 2097. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname 05/20/1983 – 07/20/1983; pg. 3-4. Box 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
60. Cable. Van Ambassadeur Duemling naar Secretary of State Shultz. *VS beleid tav Suriname: observaties en aanbevelingen*. 14 mei 1983. ID# 2747. All quoted by Shultz. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Situation Room Notes and Checklist 04/13/1983 – 05/31/1983; pg. 37-48. Box 6. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
61. Cable. Van Secretary of State Shultz, Wash/DC naar Ambassadeur Duemling, Paramaribo. *Geen titel*. 14 mei 1983/ 4 augustus 1983. ID# 2771. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Situation Room Notes and Checklists, 06/02/1983 – 10/06/1983; pg. 30. Box 6. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
62. Cable. Van Secretary of State Shultz, Wash/DC naar Ambassadeur Duemling, Paramaribo. *Antwoord van de VS op verzoek van RVS*. 4 augustus 1983. ID# 2770. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Situation Room Notes and Checklists, 06/02/1983 – 10/06/1983; pg. 28-29. Box 6. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
63. List. Situation Room Checklist. 5 August 1983. ID# 2769. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Situation Room Notes and Checklists, 06/02/1983 – 10/06/1983; pg. 27. Box 6 WHORM Alpha File, Ronald Reagan Library.
64. Cable. Van Secretary of State, Wash/DC naar Amerikaanse Ambassade, Paramaribo. *Heidweiler ontmoetingen met NSC functionarissen*. 26 juli 1983. ID# 2329. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables July 1983 – September 1983; pg. 6-9. Box 6. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.
65. Cable. Van Ambassadeur Duemling, Paramaribo naar White House Situation Room Wash/DC. *“Ambassador Motley’s message Brasilia 977”*. 6 mei 1983. ID# 2272. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables May 1983; pg. 10-11. Box 6. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.

Bijlage

Het in dit rapport gebruikte ‘Suriname-materiaal’ uit de Ronald Reagan Library (RRL) is door de bibliothecarissen opgedeeld in 27 folders. Elke folder heeft een eigen naam, zo gekozen om aan te duiden voor welke tijdsperiode de documenten in de folder het meest

relevant zijn. De foldertitel: 'Suriname Cables 04/23/1983 - 04/30/1983' is daar een voorbeeld van.

Elke folder bevat een door NARA samengesteld pdf-file welke gewoonlijk, tussen de 30 en 45 pagina's telt. Sommige pagina's staan vol met gefotokopieerde informatie, andere zijn leeg. De meeste files zijn in de beginjaren 2000, of later, aan een (bij wet verplichte?) evaluatie onderworpen om te bepalen welke informatie geheel of gedeeltelijk aan het publiek vrijgegeven zal worden. Op verschillende pagina's van elk pdf-file zijn zogenoemde Withdrawal Sheets te vinden die archiverings-informatie over documenten in de folder bevatten.

De staf van de RRL heeft zo haar voorkeur hoe de verwijzingen - naar materiaal uit de Bibliotheek - bij publicatie gestructureerd (geformatteerd) moeten worden. Om te verduidelijken aan welke criteria de formulering van de referenties moet voldoen, drukken wij hier de scan van een partiële 'Withdrawal Sheet' (WS) in een pdf-file af.

WITHDRAWAL SHEET

Ronald Reagan Library

Collection Name CLARK, WILLIAM: FILES

Withdrawer

LOJ 1/12/2005

File Folder [SURINAME CABLES 04/13/1983-04/19/1983]

FOIA

2000-147

Box Number 5

CLARK

102

ID	Doc Type	Document Description	No of Pages	Doc Date	Restrictions
2204	MEMO	ALFONSO SAPIA-BOSCH TO CLARK, RE CABLE R 2/14/2008 NLRRF00-147	1	4/15/1983	B1
2205	CABLE	151756Z APR 83 D 2/14/2008 NLRRF00-147	2	4/15/1983	B1
2206	CABLE	DRAFT OF 2205	1	ND	B1
2207	CABLE	151756Z APR 83 D 2/14/2008 NLRRF00-147	1	4/15/1983	B1

De NARA-staf vraagt dat in de referenties het volgende vermeld wordt:

1. het type document; 2. de zender en ontvanger van het document; 3. de datum van verzending van het document; 4. het identiteitsnummer (ID#) v/h document; 5. de 'Collection Name'; 6. File Folder titel; 7**. pg. x-y; 8. Box nummer;

- 9***. White House Office of Record Management (WHORM: Alpha of Subject File);
10. Ronald Reagan Library.

**Punt 7 is door de redactie ingevoegd. De onderstreepte tekst geeft aan op welke pagina('s) in de pdf-file de geciteerde tekst te vinden is.

***Punt 9: WHORM: of Alpha file of Subject file. Alpha(betical) files zijn documenten welke tussen stafleden onderling uitgewisseld zijn. Subject files betreft documenten welke verstuurd zijn van of naar het bureau (the desk) van de President. Zie bijvoorbeeld: refs 28, 31, 33 en 38a.

Wanneer alle bovengenoemde NARA-specificaties (1-10) worden toegepast op bijvoorbeeld ref 48, dan ziet het resultaat er als volgt uit:

48. Memorandum. From Alfonso Sapia-Bosch to William Clark. *Telegram naar Ambassadeur Duemling in Paramaribo*. 15 April 1983. ID# 2204. Collection Name: Clark, William: Files. Folder: Suriname Cables 04/13/1983 to 04/19/1983; pg. 14. Box 5. WHORM: Alpha File, Ronald Reagan Library.

De titel van het document staat altijd *in cursief* afgedrukt.